

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİMDALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİMDALI

**REHBER ÖĞRETMENLERİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE
YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ
(Kâğıthane İlçesi Örneği)
(Yüksek Lisans Tezi)**

Hazırlayan: **Metin ONUR**

İSTANBUL, 2009

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİMDALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİMDALI

**REHBER ÖĞRETMENLERİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE
YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**
(Kâğıthane İlçesi Örneği)
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan
Metin ONUR
Öğrenci No
070712105

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Çiğdem MERCANLIOĞLU

İSTANBUL, 2009

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi,Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak,hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim .../.../2009

Aday: Metin ONUR

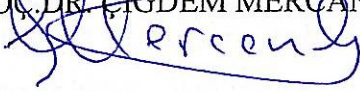
T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

14.09.2009

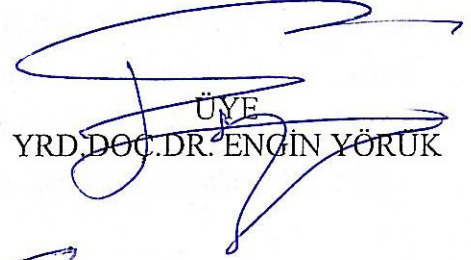
Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *Eğitim Yönetimi ve Denetimi* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 070712105 numaralı *Metin Onur'un* "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**REHBER ÖĞRETMENLERİN KAYNAŞTIRMAYA YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 11.09.2009 tarih ve 2009/25 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

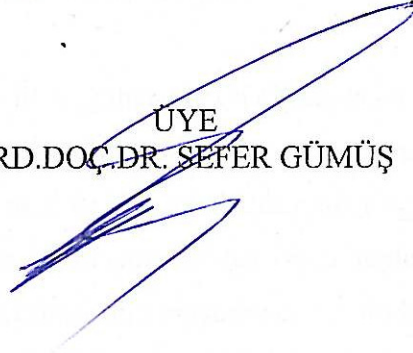
DANIŞMAN
YRD.DOÇ.DR. ÇİĞDEM MERCANLIOĞLU

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. ENGİN YÖRÜK

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. SEFER GÜMÜŞ

REHBER ÖĞRETMENLERİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (Kâğıthane İlçesi Örneği)

Tezi Hazırlayan: Metin ONUR

Özet

Rehber, bireyin bir bütün halinde gelişmesine yardım işini anlatan genç bir terimdir. Rehber Öğretmen de bu yardım işini sistematik bir şekilde yürüten profesyonel bir meslek elemanıdır. Tabiatıyla mesleğin sistematik ve profesyonel bir yarım süreci olması ve bunun, eğitimin bizatihi uhdesinde yürütülmesi, kaynaştırma sürecindeki rehber öğretmenlerin pozisyonlarını daha hassas ve önemli kılmaktadır. Kaynaştırma, kısaca engelli bireyin normal kabul edilen akranlarıyla aynı okul ve sınıf ortamındaki entegrasyon süreci olduğuna göre mevcut engele sahip öğrencinin sınıf içindeki uyum, akademik gelişim, gelişimsel takip, ailenin bilinçlendirilmesi, bireyin psikolojik boyutu, okul içerisindeki normal öğrenci-engelli öğrenci denkleminin sağlıklı kurulması gibi yaşamsal önem arz eden hususların koordinasyonu, organizasyonu ve müşavirlik hizmetlerini eğitimi aldığı teknik becerileri ile yürütmesi görevleri arasında olan Rehber Öğretmenlerin kaynaştırma ile bu kadar dramatik bir şekilde kesişen konumlarından dolayı tutumları ve bakış açıları incelenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmada, İstanbul ili Kâğıthane ilçesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Kâğıthane ilçesinde 2008–2009 yılı eğitim öğretim yılında 60 resmi okul ve 12 özel okulda rehber öğretmen olarak görev yapan 72 rehber öğretmen araştırmaya katılmıştır. Rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi için araştırmacı tarafından ilgili literatür taranarak geliştirilen kişisel bilgi formu ile Prof. Dr. Gönül KIRCAALİ İFTAR tarafından geliştirilen “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler SPSS programı kullanılarak çözümlenmiştir. Rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre farklılaşma durumlarını tespit etmek amacıyla oluşturulan değişkenler Mann Whitney-U testi, *bağımsız grup t testi*, Kruskal Wallis-H testi analizi ile işleme koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, Entegrasyon, Özel Eğitim, Rehberlik, Rehber Öğretmen

**GUIDE FOR TEACHERS ATTITUDES EVALUATION OF INCLUSION IN
EDUCATION
(KAGITHANE DISTRICT SAMPLE)**

Prepare A Thesis That: Metin ONUR

Abstract

The *guide* is a newly-used term which denotes the service of helping the individual as a whole. The *guidance teacher* is the professional who carries out this helping service systematically. The fact that the profession by its very nature is a systematic and professional helping process and it is executed especially under the general education system, makes the position of guidance teacher more crucial. Since *integration* can be defined briefly as the integration process of the handicapped individual into the same school and class environment with his/her “normal”peers and as coordinating and organizing the points which have vital importance in the integration services as well as in the guidance services such as adaptation to the class, academic improvement, developmental follow-up, informing the family, monitoring psychological dimension of the individual, setting the balance between the healthy/normal and the handicapped pupils all which point to the crucial coincidence between the role of guidance teacher and integration service. So it makes this study important since it investigates their attitudes and viewpoints.

In this study it's aimed to assess the attitudes of teachers working in Kağıthane region in İstanbul. The subjects were 72 guidance teachers from 60 public schools and 12 private schools during 2008-2009 Educational Year. In order to determine the attitudes of guidance teachers a personal information sheet was developed after scanning the relevant literature by the researcher. The measure used in the study is *the Scale for Attitudes Toward Integration* developed by Gönül KIRCAALİ İFTAR. Data analysis was performed with SPSS program. In order to determine changes in attitudes of subjects according to various variables *Mann Whitney-U Test, Independent Sample t-test and Kruskal Wallis-H test* techniques were used.

Key Words: *Integration, Special Education, Guidance and Guidance Teacher.*

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Jüri Sayfası	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler(Abtract)	
Tablolar Listesi	VIII
Kısaltmalar	XI
Giriş	1

I. BÖLÜM GENEL OLARAK ÖZEL EĞİTİM

1. ÖZEL EĞİTİMİN TANIMI	5
2. ÖĞRETİM BİÇİMİ OLARAK ÖZEL EĞİTİM	7
3. BİREYSEL AYRILIKLAR VE ÖZEL EĞİTİM	9
4. ÖZEL EĞİTİMİN AMAÇ VE İLKELERİ	10
5. ÖZEL EĞİTİMİN MODELLERİ	12
5.1. Özel Eğitim Okulu Modeli	13
5.1.1. İşitme, Görme Ve Ortopedik Yetersizliği Olan Bireyler İçin Açılan Okul Ve Kurumlar	13
5.1.2. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler İçin Açılan Okul Ve Kurumlar	13
5.1.3. Otistik Bireyler İçin Açılan Okul Ve Kurumlar	14
5.1.4. Sağlık Kuruluşlarında Yatarak Tedavi Gören Bireyler İçin Açılan Okul Ve Kurumlar	14
5.1.5. Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler İçin Açılan İş Okulları	15
5. 1. 6. Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler İçin Açılan İş Eğitim Merkezleri	16

5. 2. Özel Eğitim Sınıf Modeli	16
5. 2. 1. Bulunduğu Okulun Veya Kurumun Eğitim Programını Uygulayan Özel Eğitim Sınıfları	17
5. 2. 2. Bulunduğu Okulun Veya Kurumun Eğitim Programından Farklı Bir Eğitim Programı Uygulayan Özel Eğitim Sınıfları	17
5. 3. Evde Eğitim Modeli	18
4. ÖZEL EĞİTİMİN TARİHİ	19
4. 1. Özel Eğitimin Dünyadaki Tarihi	19
4. 1. 1. Öncü Yaklaşım Ve Çalışmalar	21
4. 1. 2. Kurumsal Yapılanmalara Doğru	25
4. 1. 3. Yasal Düzenlemeler Dönemi	27
4. 2. Özel Eğitimin Türkiye deki tarihi	30
4. 2. 1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	30
4. 2. 2. Cumhuriyet Ve Sonrası Dönem	31
5. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE DE YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR	39

II. BÖLÜM GENEL OLARAK KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ

1. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN TANIMI	42
2. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN AMAÇ VE İLKELERİ	46
3. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİ ETKİLEYEN UNSURLAR	51
4. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE ALINAN ÖĞRENCİ GRUPLARI	52
4. 1. Dikkat Eksikliği Ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Öğrenciler	54
4. 2. Dil Ve Konuşma Güçlüğü Olan Öğrenciler	54

4. 3. Duygusal Ve Davranış Bozukluğu Olan Öğrenciler	55
4. 4. Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler	55
4. 5. Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler	56
4. 6. İşitme Yetersizliği Olan Öğrenciler	56
4. 7. Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler	56
4. 8. Ortopedik Yetersizliği Olan Öğrenciler	57
4. 9. Otistik Öğrenciler	57
4. 10. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler	58
4. 11. Serebral Palsy Öğrenciler	58
4. 12. Süreğen Hastalığı Olan Öğrenciler	58
4. 13. Üstün Yetenekli Öğrenciler	59
5. BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP)	59
6. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ UYGULAMALARI	61
6. 1. Yarı Zamanlı Kaynaştırma Uygulaması	61
6. 2. Tam Zamanlı Kaynaştırma Uygulaması	62
7. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN YARARLARI	62
7. 1. Kaynaştırma Eğitiminin Özel Gereksinimli Öğrencilere Yararları	62
7. 2. Normal Gelişim Göstere Öğrencilere Yararları	63
7. 3. Ailelere Yararları	64
7. 4. Öğretmenlere Yararları	64
8. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE TESPİT EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANILAMA YÖNLENDİRME YERLEŞTİRME VE İZLEME	65
8. 1. Tespit	65

8. 2. Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama	66
8. 3. Yönlendirme Yerleştirme ve İzleme	67
9. REHBER ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ TANIMLARI, KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDEKİ GÖREV SORUMLULUK VE ÖNEMLERİ	69
10. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	75
10. 1. Dünyada Kaynaştırma EĞitiminin Tarihi	75
10. 2. Türkiye de Kaynaştırma EĞitiminin Tarihi	78
III. BÖLÜM UYGULAMA REHBER ÖĞRETMENLERİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLEDİRİLMESİ (Kâğıthane İlçesi Örneği)	
1.ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ	81
2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	82
2. 1. Evren Ve Örneklem	82
2. 2. Veri Toplama Araçları	82
2. 2. 1. Kişisel Bilgi Formu	83
2. 2. 2. Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği	83
2. 3. Verilerin Toplanması	84
2. 4. Verilerin Çözümlemesi	84
2. 5. Hipotezler	85
2. 6. Sayıtlılar	86
2. 7. Sınırlılıklar	86

3. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	87
3. 1. Araştırma Grubunun Kişisel Özelliklerine İlişkin Frekans Ve Yüzde Değerleri	87
3. 2. Araştırmanın Alt Problemlerine Göre Rehber Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	94
3. 2. 1. Rehber Öğretmenlerin Resmi veya Özel Okulda Çalışmaları Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	95
3. 2. 2. Rehber Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	96
3. 2. 3. Rehber Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüm Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	96
3. 2. 4. Rehber Öğretmenlerin Yüksek Lisans Yapmış Veya Yapmamış Olmaları Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	97
3. 2. 5. Rehber Öğretmenlerin Mesleki Kıdemi Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	98

3. 2. 6. Rehber Öğretmenlerin Yaşları Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	99
3. 2. 7. Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitim Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	99
3. 2. 8. Rehber Öğretmenlerin Ailede Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Birey Bulunması Durumu Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	100
3. 2. 9. Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitimle İlgili Hizmetiçi Eğitime Katılma Durumları Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	101
3. 2. 10. Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitimle İlgili Yayınları Takip Etme Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	102
3. 2. 11. Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitim Okulunda Çalışma Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	103

3. 2. 12. Rehber Öğretmenlerin Herhangi Bir Engel Türüne Sahip Olma Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	103
SONUÇ VE ÖNERİLER	104
KAYNAKÇA	109
ÖZGEÇMİŞ	115
EKLER	
Ek 1. Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği	116
Ek 2. Kişisel Bilgi Formu	116
Ek 3. Onay Yazısı	119
Ek 4. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği	120

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo No.</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Rehber Öğretmenlerin Resmi Veya Özel Okulda Çalışmaları Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	87
Tablo 2: Rehber Öğretmenlerin Cinsiyeti Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	88
Tablo 3: Rehber Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüm Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	88
Tablo 4: Rehber Öğretmenlerin Yüksek Lisans Yapmış Veya Yapmamış Olmaları Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	89
Tablo 5: Rehber Öğretmenlerin Mesleki Kıdemi Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	89
Tablo 6: Rehber Öğretmenlerin Yaşları Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	90
Tablo 7: Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitim Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	90
Tablo 8: Rehber Öğretmenlerin Ailede Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Birey Bulunması Durumu Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	91

<u>Tablo No.</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 9: Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitimle İlgili Hizmetiçi Eğitime Katılma Durumları Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	91
Tablo 10: Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitimle İlgili Yayınları Takip Etme Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	92
Tablo 11: Özel Eğitim Okulunda Çalışma Durumu Değişkene Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	92
Tablo 12: Rehber Öğretmenlerin Herhangi Bir Engel Türüne Sahip Olma Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri	93
Tablo 13: Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği Ve Alt Ölçeklere İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Alınan En Düşük Ve En Yüksek Değerler İle Ölçek Madde Sayısı	93
Tablo 14: Öğretmenlerin Çalışılan Okul Türüne Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Mann Whitney-U Testi Analizi Sonuçları	95
Tablo 15: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi Sonuçları	96
Tablo 16: Öğretmenlerin Mezuniyetlerine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Analizi Sonuçları	97

<u>Tablo No.</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 17: Rehber Öğretmenlerin Yüksek Lisans Yapma Durumu Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Mann Whitney-U Testi Analizi Sonuçları	97
Tablo 18: Öğretmenlerin Mesleki Kıdemine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Analizi Sonuçları	98
Tablo 19: Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Analizi Sonuçları	99
Tablo 20: Öğretmenlerin Özel Eğitim Dersi Alma Durumuna Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi Sonuçları	100
Tablo 21: Öğretmenlerin Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Birey Bulunma Durumuna Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi Sonuçları	101
Tablo 22: Öğretmenlerin Özel Eğitimle İlgili Hizmetçi Eğitime Katılma Durumuna Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi Sonuçları	101
Tablo 23: Öğretmenlerin Özel Eğitim Yayınlarını Takip Etme Durumuna Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi Sonuçları	102
Tablo 24: Öğretmenlerin Özel Eğitim Okulunda Çalışma Durumuna Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi Sonuçları	103

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.b.	Adı Geçen Bildiri
a.g.k.	Adı Geçen Kitap
a.g.m.	Adı Geçen Makale
a.g.ş.	Adı Geçen Şura
a.g.t.	Adı Geçen Tez
a.g.y.	Adı Geçen Yönetmelik
BEP	Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayısı

GİRİŞ

İnsanlar boy, kilo, göz rengi, saç rengi ve benzeri özellikleri bakımından farklı olarak dünyaya geldikleri gibi sosyal, duygusal ve zihinsel özellikleri bakımından da farklı olarak dünyaya gelirler. Bu farklılıklar doğuştan bir yetersizlik, bir uzvun eksikliği, zihinsel yetersizlik veya zihinsel yetersizliğe neden olabilen kalıtsal hastalıkların yol açtığı hastalıklar da olabilmektedir. İşte özel eğitim de bu özelliklerinden dolayı eğitimden yetersizliği olmayan akranları gibi yararlanamayan öğrencilerin dikkate alınıp önemsenmesi ile ortaya çıkmıştır. Önceleri bu farklılıklarından dolayı insanlar bu fark edilir edilmez ortadan kaldırılmış daha sonraları bu yok etmenin yerini dini inançların etkisi ile acıma ve merhamet almış ve günümüzde ise demokratik bir tutum ve anlayışla bu kişilerin eşit imkânlardan yararlanması hakları dikkate alınmaktadır. Günümüz eğitim felsefesinin dinamiğini bireysel temelli eğitim programları oluşturmaktadır. Artık normal olarak değerlendirilen öğrenciler için bile bireysel temelli programlar hazırlanmaktadır. Normal eğitim ve özel eğitim gibi bir ayrıştırma özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin sağlıklı bireyler ve engelli bireyler şeklinde ayrılmasına sebebiyet vermiş ve algılayış biçimi olarak bu iki değerlendirme farklı zeminler oluşturmuştur. Ortalama ya da normal çocuktan gelişim özellikleri noktasında, farklılık gösteren bu çocukların özür ve özelliklerine uygun eğitim ortamında sürdürülen çalışmalara “Özel Eğitim” denilmektedir . Bu bakış açısıyla da özel eğitim, genel eğitimin bütünlüğü içerisinde var olan ayrılmaz paydasıdır. Eğitimin hangi kademesinde olursa olsun yetersizliklerinden kaynaklanan bireysel farklılıklarından dolayı öğrencilerin eşit imkân ve haklarla eğitimlerini sürdürebilmeleri için en az kısıtlayıcı ortam ilkesinden hareketle kaynaştırma eğitimi, yetersizliği olan öğrenciler için eğitimdeki fırsat eşitliğinin en güzel örneklerindedir.

Farklı gelişen bireyin ailesi ve akranlarıyla en fazla birlikte olabileceği ve aynı zamanda eğitim gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanabileceği ortam, o birey için en az kısıtlayıcı ortamdır. Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin buldukları sınıflarda kabulü bu eğitimden alınabilecek en yüksek verimin elde edilmesi için şarttır.

Bireylerin eksikliklerin gerektirdiği eğitsel önlemleri almak onların eğitimlerini en üst seviyede sürdürebilmeleri için oldukça önemlidir. Bu önlemlerden birisi de engelli bireylerin normal gelişim gösteren akranlarıyla beraber eğitim almalarını, sosyalleştirilmelerini, topluma uyum sürecini hızlandırarak davranışsal ve akademik gelişimlerini arttırmak, yaşam kalitelerine katkıda bulunmak amacıyla kaynaştırma eğitimi ile eğitimlerini sürdürmelerine imkân verilmesidir.

Kaynaştırma eğitiminin Türkiye deki tarihsel sürecine göz atacak olursak özel eğitim 1950'li yıllara kadar Sağlık Ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın uhdesinde verilen bir hizmettir. 1951 de bakanlık değiştirerek Milli Eğitime geçmiş ve yaklaşık yarım asırdır ivme kazanarak günümüze değin özel eğitim uygulamaları gelmiştir. . Kaynaştırma eğitimi, aynı zamanda eğitim ekonomisi açısından bu tür öğrencilerin ayrı okullarda okutulmasından daha az maddi kaynak gerektirir ve öğrencinin ailesi ve akranları ile birlikte olması bakımından da psiko-sosyal açıdan destekleyici bir uygulamadır. Kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşmasında aile, öğretmen, yetersizliği olmayan öğrenci ve okul yöneticilerinin tutumları etkili unsurlardır.

Okuldaki yönetici, öğretmen, öğrenci ve veliler ile diğer okul çalışanları tarafından kaynaştırma eğitiminin iyi algılanması ve bu eğitimden öğrencilerin en iyi şekilde faydalanacağına olan inanç eğitim ortamındaki sorunların azami noktada giderilmesini sağlayacak ve faydayı daha da artıracaktır. Kaynaştırma eğitimindeki öğrencinin bu süreçten gerekli yararı görüp görmemesi uygulamanın işlevselliğini sağlayan ekibin (öğretmen, idareci,aile,normal öğrenci vb.) sağlıklı, olumlu tutum geliştirebilme güçleri ile doğru orantılıdır.

Rehber Öğretmenler; yönetici, öğretmen, öğrenci ve ailelere yönelik eğitimler vermede, görme, işitme, ortopedik, dil ve konuşma güçlüğü, öğrenme güçlüğü ve zihinsel yetersizlik, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile otizmi gibi özür gurublarına sahip öğrencilerin en genel ifadesiyle kendini gerçekleştirebilmeleri için, bütün ekip üyeleri ki bunalar öğretmenler, aile, öğrenci, idare ile iş birliği yapıp koordinasyonu sağlamada ve alınacak önlemleri belirlemede kaynaştırma uygulaması kararı ile gelen öğrenciler için,

uygun eğitim ortamının düzenlenmesinde ve uygulamada yer alan öğretmenlere öğrencilerin sınıf tarafından sosyal kabulü için önlemler alınmasında danışmanlık yapar. Okullarımızda kaynaştırma eğitimi ile eğitimlerine devam edecek öğrencilere ilişkin olumlu ya da olumsuz tutumlarda okullardaki destek servisi olarak Rehber Öğretmenlerin tutumlarının yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin tutumları üzerinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; Rehber Öğretmenlerin sahip oldukları bireysel özellikleri ile kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve bu ilişki üzerinde hangi faktörlerin etkili olduğu noktasındaki hususları aydınlığa çıkararak çözüm önerileri üretebilmektir.

Rehber öğretmenlerinin bireysel özellikleri ile kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

Kaynaştırma eğitimine yönelik olumsuz tutumlar ile uygulamada sıklıkla karşılaşılmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğinin gereği olarak kaynaştırma öğrencilerinin kapasitesi ve bireysel ayrılıkları doğrultusunda desteklenerek, sadece zihinsel olarak değil bedensel, sosyal ve duygusal olarak da akranları ile birlikte gereği gibi eğitim almaları bu öğrencilerin buldukları okullarda kabulleri ile yakından ilişkilidir. Kaynaştırma eğitimine ilişkin birçok araştırma vardır Rehber öğretmenlerin özel eğitime gereksinimi olan öğrencileri çalıştıkları okullarda yukarıda saydığımız durumlara ilaveten tespit, yönlendirme ve izlemede aktif olarak görev aldıkları düşüncesinden yola çıkarak kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumları ile ilgili bu çalışmanın yapılmasına gereksinim duyulmuştur. Gerek öğrencileri tespit, yönlendirme, izleme ve gerekse aile, yönetici ve öğretmenleri bilgilendirme, işbirliği ve sosyal kabulü sağlamadaki rolü nedeniyle büyük bir öneme sahip olan Rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine karşı olan tutumlarının aile, öğrenci, öğretmen ve yöneticiler üzerinde de etkili olacağı düşünülmüştür. Yasalarla desteklenen ve bu öğrenciler için yararlı olması düşünülen kaynaştırma eğitimi konusunda Rehber Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumlarının araştırılmasının önemli olacağı düşünülmektedir.

Rehber öğretmenler de dâhil bu öğrencileri kabul edici tutumları belirleyen değişkenlerin ne olduğunun araştırılması kaynaştırma uygulamalarının sağlıklı olarak yürütülmesi açısından önemlidir.

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde özel eğitimin tanımı, öğretim biçimi olarak özel eğitim, bireysel ayrılmalar ve özel eğitim, özel eğitimin amaç ve ilkeleri, özel eğitimin modelleri, özel eğitimin tarihi, kaynaştırma eğitimi ile ilgili Türkiye de yapılmış araştırmalara ilişkin bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde Kaynaştırma eğitiminin tanımı, kaynaştırma eğitiminin amaç ve ilkeleri, kaynaştırma eğitiminin etkinliğin etkileyen unsurlar, kimler kaynaştırma eğitimi alabilir, bireyselleştirilmiş eğitim programı (bep) hazırlama kaynaştırma eğitimi uygulamaları, kaynaştırma eğitiminin yararları, kaynaştırma eğitiminde tespit eğitsel değerlendirme ve tanılama yönlendirme yerleştirme ve izleme, rehber öğretmenlerin mesleki tanımları, kaynaştırma eğitimindeki görev, sorumluluk ve önemleri, kaynaştırma eğitiminin tarihsel gelişiminden bahsedilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile çözümlenmesi ve verilerin değerlendirilmesi yapılmış son olarak da sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırma ile elde edilecek bilgilerle, Rehber öğretmenlerin sahip oldukları bireysel özellikleri ile kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve bu ilişki üzerinde hangi unsurların etken olduğunun saptanacağı, kaynaştırma uygulaması çerçevesinde mevcut bilgilerin işlevselleştirilmesi, sonuçlar itibari ile fikirsel zemin oluşturma, araştırma önerileri geliştirme mevcut etkinliklerin gözden geçirilerek aksayan alanların tespiti, giderilmesi ve geliştirilmesi bağlamında ortaya çıkan sonuçlardan fayda sağlanacağı düşünülmüştür.

I.BÖLÜM

GENEL OLARAK ÖZEL EĞİTİM

Bu bölümde özel eğitimin eğitiminin tanımı, öğretim biçimi olarak özel eğitim, bireysel ayrılıklar ve özel eğitim, özel eğitimin amacı ve ilkeleri, özel eğitimin modelleri; özel eğitim okulu modeli, özel eğitim sınıf modeli, evde eğitim modeli, özel eğitimin dünyadaki tarihi, özel eğitimin Türkiye deki tarihi, kaynaştırma eğitimi ile ilgili Türkiye de yapılmış araştırmalar incelenecektir.

1. ÖZEL EĞİTİMİN TANIMI

Özel eğitime ilişkin tanımlara bakıldığında çokça tanımın olduğu görülmektedir. Bazı tanımlar birbirleri ile benzerlik ve ortaklık göstermekte bazıları da oldukça farklılık arz etmektedir. Bu tanımlara ilişkin örnekleri inceleyecek olursak bu kavramın anlaşılmasına katkıda bulunulacağını düşünülmektedir.

“Özel eğitim gerektiren bireylerle ilgili olarak aşağıdaki bazı tanımlamaların bilinmesi özel eğitimi açıklamakta yararlı olacaktır.

Zedelenme: Bireyin fizyolojik, psikolojik, anatomik özelliklerinde geçici ya da kalıcı türden bir kayıp, bir yapı ya da işleyiş bozukluğu olması durumudur.

Yetersizlik: Zedelenme ya da bazı sapmalar sonucu, bir insan için normal bir etkinliğin ya da yapının önlenmesi, sınırlandırılması halidir.

Engel: Bireyin yetersizliği nedeniyle, yaşadığı süreci yaş, cins, sosyal ve kültürel farklılıklara bağlı olarak oynaması gereken rolleri gereği gibi oynamama durumudur.”¹

“Çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkarılmasını sağlayan, yetersizliği engelle dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma

¹ Dikici, Sığırtmaç, A. – Deretarla, Gül, E., Okul Öncesinde Özel Eğitim, Ankara, 2008, s.8

kaynaşmasını ve bağımsız üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir.”²

“Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim gereksinmelerini karşılamak üzere özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime 'özel eğitim denir.’”³

“Beden, zihin, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri yönünde normal çocukların gelişim ve özelliklerinden ayrılan çocukların eğitim e öğretim işlerini kapsayan çalışmalar özel eğitimidir.”⁴

“Bireylerin bağımsız yaşama olasılığını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen, bireysel olarak planlanan, sistematik olarak uygulanan ve dikkatli bir biçimde değerlendirilen öğretim hizmetlerinin bütününe özel eğitim diyoruz.”⁵

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 3.maddesi b bendinde “Özel eğitim, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır.

“Özel eğitim alanı rehberlik, sağaltıcı eğitim ve rehabilitasyon etkinliklerinin örüntüleşmiş olduğu bir etkileşim ağıdır.”⁶ “Her çocuk bir diğerinden farklıdır, her çocuk kendine özgü bedensel yapıya ve işlevlere, çeşitli alanlarda öğrenme hızına ve özelliklerine sahiptir. Bu farklılıklar belli sınırlar içinde olduğunda, öğrenciler genel eğitim hizmetinden yararlanmaktadır. Ancak farklılıkların daha büyük boyutlu olduğu çocuklarda genel eğitim hizmetleri yetersiz kalmakta özel eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Özel eğitimin temel hedefi bireyin sosyal ihtiyaçlarını karşılamak, her türlü bağımlılığını azaltıp bağımsızlığını artırmak, diğer bireylerle sağlıklı iletişim kurmasını, yaşam becerilerini

² Cavkaytar, A. – Diken, İ., H., Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2005, ss.9-10

³ Enç, M., Çağlar, D., Özsoy, Y., Özel Eğitime Giriş, Ankara, 1987, s. 8

⁴ Eripek, S., Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2002, s. 7

⁵ Eripek, S., (Ed.Hesapçioğlu, M.) Türkiye Eğitim Bilimleri;Bir Bilanço Denemesi, Ankara, 2006, s.314

⁶ Enç, Çağlar, Özsoy, a.g.k., s. 16

geliştirmesini, hayata hazırlanmasını ve üretimde yer almasını sağlamak ve yeteneklerini geliştirmek olarak ortaya çıkmaktadır.”⁷

Özel eğitimin tanımına başka bir bakış açısından bakan bir yorumda ise özel eğitimin bireylere yapılan amaçlı bir müdahale olduğu ifade edilerek tanımlanmıştır. Özel eğitimin en başat niteliklerinden birisi pasif bir tavır alma yerine amaçlı bir müdahaleyi ön görmesidir. Kaynaklara göre bu müdahalenin üç temel uygulaması göze çarpmaktadır. “Bunlardan ilki önleyici müdahaledir, önleyici müdahale ile ulaşılmaya çalışılan hedeflerden en temeli önemsiz problemlerin daha sonraları daha ciddi sorunlara yol açarak daha büyük engel oluşturmasını önlemektir. Özel eğitimdeki müdahale biçimlerinden bir diğeri ise yetersizliğin etkilerine odaklanan iyileştirici müdahaledir. İyileştirici müdahale, yetersizliğin etkilerine odaklanarak onları en aza indirgemeyi hedeflemektir. Müdahale biçimlerinin üçüncüsü ise ödünleyici müdahale olarak adlandırılan ve yetersizliğine rağmen bireyin başarısına odaklanan yaklaşım biçimidir.”⁸

Özür durumunun niteliği bireylerde farklı sınırlılıklar oluşturmaktadır. Bu sınırlılıkların bireyin toplumsal yaşamında engel ve zorluklar çıkarması özrün bir şekliyle engele dönüşmesine yol açmaktadır. Özürlü bireylere kendi engel durumlarına göre uygun şartlar oluşturmak onların özürlerinin yol açtığı yoksunlukları fazla duyumsamadan günlük hayata katılmalarına olanak tanıyacaktır.

2. ÖĞRETİM BİÇİMİ OLARAK ÖZEL EĞİTİM

Özel eğitimi genel ve örgün eğitimden farklı kılan nitelik kimi kapsar, neyi öğretir, nasıl öğretir ve nerede uygulanır sorularına verdiği yanıtlarda yatmaktadır.

Özel eğitim, özel gereksinimi olan, bu özelliğinden dolayı farklı eğitim gereksinimi ancak bireysel olarak planlanmış öğretim programlarıyla karşılanabilen çocukları kapsamaktadır. Bu çocukların eğitimi ya ayrı eğitim ortamlarında ya da bir arada bulunabilecekleri eğitim ortamlarında karşılanmaktadır. Bunlar yerine getirilirken, sınıf öğretmeni, özel eğitim öğretmeni, ve ilgili birçok farklı disiplinler (PDR uzmanı, konuşma

⁷ Eripek (Ed.Hesapçioğlu, M.), a.g.k., s.315

⁸ Anadolu Üniversitesi (Ed. Eripek, S.), Özel Eğitim, Eskişehir, 2004, ss. 8-9

terapisti, fizyoterapist v.d.) de çalışan uzmanların ailelerle birlikte karar almaları gerekmektedir. Özel eğitim içerik yönünden de yani nelerin öğretileceği noktasında da farklılık göstermektedir. Yetersizliği olmayan çocukların kendiliğinden edindikleri becerilerin büyük bir kısmını yetersizlikten etkilenmiş özel gereksinimli çocuklara, yoğun ve sistematik bir biçimde öğretmek gerekmektedir. Soyunma, giyinme, yemek yeme gibi özel eğitimde öz bakım becerileri başlığı altında değerlendirilen becerileri yetersizliği olmayan çocuklar ebeveynlerini gözlemleyerek ya da küçük bir yardımla kolaylıkla öğrenirken yetersizlik gösteren çocuklarda öz bakım becerilerini öğrenmek zaman almakta ve farklı yöntem ve araçlar uygulanması gerekmektedir. Çocuk yetersizlikten etkilenmişse örneğin görme engelliye görmesindeki sınırlılık ya da yokluk nedeniyle gözleme ve taklit etme becerilerini sadece işitsel ve dokunsal uyaranlarla yapabilmektedir. Aynı biçimde zihinsel yetersizliği olan çocuk duyu organlarında sınırlılık olmamasına karşın, bu organlardan almış olduğu uyaranları birleştirmede, saklamada, geri çağırma yani bilişsel süreçlerindeki yetersizliklerinden dolayı bunları birleştirmede zorluk yaşayabilmektedir.⁹ Genel eğitimin özel eğitimden ayrıştığı bir diğer noktada içeriğin düzenlenişidir. Genel eğitimde müfredat ve müfredata yönelik yöntemsel araçlar ortalama etrafında kümelenen çocuk baz alınarak belirlenirken özel eğitimde programın içeriğini ve yöntemini çocuğun yetersizlikleri ve gereksinimleri belirlemektedir.

Özel eğitim, genel ve örgün eğitimden kullandığı yöntemler, materyaller, programın uygulanması ve bireyselleşmiş tekniklerle de ayrılır. Bunu işaret yöntemini öğreten özel eğitim öğretmenin uygulamalarında, ya da ağır derecede zihinsel yetersizliği olan öğrencilerine kavram öğretimi yapan öğretmenin, öğretimde sistematik olarak ipuçlarını azaltmasında gözlemleyebiliriz.¹⁰ Öğretim biçimi olarak özel eğitimin genel açıklamalarındaki ortak yanının içerik ve yöntem çerçevesinde odaklandığı açıkça görülmektedir.

⁹ Enç, Çağlar, Özsoy, a.g.k. ss. 31-33

¹⁰ Enç, Çağlar, Özsoy, a.g.k. ss. 34-35

3. BİREYSEL AYRILIKLAR VE ÖZEL EĞİTİM

Bireyin yaşamındaki farklılıkların tamamı özel eğitim alanının kapsamı dâhilinde değerlendirilemez. Göz rengi, saç rengi, boy uzunluğu, deri rengi, dilsel gerekçelerden kaynaklanan farklılıklar öğrenim gücü açısından gerekli yetenekler sınıfından kabul edilmez. Bu durumun ikincil boyutu ise farklılığın derecesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bazı çocuklar eğitim ve öğretim açısından önemli olan bazı hususlarda olağanın çok altında gerilik ve üstünlük gösterirler. Bu olağandışı farklılıkları gösteren çocukların gelişimlerini, eğitimlerini ve öğretimlerini normal okullarda, normal şartlar altında, normal çocuklar için hazırlanmış program, araç, gereç ve personelle karşılamak mümkün değildir. Bunlar için özel yetişmiş personel, özel hazırlanmış programlar, özel araç ve gereçler ve uygun eğitim ortamı düzenlemek gerekmektedir. Bunu bir örnekle açıklamak istersek; İşitme kaybı 45 dB olan bir çocuk için yardımcı işitme araçları sağlanarak işitme gücü artırılarak normal bir sınıfta akranları arasında eğitim ve öğretim görmesi sağlanabilir. Ancak işitme kaybı 90 dB olan sağır bir çocuk için mutlaka özel yetişmiş bir öğretmen, özel araç ve gereçlerle özel yöntemlere ihtiyaç vardır. Görme gücünün 5/10'unu kaybetmiş bir çocuğa uygun gözlük alarak görme gücü artırılmak suretiyle normal akranları arasında eğitim ve öğretim görmesi sağlanabilir. Ancak görme gücünün 9/10'unu kaybetmiş bir çocuğun eğitimi için özel araç gereç, özel yetişmiş öğretmen, özel hazırlanmış programlara ve özel yöntemlere ihtiyaç vardır. Ayrıca özel eğitim ortamında da bu çocukların durumlarına göre yeni düzenlemeler yapılması gerekecektir. Zeka bölümü 90 olan bir çocuk özel bazı yardımlar yapılarak mevcudu az olan bir sınıfta akranları ile eğitim ve öğretime alınabilir. Ancak zeka bölümü 50 olan bir çocuğun eğitim ve öğretilmesi için özel bir eğitim ortamının düzenlenmesi gerekir.¹¹

Tüm bireyler bedensel özellikleri ve öğrenme yetenekleri bakımından birbirlerinden farklılık göstermektedirler. Ancak çoğu durumda bu farklılıklar büyük bir eksiklik yaratmazlar. Dolayısıyla genel eğitim hizmetlerinden yararlanmada önemli problemlerle karşılaşmazlar. Bununla birlikte bazı bireyler için aynı durumlar ve şartlar geçerli değildir. Onlar bedensel özellikleri, öğrenme yetenekleri, zihinsel kapasiteleri bakımından bireyselleştirilmiş eğitim programları gerektirecek düzeyde normallerden farklılık

¹¹ Enç, Çağlar, Özsoy, a.g.k., ss. 6-7

gösterebilirler. İşte bu durumda olanlara özel eğitime muhtaç çocuklar, bu bireylerin bağımsız yaşama ve toplumla iletişim kurabilme olasılığını maksimum düzeye çıkarmaya çalışan, bireysel olarak planlanan, özel eğitim materyalleriyle gerçekleştirilen, sistematik olarak uygulanan öğretim hizmetlerinin tamamına özel eğitim diyoruz.

4. ÖZEL EĞİTİMİN AMAÇ VE İLKELERİ

Özel eğitimin amaç ve ilkeleri belirlenirken, temel parametre, özel eğitim gerektiren bireylerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda kararlar almak ve bu kararları yürürlüğe sokmak olmalıdır. Özel eğitim gerektiren çocukların gerek fiziksel gerekse zihinsel olarak örgün eğitimdeki çocuklardan birçok noktada farklılıklar sergiledikleri göz önünde bulundurulursa ilke ve amaçların üzerine oturacağı zeminin genel çerçevesi anlaşılabilir olur. Bu zeminin genel çerçevesi noktasında pedagoglar, psikiyatrisler, özel eğitim uzmanları, eğitim felsefecileri çok farklı nitelikte görüş ve düşünce ortaya sürmüşler ancak bazı görüşler etrafında ortak bir uzlaşma sağlamayı başaramamışlardır. Uzmanların üzerinde görüş birliğine vardığı amaçlardan en önemlisi özel eğitim gerektiren bireylerin toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini, toplum içinde bağımsız yaşamalarını öngören ilkeler zinciridir. Özel eğitim “Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir yurttaş olarak yetişmelerini, kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini, uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar.”¹² Özel eğitimin örgün eğitimden ayrı mevzuat ve yapılanma gerektirdiğinin farkına varan devlet organları 573 sayılı özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname çıkarmıştır. Bu kararnameye göre özel eğitimin amaç ve ilkeleri şu maddelerden oluşmaktadır:

“a)Özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.

¹² Cavkaytar – Diken, a.g.k., Ankara, 2005, s.11

b)Özel eğitime erken başlamak esastır.

c)Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

d)Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

e)Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmeleri için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği sağlanır.

f)Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.

g)Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmalarının sağlanması esastır.

h)Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.

i)Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.”¹³

Özel eğitimle ilgili ilkeler belirlenirken, Amerika ve Kıta Avrupa'sında amaç; özel eğitim gerektiren bireyleri mümkün olduğu kadar toplumsal rollerini yerine getirmedeki yeterliliğe yaklaştırma olmuş akademik eğitim bunun paralelinde ve sonrasında gelişmiştir. Özel eğitimin ülkemizde belirtilen ülkelerden daha sonra işlerlik kazandığı düşünülürse oradaki amaç ve ilkeler çok fazla değişikliğe uğratılmadan ülkemize özgü koşullar da göz önünde bulundurularak eğitim sistem ve yöntemlerimize eklenmeye çalışılmış, o ülkelerde özel eğitimle ilgili uygulanmış birçok test ve envanerin adaptasyonu geliştirilmeye çalışılarak bizim eğitim sistemimiz içerisinde kullanılmıştır.¹⁴ Temelde

¹³ M.E.B., Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Ankara, 1997, Madde.4

¹⁴ Enç, Çağlar, Özsoy, a.g.k., ss. 36-39

yukarıda açıklamaya çalıştığımız amaç ve ilkelerin özel eğitimin nicel ve nitel olarak istenen düzeye ulaştırılabilmesi, her çocuğun eğitim hakkı, erkenlik, hizmeti ayağa götürme, bütünlük, süreklilik gibi ilkelerin dikkate alınması gerçeği açıkça ortaya çıkmaktadır.

5. ÖZEL EĞİTİMİN MODELLERİ

Özel eğitim hizmetlerinden yararlanacak öğrencilerin bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal durumları ve eğitim yeterlilikleri değerlendirildiğinde her öğrenci için geçerli tek bir eğitim yaklaşımının varlığından söz etmek ve tek bir modeli benimsemek geçerli olmaz.

“Özel gereksinimli çocuklar için Avrupa ülkelerinde üç tip eğitim sistemi bulunmaktadır.

1. Sınırları belirlenmiş etiketleme alanlarına göre ayrı eğitim kurumlarında ya da özel okullarda eğitim vermek.(Almanya, İrlanda, Finlandiya, Fransa Hollanda, Belçika, Doğu Avrupa Ülkeleri)

2. Kaynaştırma uygulamaları ile özel gereksinimlerine göre destek bütünleştirici eğitim ortamlarında eğitim vermek.(Britanya, Danimarka, İsveç, Norveç)

3. Herhangi bir kategoriye sokmaksızın bütünleştirilmiş sistem içinde özel önlem almadan mümkün olduğunca normal eğitim olanağı sunmak. (Yunanistan, Portekiz)”¹⁵

Ülkemiz için bu eğitim sistemlerinde ilk ikisinin uygulandığını söyleyebiliriz, özel eğitim gerektiren öğrenciler için ülkemizde uygulanan temel modeller olarak: işitme, görme ve ortopedik yetersizliği olan bireyler için açılan okul ve kurumlar, zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan okul ve kurumlar, otistik bireyler için açılan okul ve kurumlar, Sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören bireyler için açılan okul ve kurumlar, özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan iş okulları, özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan iş eğitim merkezleri, özel eğitim sınıf modeli ve evde eğitim modelini sayabiliriz

¹⁵ Konrot, A., Özel Eğitimden Yansımalar, Ankara, 2004, s.30

5. 1. Özel Eğitim Okulu Modeli

Özel eğitim gerektiren öğrenciler için açılan, bu öğrencilerin özür türlerine göre oluşturulmuş okul ve kurumlar vardır. Bunlar;

5. 1. 1. İşitme Görme Ve Ortopedik Yetersizliği Olan Bireyler İçin Açılan Okul Ve Kurumlar

Çalışmanın ekinde sunduğumuz Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 38. maddesinde işitme, görme ve ortopedik yetersizliği olan bireyler için okul ve kurumlar açılabileceği belirtilmiş olup bu türden okullarda kaynaştırma eğitiminin dışında aynı özür grubuna ait öğrenciler ayrı bir okulda eğitim görebilmektedirler. Takip edilen eğitim programı aynı tür ve kademede öğrenim gören yetersizliği olmayan öğrenciler için uygulanan eğitim programıdır. Sınıf mevcutları okul öncesi, ilköğretim ve yaygın eğitimde en fazla 10, ortaöğretimde 15 öğrencidir. Okul türüne göre işitme, görme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri görevlendirilir. Bu okul ve kurumlarda ilköğretimin 1-5 inci sınıflarında dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak 4-5 inci sınıflarda; beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, din kültürü ve ahlak bilgisi, yabancı dil, bilgisayar dersleri ile modelaj-iş dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. 6-8 inci sınıflarda ise dersler alan öğretmenleri tarafından okutulur. Belki de eğitimin genel yapısı içerisindeki uygulamada eksik kalan en önemli yetersizlik grubu olarak karşımıza çıkmaktadır.

5. 1. 2. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler İçin Açılan Okul Ve Kurumlar

Model olarak bir diğer uygulama ise zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan okul ve kurumlardır. Bu yetersizliğe sahip olan öğrenciler için açılacak okul ve kurumlara ilişkin olarak çalışmanın ekinde sunduğumuz Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 40. maddesinde “Zihinsel yetersizliği olan bireyler, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte her tür ve kademede kaynaştırma yoluyla eğitimlerini sürdürebilecekleri gibi bu bireyler için her tür kademede, resmî ve özel gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları açılır” denilmektedir. Sınıf mevcutları en fazla; okul öncesi ve ilköğretimde 10 öğrencidir. Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan okul ve kurumlarda zorunlu öğrenim çağında olup ilköğretim programlarını takip edemeyecek durumdaki bu bireyler bakanlıkça

hazırlanmış özel eğitim programı uygulanır. Bu okullarda; tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim uygulaması yapılır. Dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. 4-8 inci sınıflarda ise beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, iş eğitimi dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde açıkça ifade bulan eğitim ve uygulama okulları zihinsel engelli bireylerin okul ihtiyacının büyük çoğunluğunu karşıladığı anlaşılmaktadır.

5. 1. 3. Otistik Bireyler İçin Açılan Okul Ve Kurumlar

Gerek otistik çocuklar eğitim merkezi yönergesinde gerekse Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde çalışmanın ekinde sunduğumuz Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 41. maddesinde OÇEM” de denilen Otistik Çocuklar Eğitim Merkezleri şu şekilde açıklanmaktadır. “İlköğretim programlarının amaçlarını gerçekleştiremeyecek durumdaki otistik bireyler için resmî ve özel gündüzlü özel eğitim kurumları”dır. Bireylerin öz bakım ve günlük yaşam becerileri ile işlevsel akademik becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla Bakanlıkça hazırlanmış özel eğitim programı uygulanır. Bu okullarda; tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim uygulaması yapılır. Dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. 4-8 inci sınıflarda ise beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, iş eğitimi dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir.

5. 1. 4. Sağlık Kuruluşlarında Yatarak Tedavi Gören Bireyler İçin Açılan Okul Ve Kurumlar

Temelde süreğen hastalığı olan öğrencilerin hastanelerde yatarak tedavi olduğu süre içerisinde eğitimden geri kalmaması için geliştirilen bu modelde ise çalışmanın ekinde sunduğumuz Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 42. maddesinde açıklaması şu şekildedir. “ Resmî ve özel sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören ve/veya süreğen hastalığı olan zorunlu öğrenim çağındaki bireylerin eğitimlerini sürdürmeleri için Bakanlık,

Sağlık Bakanlığı ve üniversiteler arasında imzalanan protokole göre hastanelerin bünyesinde Bakanlığa bağlı ilköğretim okulları açılır. Eğitim hizmeti, velinin yazılı isteği ve bireyin tedavisinden sorumlu hekim/hekimlerin yazılı görüşü ile sağlanır. Bireylerin kayıtları, kayıtlı bulunduğu okulda kalır. Kayıtlı olmayan öğrencilerin kaydı ise hastanenin bulunduğu bölgedeki bir okula/kuruma ya da ikamet ettiği yerleşim birimindeki bir okul veya kuruma yapılır. Hastane ilköğretim okullarında sınıf mevcudu en fazla, okul öncesi ve ilköğretimde 10 öğrenciden oluşur. Sınıfa gelemeyecek durumda olan öğrencilere odalarında eğitim verilir. Bu okullarda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılır. Dersler sınıf ve alan öğretmenleri tarafından okutulur. Derse başlama ve bitiş saatleri ile derslerin süresi, bireyin sağlık durumu ve hastane şartları dikkate alınarak okul yönetimi tarafından belirlenir.

5. 1. 5. Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler İçin Açılan İş Okulları

Çalışmanın ekinde sunduğumuz Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 45. maddesinde “İlköğretimlerini tamamlayan, genel ve mesleki ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 21 yaşından gün almamış özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma uyumlarını sağlamak, iş ve mesleğe yönelik bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla resmî ve özel iş okulları açılır” denilmektedir. İş okullarında akademik bilgi ve becerilerin yanında iş eğitimi uygulamalarının da yer aldığı eğitim programı uygulanır. Sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur. İş okullarında dersler görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik dersleri ile atölye laboratuvar dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. Dönem sonlarında bireylere karne verilir. Programı tamamlayan İş Okulu Diploması verilir. Bu diploma, yüksek öğretime devam etme hakkı sağlamaz. Ancak, bu diploma işe girerken ortaöğretim kurumlarından mezun olanlara tanınan haklardan yararlanılmasını sağlar. Tanımlamasıyla mevzuatta yer bulan iş okulları muhtevaları itibarı ile çok önemli bir açığı kapatmaktadır.

5. 1. 6. Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler İçin Açılan İş Eğitim Merkezleri

İş okullarında eğitim alamayacak guruba giren zihinsel engelli bireyler için açılan iş eğitim merkezlerinin mevzuattaki durumuna bakacak olursak. Çalışmanın ekinde sunduğumuz Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 46. maddesinde “Zorunlu öğrenim çağı dışında kalan ve genel eğitim programlarından yararlanamayacak durumda olan özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin; temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma uyumlarını sağlamak ve iş ve mesleğe yönelik beceriler kazandırmak amacıyla farklı konu ve sürelerde meslek kurslarının düzenlendiği resmî ve özel yaygın eğitim kurumları açılır” denilmektedir. İş eğitim merkezlerinde akademik bilgi ve becerilerin yanında iş eğitimi uygulamalarının da yer aldığı eğitim programı uygulanır. Bir kurs programı en az beş kursiyer olması durumunda açılır. Bu kurumlarda sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur. Bu kurumlarda dersler görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Kursların süresi, programın içeriğine göre en az bir en fazla üç öğretim yılı olarak belirlenir. Kurumun imkân ve şartları uygun olduğu takdirde yarıyıl ve yaz tatillerinde de programlara devam edilebilir. Bir kurs programını tamamlayan kursiyer, farklı bir kurs programından da yararlanabilir. Bir kurs programını tamamlayan kursiyere İş Eğitim Merkezi Kurs Bitirme Belgesi verilir. Ancak, bu belge mesleki eğitim merkezlerince verilen belgeye denk değildir. Zihinsel engelli bireyler için mesleki beceri kazandırmayı amaçlayan bu merkezlerde aynı iş okullarında olduğu gibi önemli bir ihtiyacı karşılamaktadır.

5. 2. Özel Eğitim Sınıf Modeli

İlköğretim okulu bünyesinde açılan ve kaynaştırma eğitimine yakın bir uygulama olan özel eğitim sınıf modeli için iki farklı uygulama mevcut olup bu konuda yönetmelik “Özel eğitime ihtiyacı olan ve kaynaştırma eğitiminden farklı olarak ayrı bir sınıfta eğitim almaları uygun bulunan bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile bir arada eğitim görmeleri amacıyla her tür ve kademedeki resmî ve özel okul ve kurumlarda, özel eğitim hizmetleri kurulunun önerisi doğrultusunda millî eğitim müdürlükleri tarafından özel eğitim sınıfları açılabilir. Bu okul ve kurumlarda, uygulanacak eğitim programı temel alınarak iki

tür özel eğitim sınıfı oluşturulur”¹⁶denilmektedir. Resmi kaynakların müsaade ve izahları ile açılması mümkün olan bu modelin işler bir hale gelmesi ve bu modele yapılacak yatırımlar belki de kaynaştırma eğitiminin omurgasını oluşturacaktır.

5. 2. 1. Bulunduğu Okulun Veya Kurumun Eğitim Programını Uygulayan Özel Eğitim Sınıfları

Özel eğitimin bir başka bir uygulaması olan bulunduğu okulun veya kurumun eğitim programını uygulayan özel eğitim sınıfları ile ilgili olarak tanımı, amacı, gerekçeleri çerçevesinde değerlendirdiğimizde Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin bu konudaki detaylı açıklamasını çalışmanın ekinde sunduğumuz Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 25. maddesinde bulabiliriz. Zorunlu öğrenim çağındaki bireylerden ilköğretim programları veya bu programa denkliği kabul edilen bir özel eğitim programını takip edebilecek durumda olan bireyler için açılan özel eğitim sınıflarında, eğitim-öğretim hizmetleri yürütülebilir. Özel eğitim sınıflarında aynı tür yetersizliği olan öğrenciler eğitim görür. Özel eğitim sınıflarında görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri görev yapar. İlköğretim okullarında açılan özel eğitim sınıflarında birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılır. Özel eğitim sınıflarının mevcudu en fazla; okul öncesi eğitimde ve ilköğretimde 10, ortaöğretim ve yaygın eğitimde 15 öğrenciden oluşur. Ancak, otistik çocuklar için her tür ve kademedede açılan özel eğitim sınıflarında ise sınıf mevcudu en fazla 4 öğrencidir. Özel eğitim sınıfını tamamlayan öğrencilere kayıtlı bulunduğu okulu veya kurumu tamamlayan yetersizliği olmayan diğer öğrencilere verilen belge verilir. Özel eğitimdeki gelişmelere paralel olarak yönetmelikte yerini bulan ve kaynaklarda önemi vurgulanan bu modelin uygulamadaki yerinin hayati olduğu açıkça görülmektedir.

5. 2. 2. Bulunduğu Okulun Veya Kurumun Eğitim Programından Farklı Bir Eğitim Programı Uygulayan Özel Eğitim Sınıfları

Zorunlu öğrenim çağındaki bireylerden ilköğretim programları veya bu programlara denkliği kabul edilen bir özel eğitim programını takip edemeyecek durumda olan bireyler

¹⁶ M.E.B., a.g.y., Madde 25

için bulunduğu okulun veya kurumun eğitim programından farklı bir eğitim programı uygulayan özel eğitim sınıfları açılabilir bu sınıflarda aynı tür yetersizliği olan öğrenciler eğitim görür ve yetersizlik türüne göre hazırlanan özel eğitim programını takip ederler, sınıflarda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılır. Özel eğitim sınıflarında görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri görev yapar. Ancak, bu sınıflarda zihinsel engelliler sınıf öğretmenin görevlendirmesine öncelik verilir. Özel eğitim sınıfını tamamlayan öğrencilere, takip ettikleri özel eğitim programını uygulayan özel eğitim okul veya kurumlarındaki programı tamamlayan öğrencilere verilen belge verilir. Bulduğu okulun veya kurumun eğitim programından farklı bir eğitim programı uygulayan özel eğitim sınıfları da ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olup farklı bir okulda eğitim görmesi gereken öğrencilerin normal olarak kabul edilen öğrencilerin okuduğu okullarda okumasıdır. Bu uygulama bu türden öğrencilere normal olarak kabul edilen öğrencilerin davranış modellerini kazanmaları bakımından örnek olması sebebiyle güzel bir modeldir.

1.5. 3. Evde Eğitim Modeli

Zorunlu öğrenim çağında bulunan öğrencilerin rahatsızlıkları neticesinde okula devam etmelerinin sakıncalı olduğu hallerdeki ihtiyacı karşılamak için oluşturulan bu modelin uygulama esasları, tanımı, açılımı çalışmanın ekinde sunduğumuz Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 34. maddesinde bulabiliriz. Bu model okul öncesi ve ilköğretim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden eğitim-öğretim kurumlarından doğrudan yararlanamayacak durumda olanlara kendi evlerinde eğitim hizmeti verilmesi uygulamasıdır. Evde eğitim hizmetleri özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından planlanır. Özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından evde eğitim hizmeti almasına karar verilen bireylerin kaydı, bir ilköğretim okulu veya özel eğitim okuluna/kurumuna yapılır ve okula/kuruma devam etme şartı aranmaz. Bu hizmetler, gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen tarafından sürdürülür. Ancak, bireyin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda okul öncesi, sınıf ve alan öğretmenleri de görevlendirilir. Bireyin evde eğitim almasını gerektiren şartların ortadan kalkması durumunda bu hizmet sona erdirilir. Özel eğitimin temel unsurlarından biri olan ve sosyal devlet tanımının belki de en önemli unsurlarından biri olan hizmetin ayağa götürülmesi prensibinin en güzel ve en önemli şekli olan bu

modelin tanımı ve gerekçelerinin yukarıda açıklanmaya çalışıldığı şekliyle baktığımızda ne kadar önemli olduğu sarıh bir şekilde ortaya konulmaktadır.

4. ÖZEL EĞİTİMİN TARİHİ

Özel eğitimin tarihine ilişkin gelişim iki başlıkta incelenmiştir. Önce dünyadaki tarihi sonrasında ise Türkiye deki tarihi ele alınmıştır.

4. 1. Özel Eğitimin Dünyadaki Tarihi

Özel eğitimin dünyadaki tarihini çeşitli kaynaklardan özetlemeye çalışacağımız bu bölümde, özel eğitimin tarihsel kodlarını özetle aktarmaya çalışırsak. “Özel eğitimin dünyadaki gelişimsel sürecine baktığımızda ilk sistematik çalışmaların 18. ve 19 yy da yapıldıklarını görüyoruz. Bu tarihsel süreçte farklı olan bireylere karşı gösterilen yaklaşımların çok farklı davranış biçimleriyle sergilendiğini ifade eden Antropologlar ve kültür tarihçileri insanlığın çok eski dönemlerindeki katı ve acımasız, yer yer de şiddete ve vahşete kadar varan durumların, zamanla yerini daha anlayışlı ve sorumluluğa doğru ilerleyen bir çizgisel sürece bıraktığını naklediyor.”¹⁷

“İlkel toplumlardan birçoğunda kişinin varlığını sürdürebilmesi için 'üretici, savaşçı sihirbazlık' gibi sınırlı görevlerden birisini yerine getirebilecek nitelikte olması gerekirdi. Geçici ya da korunması başkasına bağımlı duruma düşen kişi toplumun sırtından atılması gereken bir ağırlık gibi sayılırdı. Antropologlar'ın yaptıkları incelemelerden bu konularda ilginç örnekler edinilmiştir: Alaska'nın kuzeyinde yaşayan göçebe kızılderili kabileleri güz girip güneye doğru göç dönemi gelince kabilenin bakıma muhtaç yaşlı kişileri için çadırlarında biraz yiyecek ve yakacak bırakarak onları son konak yerinde kendi kaderleriyle baş başa bırakıyorlar. Afrika'nın bazı ilkel topluluklarında ise çok yaşlılar ve sakatlar ölümleri beklenmeden gömülerek yok edilmektedirler. Eski German kabileleri arasında yaşlı babayı suda boğarak öldürme yetkisi ailenin erkek evladına tanınmıştı. Baba da sakat doğan veya sakatlanan evlatlarını yok edebilirdi. Ispartalılarda sakat çocukları yok etmek,

¹⁷ Özbey, Ç., Özel çocuklar ve Terapi yöntemleri, İstanbul, 2007, s.25

İslamiyet öncesi Arap kabilelerindeyse kız çocukları diri diri gömmek adetinin yaygın olduğu bilinmektedir.”¹⁸

Eski Mısır, İsrail gibi bazı topluluklarda sakat doğan ya da sakatlanan kişinin ya kendi işlediği ya da ana babasının işlediği bir günahın cezası olarak bu duruma düştükleri kanısı yaygındı. Bunlara yardım etmenin, ya da koruma teşebbüsünde bulunmanın tanrıları kızdıracığı bunun sonunda tanrıların topluma ceza yağdıracağı inancı hakimdi. Bu yüzden onları yok etmek, onlara eziyet etmek ya da onlardan uzak durmak yoluyla tanrıların kötülüğünden kaçılacağı düşünülürdü. Eski Yunan uygarlıklarında da buna benzer bir inanç yaygındı. Sakatları dağa, ormana bırakmak, ya da özel sepetler içinde akarsulara salmak ta eski dönemlerin yaygın uygulamalarından bazılarıydı. Roma İmparatorluğu döneminde sakatları dilencilikte ve forsalıkta kullanmak olağandı. Yine bazı kaynaklarda; Eski Çinde kör kızların genellikle fuhuşta çalıştırıldığına rastlıyoruz. Sakatlara, farklı özelliklere sahip bireylere karşı olan bu katı ve nobran tutumun zamanla yerini yumuşamaya, katılığın azaldığı bir döneme doğru ilerlendiğini görüyoruz. Buna yol açan nedenlerden biri semavi dinlerin sakatlara vb.lerine karşı takındığı tutum ve davranışlardır. Hıristiyanlık ve İslamiyet sakatlara karşı takınılan tutumu geniş ölçüde etkilemiştir. Kutsal kitaplarda hasta, sakat, yaşlı, yoksullara karşı merhametli ve koruyucu olunmasının bir tanrı buyruğu olduğu inancı yaygın bir şekilde kabul görmüştür. Bunun sonucu olarak tapınaklar bu durumda olanların sığınağı durumuna girmiştir. Böylece din kurumları bunlara 'öz bakım evleri' kurmaya girişmiştir. Bu tür kuruluşlara yapılan bağış ve vakıflar yoluyla da din kurumları iyice güçlenmiştir. Ortaçağda hükümdarlar ve kilise arasında baş gösteren çatışma ve çekişmeler sırasında ilginç bir gelişme olmuştur. Kiliseyi zayıf düşürmenin yolunun onları gelir kaynaklarından yoksun bırakmak olduğunu kestiren bazı hükümdarlar bakım evleri ve bunların gelir ve vakıflarına el koyarak sosyal hizmeti bir devlet görevi haline getirmişlerdir.¹⁹

Sakatlara ve farklı özellik sergileyen bireylere karşı gösterilen katı tutumların değişip dönüşmesinde en büyük etki felsefe ve bilim tarafından sağlanmıştır.18. Ve 19. yy da felsefede epistemolojik bir tartışma başlamış, bilginin kaynağının ne olduğu sorusu

¹⁸ Enç, Çağlar, Özsoy, a.g.k., ss. 43-44

¹⁹ Enç, Çağlar, Özsoy, a.g.k., ss. 44-45

yaygın bir sorgulanmadan geçirilerek adeta didik didik edilmiştir. İngiltere ve Fransa'nın sevgicileri bilginin kaynağının duyu organları yoluyla sağlanan duyular olduğunu görüşünü savunuyorlardı. Duyu organlarına yüklenmeye başlanan bu önemli işlevle birlikte ' psychophysique' araştırmalara doğru kapı aralayan bir yaklaşım sergilenmiş oldu. Tam bu esnada Diderot, Condillac, Bishop, Burkley gibi düşünürler görme ya da işitme duyusundan yoksun olanların anlksal hayatı ile ilgilenmeye giriştiler. Diderot'un 'Körler Hakkında Mektupları' ya da Condillac'ın geri zekâlılar konusunda yazdıkları bu ilginin belirtileri olarak ortaya çıkmıştır. Gerek V. Haüy'ün körler, gerekse Itard'ın geri zekâlıların eğitimleri konusunda giriştikleri denemeler bu felsefe tartışmalarından geniş ölçüde yararlanmışlardır.²⁰

4. 1. 1.Öncü Yaklaşım Ve Çalışmalar

Özürlüler alanında dünyadaki ilk çalışmalar görme engelliler, işitme engelliler ve zihinsel engelliler alanlarında başlamıştır. Tüm bu çalışmalarda özveri ve bilme merakıyla yanıp tutuşan birkaç öncü ismin çığır açıcı yaklaşımlarıyla gerçekleşmiştir.

“1771' de Valentine Haüy adlı bir Fransız, bir panayırdaki kalabalığın körlerle nasıl alay ettiğini gördükten sonra körlerin yaşam koşulları ve eğitimi üzerine düşünmeye başladı. Bir süre sonra. François Lesueur adında kör bir çocuğu yanına alarak eğitmeye başladı. Bu konuda karşılaştığı en büyük güçlük, okumayı öğretebilmek için uygun bir yöntem bulmaktı. Görmeyen öğrencilerin yardımıyla yeni bir kabartma baskı yöntemi geliştirerek bazı kitapları bu teknikle bastı.1784 Fransız Hükümetinin desteğiyle dünyanın ilk körler okulunu kurdu. Bir kaç yıl içinde, körlerin okuma yazma öğrenebileceklerini, müzik aletlerini çalabileceklerini ve el sanatlarında ustalaşabileceklerini kanıtladı.”²¹

Özel eğitim alanında bir başka öncü isim ise Itard'dır. Dr.Jean-Marc-Gaspard-Itard,çok ağır derecede zihinsel engelli bir çocuğun eğitimini başlatan ilk kişidir.1799 yılında üç avcı Paris yakınlarında avlanırken ,insana benzeyen,meşe palamudu yiyen,dört ayaklılar gibi yürüyen ve koşan bir çıplak bir varlık görmüşler. Kendisine zarar vermeden yakalayıp getirip Pariste bir hastaneye teslim etmişler. Çocuğun vücudu üzerinde yapılan incelemeler sonucu 12 yaşında olduğunu saptamışlar. Önceleri Paris-Aveoron ormanlarının

²⁰ Enç, Çağlar, Özsoy, a.g.k., ss. 46-47

²¹ [http://www.nuveforum.net/1727-genel-kultur-k/68450-korlerin-egitimi-braille-alfabesi/\(06/04/2009\)](http://www.nuveforum.net/1727-genel-kultur-k/68450-korlerin-egitimi-braille-alfabesi/(06/04/2009))

vahşi çocuğu olarak anılan bu çocuğa Viktor adı verilmiştir. Dr.Itard, Viktor adı verilen bu çocuk üzerinde birçok denemeler, bilimsel ve eğitsel çalışmalar yaptı. Dr.Itard deneysel psikoloji yöntemlerini zihinsel engelli bir çocuğun üzerinde uygulayan ilk kişidir. Daha sonra bu denemelerden yola çıkarak ilk kitabı olan 'L'Education D'un Homme Sauvage' – Vahşi İnsanın Eğitimi-isimli kitabını yazmıştır.²²

İlk çağlarda sağır ve dilsiz doğanlara nasıl davranıldığına dair sağlam bilgilere sahip değiliz. Fakat milattan önce, Avrupa da bu şekilde doğanların uğursuz olduklarını iddia eden, hatta onların kurban edildiklerinde; Tanrı tarafından lanetlenmiş bu kişilerin, böylece dünyaya bir daha duyan ve işiten insanlar olarak geleceklerine inanıldığını belirten bazı kaynaklara rastlamaktayız.

İşitmeyen kişilerin eğitimine ilişkin ilk yazılı kaynak Markides'e göre M.s 700.yıllara ait olup Hagulstad piskoposunun sağır ve dilsiz bir gence konuşma öğretmesinden söz eder. Ksenophon M.Ö. 431 de, işaret diliyle yapılan bir görüşmeden bahsetmektedir. Tarih boyunca işaret dili sağır larca ve manastır toplumlarınca kullanılmıştır.Girolomo De Cardano 1576'da sağır ların bazı soyut fikirleri anlatabildiğini yazmış,Giovanni Bonifaccio ise 1616 da işaretleşmenin evrensel bir dil olduğu fikrine varmıştı.Ancak dilin esas olarak jestlerden türediği teorisini ilk kez 18.yyın ortalarında öne süren filozof Condillac'tır. 1760 yılında Abbe De L'Epee, Paris'te, işaret metoduyla eğitim veren ilk sağır lar okulunu açmıştır. Yöntemine 'Sessiz Fransız Yöntemi' adı verilmiş, bu alanda öğretmen yetiştirmeye çalışmıştır. Aslın Rahip olan L'Epee, cemaatinde iki sağır kız öğrencisini dini görevlerine yardım etmelerini sağlamak amacıyla yazı ve okuma dilini okutmaya çalışmıştır. Sağır ların konuşmayı öğrenebileceklerini ama öğrenmelerinin gerekli olmadığını düşünmektedir.²³

Erken çocukluk özel eğitimine baktığımızda büyük etkisi olan ilk kişilerden biri olarak, Friedrich Wilhem Froebel (1782-1852) ismine rastlamaktayız. Anaokulu kavramını ilk ortaya atan Froebel, çocuklara ilişkin eğitim programları ve yöntemleri oluşturma üzerinde çalışmış,1800lü yılların başında Almanya'da ilk anaokulunu kurmuştur. Ancak

²² <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/496/5905.pdf> (05/04/2009)

²³ http://turkisaret dili.blogcu.com/isitme-engellilerin-egitim-tarihi_31931871.html (07/05/2009)

düşünceleri zamana göre fazla yenilikçi olduğu için dünyada pek çok uygulamaları yasaklanmıştır. Gerek özel eğitim alanına ve gerekse örgün eğitim alanına 20 yy.'ın kuram ve uygulayıcılarının büyük katkıları olduğunu görüyoruz. Bu kuramcılar arasında John Dewey(1859-1952), Maria Montessori(1870-1952),Jean Piaget(1896-1980), ve Lev Vygotsky(1896-1934) en önemlileridir. Çocuklarda öğretmen tarafından seçilen etkinlikler yerine onların gereksinimlerine yönelik bir öğretim sisteminin uygulanması gerektiğini söyleyen Dewey ,'çocuk merkezli program' ve 'çocuk merkezli okullar' kavramlarını alan literatürüne kazandırmıştır. Alana katkı sağlayan bir diğer önemli kişi de, İtalya'da tıp derecesi alan ilk kadın olma ünvanını taşıyan Maria Montessori'dir. Doktor olarak çalıştığı hastanede sıklıkla zihinsel engelli çocuklarla karşılaşması nedeniyle çalışmalarını zihinsel engelli çocukların eğitimine yoğunlaştıran ve bu çocuklara yapılacak erken müdahalenin tıbbi müdahaleden daha önemli olduğunu belirten Montessorinin geliştirdiği ve başarılı sonuçlar aldığı etkinlik temelli öğretim yöntemi bugün hala birçok okul öncesi kurumun uygulamalarına şekil vermektedir. İlkokul öğrencilerinin okuma hatalarını inceleyen ve bu hataların gelişigüzel gören Piaget, belli yaş gruplarının özgül hatalar yaptığını ortaya koyarak, çocuğun yetişkinliğe değin bir dizi zihinsel gelişim evresinden geçtiği görüşüne varmıştır. Onun bu çalışmaları, çocuk eğitimi ve öğretim anlayışları derinden sarsmıştır. Bir gelişim evresi tamamlanmadan diğerine geçilmeyeceğini bilmek, her gelişim evresine uygun öğretim yöntemlerini, materyalleri, sosyal ve fiziksel çevreyi düzenlemek genel eğitimde olduğu kadar erken eğitimde de önemli kolaylıklar sağlamış ve verilecek eğitimi sistematik hale getirmiştir. Eğitimde sosyal gelişim teorisini ortaya atan Vigotsky ise bu kuram ile bilişsel gelişimde, sosyal etkileşimin esas rol oynadığını, bireyin kültürel gelişiminin, öncelikle onun sosyal düzeyinde daha sonra bireysel düzeyinde gözüktüğünü belirtmiştir.²⁴

Özel eğitimin dünya tarihindeki gelişimsel çizgisine baktığımızda iki öncü isim yaptıkları çalışmalarla kendi dönemlerine olduğu kadar kendilerinden sonraki döneme de damgalarını vurmuş, haklarında binlerce araştırma yapılmış, yöntem ve teknikleri sonraki dönemde özel eğitim alanında geliştirilecek sistem ve tekniklere deyim yerindeyse işaret fişeği olmuştur. Bu isimlerden ilki Fransız Fizyoloğu ve Ruh bilimcisi Alfred Binet' tir.

²⁴ Pınar, E., S., Dünya da ve Türkiye de Erken Çocukluk Özel Eğitiminin Gelişimi. Özel Eğitim Dergisi, Ankara, 2006, ss.71-83

İnsan zekası üzerine çığır açıcı çalışmalarıyla tanınan Binet, Theodore Simon'la birlikte 1905'te ilk zeka ölçeğini geliştirmiştir.1911'de Sorbonne' da fizyolojik ruhbilim laboratuvar'ının başına getirilen Binet, burada yaptığı çalışmalarda eğitim sorununa eğilerek, araştırma ve uygulamalarında eğitimin gelişme sürecini göz önünde bulundurdu. Çalışmalarını özellikle zihinsel engelli çocuklar üzerinde yoğunlaştırıp, Theodor Simon'la birlikte, 3-13 yaş çocukları için bir zeka cetveli hazırladı.İlk taslağını hazırlamış olduğu Stanford Binet Cetveli ,ölümünden sonra A.BD 'de Stanford üniversitesinde geliştirilip,Lewis M.Terman'ın yaptığı değişiklikten sonra yaygın olarak kullanıldı.²⁵ Stanford-Binet zeka testinin Orijinal biçimi sürekli genişletilerek günümüze ulaşmıştır. “2003 yılında yayınlanan Stanford-Binet Zeka Testinin 5. ve en son versiyonunu, zeka ve bilişsel yeteneklerin değerlendirilmesinde bir dizi yeniliği beraberinde getirmektedir.”²⁶

Dünyada özel eğitim tarihindeki öncü yaklaşım ve çalışmalara kronolojik bir sıralamayla baktığımızda;

“Philippe Pinel (1745-1826): Akıl hastalarıyla çalışmış ve insancıl yaklaşımı kullanmıştır.

J. Rodrigues Pereine (1780-1715): İşitme engelliler için ilk işaret dilini geliştirmiştir.

J.M. Gespard Itard (1775-1836): Fransa'da Zihinsel engelli çocuklarla ilk bireysel çalışmayı başlatmıştır.

T. Hopkins Gallaudet (1787-1851): İşitme engelliler için ilk sembol ve parmak alfabesini kullanmıştır.

S. Gridley Hawe (1801-1876): Görme ve zihin engelli çocuklar için ilk yatılı bakım kursunu açmıştır.

Dorothea Lynde Dix (1802-1887) :Akıl hastaları için yatılı kurumlar açmıştır.

L. Braille (1809-1852): Kendisi de kör olan Braille, körler için altı nokta alfabesini geliştirmiştir.

Francis Galton (1822-1911) :Kalıtsal özellikler ve ilk defa üstün özellikleri çalıştı.

²⁵ [http://www.5n1k.org/Alfredbinet/\(02/04/2009\)](http://www.5n1k.org/Alfredbinet/(02/04/2009))

²⁶ [http://www.ozida.gov.tr/bilgibankasi/özürlülük_çalışmaları\(02/04/2009\)](http://www.ozida.gov.tr/bilgibankasi/özürlülük_çalışmaları(02/04/2009))

Alexander Graham Bell (1847-1922): İşitme yetersizliği olan bireyler için işitme araçları geliştirmiştir.

Alfred Binet (1857-1911): Zekânın ölçülebileceğini savunarak, ilk standart Zekâ testini hazırlamıştır. Yardımcısı Dr. Theodor Simon ile birlikte Zekâ yaşı kavramını ortaya koymuştur.

Maria Montessori (1870-1952): Yapılandırılmış eğitim araçlarını, zihinsel engelli çocuklar için ilk geliştiren ve İtalya’da ilk tıp derecesini alan kadındır.

Lewis Terman (1956) Binet’in orijinal değerlendirme aracını yeniledi.”²⁷

“Anna Freud: (1895-1982): Duygusal problemi olan çocuklara psikanaliz yöntemi ile yaklaşmaya çalışmıştır.”²⁸

Özel eğitim tarihine yukarıda da vermeye çalıştığımız öncü yaklaşım ve çalışmalara katkısı olmuş daha birçok isim vardır ve bunların hepsi özel eğitim alanının gelişimine öncü katkılarda bulunmuştur.

4. 1. 2.Kurumsal Yapılanmalara Doğru

Özel eğitim alanında; bazı uzman ve bilim adamlarının özel ilgi ve çalışmalarıyla başlayan süreç, daha sonraki dönemde gerek bilimsel araştırmaların yeni buluşlara imza atması gerekse yeterli kaynak ve bilgi birikiminin oluşması sonucunda kurumsallaşmaya doğru yönelim gösterdi. Kıta Avrupa’sında ve Amerika Birleşik Devletlerinde birçok yeni özel eğitim kurumu açılarak, özel eğitimle ilgili yasalar çıkartıldı, mevzuat değişikliklerine gidildi. Tüm bunların gerçekleşmesindeki temel nedenlerden en önemlisi; farklı özellikteki bireye bakışın değişip kırılmaya uğramasıdır. Engellilerle ilgili yapılan ilk çalışmalar hep sınırlı sayıda insanla gerçekleştirilirken kurumsal yapılanmaya önyak edecek daha fazla sayıda insanın özel eğitimin alanına girmesi yeni bir sürecin kapısını araladı. Görme ve İşitme engellilerde yapılan atılımların benzeri zihinsel engelliler alanında da görülmeye başladı. Burada karşımıza çıkan en önemli isimlerden biri Dr.Edouard Sequin dir. Dr.Sequin tıp öğrenimi görmüş, Dr.Itard’ın öğrencilerinden biriydi ve onun başlattığı çalışmaları sürdürerek geliştirdi. Dr.Itard bir kişi ile çalışmıştı. Ancak, Dr.Sequin, bir grup öğretilbilir geri zekalı çocukla çalıştı ve yöntemlerini uyguladı. Daha çok fizyolojik

²⁷ Cavkaytar – Diken, a.g.k., Ankara, 2005, s.16-17

²⁸ Dikici, Sığırtmaç – Deretarla, Gül, a.g.k., Ankara, 2008, s.12

yöntemlerle öğretilbilir geri zekalı çocuklarda duyuşsal algılar geliştirmeye ağırlık verdi. Öğretilbilir geri zekâlı çocuklar için ilk sistemli eğitim programını geliştiren Sequindir. Hem Avrupa'da hem de A.B.D de öğretilbilir geri zekâlıların eğitim öğretim çalışmalarını yaygınlaştırdı. Dr.Sequin 1837 yılında Paris'te çok ağır derecede geri zekâlılar-idiotlar-için dñyanın ilk yatılı okulunu kurdu ve onlar için okul programları yaptı. Dr. Sequin ağır derecede geri zekâlı çocukların eğitiminde fizyolojik yöntemde büyük adalelerden başlayıp küçük adalelerin geliştirilmesine doğru bir yol izlenmesini duyu organlarının en uygun bir şekilde kullanılması için öncelikle duyu eğitiminin yapılmasını, her çocuğun bireysel olarak yeteneklerinin, isteklerinin, ilgilerinin ihtiyaçlarının tanınmasını ve eğitim öğretim etkinliklerinin bunları doyuracak şekilde yapılmasını, her etkinliğin oyun şeklinde başlatılmasını, bütünden parçaya doğru bir yol izlenmesini uygulamaya koydu. Önce konuşma, sonra yazma ve en sonda da okumayı öğretti. Eğitim öğretimde bireysel yöntemlere mümkün olduğu kadar fazla yer verdi. Öğretmen ve öğrenci arasında mümkün olduğu kadar sıkı bir ilişkinin sağlanması gerektiğini söyledi. Zihinsel engelli çocukların eğitim ve öğretiminde onların ilgilerini çekmek ve onları motive etmek için çok çeşitli ve çok renkli ders araç gereçleri geliştirdi. Dersleri ilginç yapmadı renkleri ve müziği etkili bir biçimde kullandı. Bugün bu ilkeler ve yöntemler Modern Eğitim'in temel ilkeleri olarak kullanılmaktadır. Dr. Sequinin Paris'te ileri derecede zihinsel engelliler için açtığı yatılı okul sadece Fransa için değil Avrupa'nın diğer ülkeleri ile Amerika Birleşik Devletlerinden gelen ve bu türdeki çocukların eğitimleriyle ilgilenen eyaletlerden gelen eğitimciler için uygulamalı eğitim merkezi olmuştu. A.B.D de D.r.Sequin'in etkisiyle 1848 de Massachusett eyaletinde zihinsel engelliler için bir okul açıldı ve deneme okulu oldu. 1950 de aynı eyaletin Barre şehrinde zihinsel engelliler için ikinci bir okul açıldı. Bunu 1852 de New York ta açılan bir deneme sınıfı ve iki farklı eyalette iki okul izledi.1854 yılında New York eyaletinin Syracuse şehrinde geri zekâlılar için bir okul,1856 yılında Richards Pennsylvania'nın German Town şehrinde bir enstitü,1859 da Pennsylvania'nın Media kasabasında büyük bir enstitü açıldı. 1930 da yapılan Beyaz Saray Konferansı'ndan sonra A.B.D de gerizekalı çocukların eğitimlerinin planlanması kararlaştırıldı.1951 yılından sonra da gerizekalı çocukları toplumdan ayıran yatılı enstitüler açılmaması ve buralardaki çocukların sayılarının azaltılması kararlaştırıldı..Avrupanın diğer ülkelerindedeki zihinsel engelli çocuklar için çok önemli ve kurumsal çalışmaların başlatıldığını ve alan

araştırmalarının yapıldığını görüyoruz.1842 de İsviçre de Dr.Gugenbühl,1846da Dr.Connoly Dr.Reed İngiltere de ,1854 te Dr.Saegert Almanya'da,1897 de Dr.Maria Montessori İtalya'da,1902 de Dr.O.Decroly Belçika'da zihinsel engellilerin eğitimlerini başlatıp geliştirmişlerdir. ²⁹

4.1.3.Yasal Düzenlemeler Dönemi

İlk açılan özel eğitim kurumları şu görüşe dayanıyordu: Bunları kendilerine öz eğitim kurumlarında, özel yöntem ve araçlarla normalleştirme yoluna gidilmeli ve hayata hazırlamalıdır. Ancak böyle bir eğitimden sonra hayatın gereklerine uyabilecek kişiler durumuna gelebilirler. Yüzyılı aşkın bir deneme bu tür dışı kapalı bir eğitimin hayata hazırlamak şöyle dursun engelliliklerine ek olarak bir uyumsuzluk kaynağı olduğunun anlaşılmasına yaramıştır. Bu yüzden özel eğitimin genel eğitim hizmet ve kurumlarıyla kaynaştırılması yoluna gidilmiştir. Olağan okullarda özel eğitim sınıfları ve gezici öğretmenlik hizmetleri bu gelişimin bir sonucudur. Böylece engelli bir çocuk örgün eğitim sistemi içerisinde arkadaşlarıyla kaynaşarak daha mutlu ve daha sosyal olabilmektedir. Özel eğitimle örgün eğitim hizmetleri arasındaki bu geçirgenlik durumu, zihinsel ve fiziksel olarak farklılık gösteren insanlara karşı gösterilmeye başlanan insancıl odaklı bakış, bir dizi sözleşme, bildiri, mevzuat değişikliği ve anlaşmaların ışığında gerçekleşti.

Herkes için eşitlik ilkesi ile hareket eden Birleşmiş Milletler(UN) belgelerinde özürllülük ilk kez 1948 yılında yayınlanan 'İnsan Hakları Bildirgesi'nde dile getirilse de Birleşmiş Milletler sistemi içerisinde özürllülükle ilgili çalışmaların başlama tarihi 1945 tarihine dayanmaktadır. Özellikle görme ve işitme engelliler gibi bedensel engeller taşıyan bireylerinin haklarının artırılmasına odaklanılmış, bunun dışında da özürllülüğü önleme ve rehabilitasyon çalışmalarına önem verilmiştir.1950 yılında Cenova konferansında özürllülerin sosyal rehabilitasyonu dile getirilmiş ve bir komisyon kurularak eğitim, tedavi, mesleki rehabilitasyon ve istihdam konularında Uluslararası standartlar belirlenmesi öngörülmüştür. 1952 yılında Birleşmiş Milletler tarafından UNDP, ILO, WHO, UNICEF gibi uluslar arası organizasyonların katılımının sağlandığı bir toplantı gerçekleştirilerek

²⁹ <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/496/5905pdf> (05/04/2009)

yeni bir bakış açısıyla eğitim ve rehabilitasyon programları geliştirilirken, özürllülerle ilgili konularında bu kuruluşların programlarına dahil edilmesi istenmiştir. Daha sonraki yıllarda bu organizasyonların ülkelere özürllülerle ilgili konularda proje ve teknik destek sağlamaları kararı alınmıştır. 20 Aralık 1971'de özürllülerin haklarının Uluslar arası ve ulusal eylem planlarında hükümet tarafından çerçeve olarak kullanılması amacıyla 'Zihinsel Özürllülerin Haklarına Dair Bildirge'yi yayınlamıştır. 1975 yılının Aralık ayında, B.M genel konseyi 'Özürllü Hakları Bildirgesi' yayınlanmıştır. Burada tüm özürllülerin haklarının din, dil, ırk, cinsiyet, ideolojik ayırım yapılmaksızın garanti altına alındığı söylenmektedir. 1981 yılı Birleşmiş Milletlerce 'Uluslar arası Özürllüler Yılı' olarak ilan edilmiştir. Aynı yıl Viyanada 'Özürllülerin Eğitimi, Özürllülüğü önleme ve Sosyal Hayata katılma ' konulu dünya konferansı düzenlendi. 1982 yılında 'Özürllüler İçin Dünya Eylem Programı' hazırlanmıştır. Bu program da özürllülükle ilgili oluşturulacak politikalar üç başlık altında toplanmıştır. Bunlar önleme, rehabilitasyon ve fırsat eşitliğidir. 1992'de Birleşmiş Milletler Özürllüler On yılının kapanış toplantısında her yıl 3 Aralık gününün 'Özürllüler Günü' olarak kutlanması kararlaştırılmıştır. Birleşmiş Milletler Özürllüler Programı Birleşmiş Milletler sistemi içerisinde özürllülere yönelik hazırlanan temel programdır ve bu program 'Birleşmiş Millet'ler Genel Sekreterliği Ekonomik Ve Sosyal İşler Bölümü'nün ', 'Sosyal Politika Ve Kalkınma Birimi' tarafından yürütülmektedir. Programın genel çerçevesi ve hedefleri 'Özürllüler İçin Dünya Eylem Programı' ve 'Özürllüler İçin Fırsat Eşitliği Konusunda Standart Kurallar 'belgelerine dayanmaktadır. Bu programın temel amaçları şöyledir: Özürllü bireylerin sosyal hayata ve kalkınma sürecine tam ve etkin katılımı konusunda destek sağlanması Özürllülere sağlanan haklarının ve onurlarının korunmasına yönelik çabalarının arttırılması. Eğitim, istihdam, bilgi edinme, ürün ve hizmetlere erişimlerinin arttırılması³⁰

1975 yılında A.B.D de yürürlüğe giren ve daha sonra 1990 yılında kapsamı genişletilen 'Özürllü Bireyler Yasası, 0-21 yaşları arasındaki tüm bireylerin engelleri ne olursa olsun devlet tarafından ücretsiz eğitilmelerini zorunlu kılmıştır. Bu yasanın beş temel özelliği vardır, bunları kısaca belirtmek gerekirse;uygun eğitim hizmetleri, nesnel eğitsel değerlendirme, bireyselleştirilmiş eğitim planı, en az kısıtlayıcı eğitim ortamı,eğitsel

³⁰ [http://www.ozida.gov.tr/raporlar/uluslararasi/bmsistemindeozurluluk.htm\(02/04/2009\)](http://www.ozida.gov.tr/raporlar/uluslararasi/bmsistemindeozurluluk.htm(02/04/2009))

kararları ve uygulamaları denetleme'dir. A.B.D. den sonra İngiltere de 1994 yılında yürürlüğe giren 'Özel Eğitim Uygulama Klavuzu' ile tüm özel gereksinimli çocuklara ilişkin eğitsel düzenlemelerin esasları belirlenmiştir. Bu düzenlemelerin en önemli özelliği, özel eğitim kapsamına girecek çocukların önemli bir bölümünün eğitimlerinin, formal eğitim süreçlerine yer vermeksizin, normal sınıflarda yapılabileceğini öngörmesidir. Tek boyutlu değerlendirme ve eğitim yaklaşımının, tüm özel gereksinimli çocuklar için uygun olamayacağı görüşü hâkimdir. Buradan hareketle, beş aşamalı bir özel eğitim değerlendirme ve öğretim sistemi oluşturulmuştur. İlk üç aşama informal değerlendirme ve kaynaştırmayı, 4.ve 5.aşamalar ise formal değerlendirme ve gerekli görülen durumlarda, ayrı özel eğitim ortamlarında eğitimi karşılamaktadır. A.B.D.'nin ve İngiltere'nin özel eğitim düzenlemelerinin en önemli farklılığı, A.B.D.'de 3-21 yaşları arasındaki öğrencilerin özel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmeleri için 'özel gereksinimli' olarak tanılanmış olmalarının gerekmesi, İngiltere'de ise böyle bir tanılama olmaksızın özel eğitim hizmetlerinin sağlanabilmesidir. Ancak A.B.D'de de yukarıda belirtildiği gibi formal tanılama olmaksızın özel eğitim verilebilmesinin yolları aranmaktadır.³¹

Eğitimde fırsat eşitliği demokratik toplumların en temel hak ve özgürlükler çerçevesinde en temel ilkelerinden biri haline gelmiştir. Farklılıklarına bakılmaksızın toplumda herkesimin eğitim hakkı hiçbir sınırlama olmaksızın, durumlarına uygun ortamda ve yeteneklerine uygun yöntemle verilmeye çalışılmalıdır. Şüphesiz ki özel eğitim alanın gerek dünya ölçeğinde gerekse ülkemiz ölçeğinde sorunları tam anlamıyla bitmemiş, özel eğitim alanı gelişimini tamamlamamıştır. Sorunlar elbette ki var olacak ve tartışılmaya devam edecektir. Bu sorunların çözümü noktasında da gerekli adımlar atılmaya devam edecektir. Ancak unutulmamalıdır ki insanlığın ilk dönemlerindeki sakat, özürlü, yardıma muhtaç bireye bakıştaki acımasız ve yer yer sert tutum ve yaklaşımlar, daha duyarlı ve insan merkezli, sorumlu bir bakış ile büyük bir değişime uğrarken, eğitimdeki çağdaş yaklaşımlar ve yasalardaki, farklılığı güvence altına alan kararlarla özel eğitim çok daha saygın bir konuma oturacaktır.

³¹ Kırcaali, İftar, G., Özel Eğitimin Dünyadaki Süreci, Ankara, 1998, ss. 14-17

4.2. Özel Eğitimin Türkiye deki Tarihi

Özel eğitim hizmetlerindeki gelişmeler doğrultusunda işlev kazanan örgütlenme biçimleri, yasal düzenlemelerle anayasada güvence altına alınan haklar, gelişmiş ülkelerde yeni ve çağdaş bir devlet kavramının doğuşuna önayak olmuştur. Bu bağlamda Türkiye deki özel eğitim alanının gelişimini tarihsel perspektiften kısaca incelemek istersek bu gelişimi Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası olarak iki başlıkta incelemenin daha doğru olacağını düşünmekteyiz.

4.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Özel eğitimin Türkiye deki gelişimine baktığımız zaman Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemde birtakım önemli atılımlar sonucu bugün Anayasa'da güvence altına alınan durumuna geldiğini görüyoruz. Bu gelişmelere tarihsel süreç içerisinde bakacak olursak “Cumhuriyetten önce Osmanlı dönemindeki 'Enderun sistemi' üstün yeteneklilerin eğitiminde dünyadaki eğitimli ilk örneğini oluşturmaktadır. Öyle ki pek çok batılı kaynaktan, Osmanlı devletinin altı yüzyıl boyunca devam etmesinin temel nedenini üstün yetenekli çocukların Enderun'a devşirme yoluyla seçilip orada eğitim verdikten sonra ülke yönetimini bu kişilere emanet etmesi gösterilmektedir.”³²

“Cumhuriyet öncesi dönemde bazı yabancı misyoner örgütlerinin ülkenin çeşitli yerlerinde özel eğitim kurumları açmalarına özel fermanlarla izin verildiği bilinmektedir. Bunlardan birisi Beyrut'ta Katolik misyonunca kurulan körler okuludur. Mardin ve Nusaybin'de yine misyoner okullarında bazı özel eğitim sınıflarının açıldığı söyleniyorsa da bununla ilgili sağlıklı belgelere ulaşamamıştır.”³³

Türkiye de özel eğitimin yaygınlaşması ve gelişmesi engel gruplarına göre değişiklik göstermekle birlikte önceliğin kimsesiz ve yetimleri koruma, bakma, barındırma türü hizmetlerde olduğu, ilk sistemli ve kapsamlı çalışmaların işitme ve görme engellilerle ilgili yürütüldüğünü görmekteyiz. Resmi kayıtlara göre,1889 yılında İstanbul da Ticaret Mektebinin yanına Grati efendinin çabalarıyla gündüzlü sağır okulu açılmış, daha sonra

³² Kargın, T., Özel Eğitimin Türkiye deki Tarihi, Milli Eğitim Dergisi, Ankara, 2003, S.160, s. 42

³³ Enç, Çağlar, Özsoy, a.g.k. s. 68

bu okula körler bölümü eklenmiştir. Sağırar okulunun öğrenci sayısı 30 olarak düşünölmüştür. Öğrenim süresi dört yıl olan okula 6-20 yaşları arasında öğrenci kabul edilmesi öngörölmüştür. Okulun programları Fransızların sağırar eğitimi esas alınarak düzenlenmiştir. Bina olarak sıkça yer değıştiren okul 1912 yılında Darülacezeye yatılı olarak aktarılmıştır. Özel eğitim alanında ilk bilinçli ve sistemli hareketlerden biri olmasına karşın bu tarihten sonra uzun bir süre ciddi ve yeni bir hareket görölmemiştir.1913 yılında yürürlüğe giren' Tedrisatı iptidaiye kanunu muvakkati'nde özel eğitim hizmetlerinin geliştirilmesini emreden bazı maddeler yer aldıysa da bunlar uygulamaya geçirilememiştir.1921 yılında kurtuluş savaşı döneminde İzmir'de 'Özel İzmir Sağırar Ve Körler Müessesesi' adıyla bir okulun açıldığı, daha sonra bu okulun Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağılı olarak 1950 yılına kadar hizmet verdiği bilinmektedir.

Bunun yanı sıra bakım ve korunmaya muhtaç olan bireyler için yardım kurumları açılmıştır. Bunlardan biri o zamanki adıyla Hilali Ahmer şimdiki adıyla Kızılay, diğeri de Darüleytamdır. Belki bunlara bir üçüncüsü daha eklenebilir, o da Darülaceze' dir.³⁴

Cumhuriyet öncesi döneme dair kaynaklar ortak olarak 1889 yılından Cumhuriyetin ilanına kadar geçen döneme dair bilgileri içermektedir ve tarihçeyi 1889'dan başlatmaktadırlar.

4.2.2. Cumhuriyet Ve Sonrası Dönem

1920-1930 yıllarında birçok yasanın çıktığını ve uygulamaya konulduğunu görüyoruz. Bu yasalar genel anlamda özel eğitime gereksinimi olan bireyler ve onların eğitimle doğrudan ilintili olan yasalar değildir. Ancak dolaylı olarak bu bireyle ve onların eğitimleriyle ilintilidir. Bu konuda ilk yasal düzenlemelere 1940'lı yıllardan başlayarak gidildiği görölmektedir.1948 yılında Suna Kan ve İdil Biret adına onların özel olarak yetişmeleri için yasal düzenlemelere gidilmiş, bir yıl sonra 1949'da 5387 Sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında kanun çıkarılmıştır. Kanunun hemen arkasından 1950 yılında Ankara ve Bilecik kırsallarında iki yetiştirme yurdu açılmıştır. Bir yıl sonra yetiştirme yurtlarının sayısı 12'ye çıkarılmıştır. Özel eğitimin temellerini oluşturan ilkelerin önemli bir

³⁴ Eripek, (Ed.Hesapçioğlu, M.), a.g.k., ss.315-318

kısmına yer veren Cenevre bildirisinin, ülkemizce imzalanarak kabul edilmesi de yine bu döneme denk düşen önemli dönemeçlerden biridir. Bu bildiri daha sonra Çocuk Hakları Bildirisinin temelini oluşturmuştur. Bildiride şu hususlar yer almaktadır: Vücutça ve ruhça tabii bir gelişme her çocuğun hakkıdır, aç çocuk doyurulmalı, hasta çocuk bakılıp tedavi edilmeli, zekâca geri kalmış çocuk imkânları dâhilinde ilerletilmeli, öksüz ve kimsesiz çocuklar kabul ve bakım görmelidir, sıkıntı ve zorluk zamanlarında ilk yardım çocuğun hakkıdır, çocuk kendi hayatını kazanmaya, geçimini sağlamaya yetenekli hale getirilmeli, fakat aynı zamanda her çeşit sömürüye karşı korunmalıdır, çocuk etkin insan sevgisine göre eğitilmelidir. Aynı şekilde her çocuğun şen ve neşeli bir çocukluğu olmalıdır. Birleşmiş Milletlerin 1948 tarihinde kabul ettiği İnsan Hakları Evrensel Bildirisi de Türkiye Cumhuriyeti tarafından kabul edilmiştir.³⁵

Cumhuriyet döneminde özel eğitim alanında en çarpıcı değişikliklerin 1950 li yıllardan başlayarak oluştuğunu görmekteyiz. Bu dönemin en önemli atılımlarından birisi özel eğitim hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesi işi Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığında Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmesi kararıdır. Özel eğitim hizmetlerinin bir bakanlıktan alınıp diğerine devredilmesi, konunun bir sağlık sorunu olmaktan çok bir eğitim sorunu olarak görülmeye başlandığını göstermesi açısından önemlidir. Böylece özel eğitim hizmetleri 1950 yılından başlayarak 1980 yılına kadar ilköğretim genel müdürlüğü bünyesindeki bir şube müdürlüğü tarafından yürütülmüştür.³⁶

“1951 yılında Sağlık Bakanlığına bağlı olan sağır-dilsiz, körler okulu 5822 Sayılı Kanun ile Milli Eğitim Bakanlığına devredilmiştir. Okulun körler bölümü Ankara'ya nakledilmiş, ardından 1952'de Ankara da yeni bir sağır ve 1954' de Gaziantep'te yeni bir körler okulu açılmıştır. Bu okullar adlarının sonuna 'yetiştirme yurdu' eklenerek 1949 yılında çıkarılan 'Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun'a dayalı olarak açılmıştır.’³⁷

³⁵ Eripek, (Ed.Hesapçioğlu, M.), a.g.k., ss.318-320

³⁶ Akçamete, G., Kaner, S. , “Cumhuriyetin 75. Yılında Çocuğa Yönelik Özel Eğitim Çalışmaları.” II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi bildirileri. Ankara, C.II, 1999, s. 395-405.....

³⁷ Eripek, S., Özel Eğitim:Cumhuriyetten Günümüze, İstanbul, 2006, ss. 315-319

Bu arada 1952 yılında Ankara'da zekâ geriliği olan çocuklar için normal ilkokulların bünyelerinde iki alt özel sınıf, bugünkü adıyla özel eğitim sınıfları açılır.1955 yılında bu çocukların tanınması yerleştirilmesi ve izlenmesi amacıyla Ankara'da Psikolojik Servis Merkezi kurulur. Bu merkez günümüzde aynı işlevi yürüten Rehberlik Araştırma Merkezlerinin öncüsü olarak kabul edilmektedir. O tarihlerde bu okul ve kurumlarda görev yapacak eğitici personeli yetiştirmek için açılmış programlar bulunmamaktadır.1952 yılında bu personeli yetiştirmek için Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsünde özel eğitim bölümü açılır. İki yıllık, ön lisans eğitimi veren bölüme, sınavla deneyimli sınıf öğretmenleri alınır. Ancak bölüm, mezunlarının istihdam sorunları nedeniyle iki yıl mezun verdikten sonra kapanır.1960 lı yıllarda bölüm mezunlarının bir bölümü Fullbright bursuyla Amerika Birleşik Devletleri'ne yüksek lisans yapmaya gönderilir. Bu mezunlardan Prof. Dr. Yahya Özsoy, Prof. Dr. Doğan Çağlar, Hasan Karatepe, Şaban Dede gibi önde gelen isimler daha sonraki dönemlerde, özel eğitim alanında birçok gelişmeye önemli katkılarda bulunmuşlardır.³⁸

1953 yılında toplanan 5. ve 1961 yılında toplanan 7. Milli Eğitim Şuralarında özel eğitim konuları ayrıntılı biçimde ele alınıp, bazı önemli kararlara imza atılmıştır. Bu kararlar daha sonraki özel eğitim çalışmaları için öncü bir işlev üstlenmişlerdir. Şura çalışmalarının yanı sıra 1959, 1962, 1968 yıllarında yapılan Milli Sosyal Hizmetler konferanslarında özel eğitim ayrı bir başlık altında değerlendirilip analiz edilmeye çalışılmıştır.³⁹

Kuşkusuz bu atılım ve öncü yapılanmalarda, özel eğitimle ilgili dönemin koşul ve ihtiyaçlarının getirdiği zorunluluklar olduğu kadar özel eğitimin önem ve sorunlarına hâkim bir ekibin koordinasyon ve özveriyle çalışmasının payı olduğu da yadsınamaz bir gerçektir. Sağır-dilsiz-körler okulunun Milli Eğitim bakanlığına devrinde, Özel Eğitim Bölümü'nün açılmasında, mezunlarına fullbright bursu sağlanmasında, ilerleyen dönemlerde birçok yenilik ve 'ilk'in gerçekleşmesinde 'Mithat Enç' adı ön plana çıkmıştır. 1955 yılında kapatılan Özel Eğitim Şubesinin ardından, aynı yıl yine Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde 'Ölçme Değerlendirme Laboratuvarı' açılmıştır. 1955 yılına ilişkin mevcut kayıtlarda dikkat

³⁸ Eripek, a.g. k., s.316-319

³⁹ Eripek, (Ed. Hesapçioğlu, M.), a.g.k., s.317

çeken bir diğer önemli gelişme ise şu anda tüm illerimizde bulunan ve özel eğitim hizmetlerinin bütünlük içerisinde yürütülmesinde önemli görevleri üstlenen 'Rehberlik Araştırma Merkezleri'nin temelini oluşturan Psikolojik Servis Merkezinin kurulmuş olmasıdır. 1955 yılında atılan bir diğer önemli adımda, Ankara'da Yenitepe ve Hıdırlıktepe ilkokullarında zihinsel engelliler için açılan özel sınıfların, daha sonraki yıllarda 'alt özel sınıf' uygulamasına dönüşmesi ve bu durumun günümüze kadar gelen uygulamanın ilk örneklerini oluşturmasıdır. 1956 yılında, daha önce Sun Kan ve İdil Biret için yapılan yasal düzenlemelerin 6660 Sayılı kanun ile kapsamı daha da genişletilerek yürürlüğe sokulmuştur. Ancak kanundan çok az sayıda kimse yararlanabilmiştir. 1964 yılında üstün yetenekli çocuklar için çeşitli illerde özel sınıf denemesine gidilmiş, ancak bu uygulama 1971 yılında sona erdirilmiştir. 1957 yılında ise 6972 sayılı 'Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun' yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun 22. maddesi ile korunmaya muhtaç olan çocuklardan özel eğitime ihtiyaç duyanlar için Milli Eğitim Bakanlığı'na gerekli önlemlerin alınması için güvence verilmiştir. 1961 yılında çıkarılan yeni Anayasa'da özel gereksinimi olan çocukların eğitimleri devletin temel görevi ve sorumluluğu olarak ifade edilmiştir. Madde 50 "...Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır..."⁴⁰

1961 yılındaki bir diğer yasal gelişme, 2222 sayılı İlköğretim Ve Eğitim kanunu ile özel eğitimin ilköğretim düzeyindeki uygulamasına açıklık getirilmesidir. Kanun, "mecburi ilköğretim çağında buldukları halde, zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan özürlü olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır" diyerek. İlköğretim çağındaki özel gereksinimi olan çocukların özel eğitimi için zorunluluk getirmiştir. Gazi Eğitim Enstitüsü'nden sonra, Türkiye'de özel eğitimin üniversite düzeyinde ele alınışının ikinci önemli başlangıcı 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde kurulan özel eğitim bölümü olarak görülmektedir. Özel eğitim bölümünün kuruluşu özel eğitim alanının ihtiyacı olan personeli yetiştirecek bir kaynak olması yönünden önemli bir gelişmedir. Lisans, Yüksek Lisans ve doktora düzeyinde eğitim veren özel eğitim bölümü

⁴⁰ Akçamete, Kaner, a.g.b., ss. 395-397

alanın personel, yayın ve araştırma ihtiyacını karşılamaya çalışmış ve önemli katkılar sağlamıştır.1978 yılında yürürlüğe giren 'Özel Eğitim Öğretmenliği Sertifika Programı' ile sonrasında bölüm, özel eğitimin her dalına öğretmen yetiştirmeye başlamış ve 625 sınıf ve ders öğretmeni yetiştirmiştir.1965 yılından 1982 yılına kadar özel eğitim personeli yetiştirmek bakımından tek kaynak pozisyonunda olan Özel Eğitim Bölümü 1982 yılında YÖK yönetim kurulu kararı ile 'Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü' ile birleştirilmiştir.⁴¹

“1971 yılında, 1475 sayılı 'İş Kanunu' kabul edilmiştir. Bu kanunun 25.maddesine göre işverenlerin 50 ve daha fazla işçi çalıştırdıkları işyerlerinde %2 oranında engelli birey çalıştırmaları hükme bağlanmıştır.1972 yılında yürürlüğe giren 1615 sayılı 'Gümrük Kanunu' ile özel gereksinimli bireyler tarafından kullanılacak makine, teçhizat, teşhis ve tedavide kullanılacak ilaçlardan gümrük vergisi alınmayacağı yasal olarak hükme bağlanmıştır.”⁴² Yürürlüğe giren bu yasalar çerçevesinde özürli bireyin toplum içerisindeki serüvenini değerlendiren bir başka kaynakta şu şekilde safahat aktarılmaktadır.

“1970'li yıllarda yürürlüğe girmiş olan bu iki yasa bize engelli bireylerin topluma katılımlarına ilişkin düzenlemelerin yalnızca eğitim ortamlarıyla sınırlı kalınmadığını, diğer yaşam alanlarına ilişkin de düzenlemelerin yapılmaya başlandığını göstermesi bakımından ilgi çekicidir.”⁴³

1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu adı üzerinde Türk Milli Eğitiminin bir tür anayasası niteliğindedir. Bu kanunda da özel eğitime yer verilmiştir. Milli Eğitim Kanununun gereği olarak çıkarılan yönetmeliklerin çoğunda özel gereksinimi olan çocuklar ve özel eğitimlerine ilişkin maddeler yer almıştır. Bu yönetmeliklerden yalnızca üçü doğrudan bu çocuklar ve eğitimlerine ilişkindir: 1962 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği. Bu yönetmelik ilkin1967 yılında sonra 1975 yılında değişikliğe uğramıştır. 1958 yılında Rehberlik Ve Araştırma Merkezlerinin kuruluş ve çalışmalarını belirleyen yönetmelik. Bu yönetmelik 1968 yılında değiştirilmiştir. Körler,

⁴¹ Akçamete, Kaner, a.g.b., ss. 398–402

⁴² Gökçe, F., Özel Eğitimin Sorunları, Çoluk Çocuk Dergisi, Ankara, 2002, S.14, s.32

⁴³ Gökçe, F., Cumhuriyetin 80.Yılında Özel Eğitim. Milli Eğitim Dergisi, Ankara, 2003, S.160, s. 14

sağlırlar, ortopedik özürlüleri ve eğitimi güç çocuklar için açılan okulların çalışmalarını düzenleyen yönetmelikler.⁴⁴

1980'li yıllar özel eğitim alanında önemli gelişmelerin ortaya çıktığı yıllardır. İlk olarak 1950 ile 1980 yılları arasında İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde ayrı bir şube müdürlüğü tarafından yürütölen özel eğitim hizmetleri,1980 yılında genel müdürlük bünyesine alınmıştır.1983 yılında genel müdürlük Özel Eğitim Ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı'na dönüştürölmüş ise de 1992 tarihinde kabul edilen 3797 sayılı yasa ile tekrar Özel Eğitim Rehberlik Ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu yapılanma ile özel eğitim hizmetlerinin, bakanlık örgütünde genel müdürlük ile, taşra örgütü olarak ilerde Milli eğitim içinde bir müdür yardımcısı ile ona bağılı Rehberlik Ve Araştırma Merkezleri'yle yönetimi sağlanmıştır.⁴⁵

1981 yılına gelinceye kadar özel eğitim alanına üniversite düzeyinde personel yetiştirme yalnızca Ankara Üniversitesi ile sınırlıyken,1981 yılında sonradan Anadolu Üniversitesi'ne dönüşen Eskişehir İktisadi Ve İdari Bilimler Akademisi'nde 'Özel Eğitim Sertifika Programı' başlatılmış ve ülke çapında personel yetiştirme çalışmaları başlamıştır. Daha sonra 1983 yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Özel Eğitim Öğretmenliği programı başlatılmış ve ilk mezunlarını 1987 yılında vermiştir. Anadolu Üniversitesinde başlatılan programın ardından Gazi Eğitim Fakültesi'nde Özel Eğitim Bölümü Görme Ve Zihin Engelliler Öğretmenliği programları başlatılmıştır.⁴⁶

Özel eğitim alanında 1980 li yıllarda gözlenen bir diğer gelişme ise 1983 yılında kabul edilen 2828 sayılı 'Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme kanunu'dur. Bu kanunun 3.maddesinin c fıkrasına göre 'özürlü' doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olup ,korunma,bakım,rehabilitasyon,danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi olarak

⁴⁴ Eripek, a.g.k., ss. 315-319

⁴⁵ Akçamete, Kaner, a.g.b., ss.403

⁴⁶ Çağlar, D., Türkiye deki Özel Eğitimin Bugünkü Durumu ve Sorunları, Eğitim Bilimleri 1.Ulusal Kongresi Bildirileri, Ankara, C.II, 1990, s.163

tanımlanmıştır. Yine bu kanuna göre özel eğitime gereksinim duyanların genel eğitim öğretimleri ile meslek kazanmaları hükme bağlanmıştır.⁴⁷

Özel gereksinimli bireylere özgü ilk kapsamlı yasanın adımlarının atılışı yine 1983 yılında olmuştur.2916 sayılı 'Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu' yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile özel eğitimle ilgili tanımlar, ilkeler, kurumlar ve görevleri, özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların belirlenmeleri, yerleştirilmeleri, izlenmeleri ile ilgili bölümler yer almış ve bu kanun doğrultusunda çeşitli yönetmelikler yayımlanmıştır.

1990 yılında alınan şura kararları doğrultusunda 1991 tarihinde 1.Özel Eğitim Konseyi toplanmıştır. Bu konseyde değişik engel grupları komisyonları kurulup, her komisyon kendi alanıyla ilgili kararlar almıştır. Alınan önemli kararlardan birisi, gündüzlü öğretime ağırlık verilmesi ve kaynaştırma programlarının yaygınlaştırılmasının gerekliliği olmuştur. Kaynaştırma programları için hem her engellinin eğitimi alanında uzman kişiler tarafından ve her öğrenci için bireysel olarak programlanması ve sürekli olarak izlenmesi kararı alınmıştır. Özel eğitim hizmetlerinin daha etkin ve yaygın olarak yürütülebilmesi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığında daire şeklinde hizmet veren birim,1992 yılında 3797 sayılı kanunla Özel Eğitim Rehberlik Ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü şekline dönüşmüş ve özel eğitimle ilgili ayrı şubeleri olan bir teşkilat haline gelmiştir.⁴⁸

1993 yılı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Özel Eğitim Yılı ilan edilmiştir. Bu yıl içinde ilk defa özürlü bireylere hizmet veren kurum ve kuruluşlarla ilgili Özel Eğitim Rehberi yayımlanmıştır.1990'lı yıllar tüm engel gruplarına ilişkin çalışmaların yapıldığı yıllar olarak ta dikkati çekmektedir. Bu yıllarda, işitme, görme, zihinsel ve otistik çocuklara ilişkin yapılan çalışmalarda ve araştırmalarda gerek nicelik gerek nitelik bakımından göz ardı edilemeyecek bir artış gözlenmiştir. Ayrıca üstün yetenekli ilköğretim çağı öğrencilerinin özel yeteneklerini geliştirmek amacıyla 1993 yılında bu öğrencilerin tanınmasına ilişkin bir model geliştirilmiş ve uygulama için 5 pilot il seçilmiştir. Ankara'da tanılama işlemleri tamamlanarak 1995 yılında Yasemin Karakaya Bilim Ve Sanat Merkezi açılmış, 1995-1996 eğitim-öğretim yılında 45 öğrenciye hizmet vermiştir.

⁴⁷ T.C Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 1.Özürlüler Şurası: Çağdaş Toplum Çağdaş Yaşam Ve Özürlüler, Ankara, 1999

⁴⁸ T.C Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, a.g.ş.

Bu süreçte kazanılan deneyimler değerlendirilmiş, özel yetenekli ilköğretim çağı öğrencilerinin eğitimlerinin geliştirilmesi amacıyla 1997 yılında bir proje hazırlanmış ve uygulanmaya başlanmıştır. 1990'lı yılların en önemli adımlarından birisi de 1996 yılında Başbakanlığa bağlı Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın kurulmasına ilişkin Yetki Kanununun çıkarılmasıdır. Başkanlığın kurulmasına ilişkin 1997 yılında 571 sayılı kanun hükmünde kararname kabul edilmiştir. Kararnamenin amacı, özörlölere yönelik hizmetlerin düzenli, etkin ve verimli bir şekilde yürütölmesini sağlamak için ulusal ve Uluslar arası kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, özörlölülerle ilgili ulusal politikannın oluşmasına katkı sağlamak, özörlölülerin sorunlarını belirleyerek bu sorunların çözümüne ilişkin öneri ve kararlar geliştirmektir.⁴⁹ Etraflıca vermeye çalıştığımız bu tarihçeyi bir kronolojik sıraya koyarak özetleyecek olursak aşağıda vermiş olduğumuz tarihler ve hadiseler Türkiye de özel eğitimin tarihsel gelişiminde birer mihenk taşıdır.

1923 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı bir okul açılmıştır.

1944 İstanbul da açılan Özel Sağır ve Dilsizler Okulu

1951 İzmir de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı açılan okulun Milli Eğitim Bakanlığına devri

1952 Özel Eğitimde ilk defa Ön Lisans düzeyinde öğretmen yetiştirme

1955 Ankara ilinde, ilk Rehberlik ve Araştırma Merkezi açılması

1965 Ankara Üniversitesi Eğitim Faköltesinde Özel Eğitim Bölümü kurulması

1979 Özel Eğitim Öğretmeni ihtiyacının karşılanması amacıyla ilk defa sertifika Programının düzenlenmesi

1980 Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kurulması

1983 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'nun çıkması

1990 Anadolu Üniversitesi Eğitim Faköltesinde Özel Eğitim Bölümünün açılması

1991 I. Özel Eğitim Konseyinin toplanması

1997 Başbakanlık Özürlüler İdaresinin kurulması

1999 I. Özürlüler Şurasının toplanması

⁴⁹ Akçamete, Kaner, a.g.b. ss.404-405

5. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE DE YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR

Türkiye’de bu araştırma ile ilgili olabilecek doğrudan ve dolaylı araştırma ve yayınlar incelenerek aşağıda özet olarak sunulmuştur.

Yıkımsı(2006) İl Milli Eğitim Yöneticilerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş Ve Önerileri araştırmasının amacı, “İl Milli Eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamasına yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırma niteliksel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Batı Karadeniz Bölgesi’ndeki bir ilde görev yapan 10 il milli eğitim yöneticisi oluşturmaktadır. İl milli eğitim yöneticilerinin görüşlerini belirlemek amacı ile 8 soru hazırlanmıştır. Verilerin toplanmasında niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğı kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda il milli eğitim yöneticileri kaynaştırma uygulamasının yasal düzenlemelerini yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Yöneticilerin çoğunluğu bütün engellilerin kaynaştırma uygulamasına alınması gerektiğini belirtirken, bir kısmı da sadece ortopedik engellilerin kaynaştırmaya alınması yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca, yöneticiler Milli Eğitim Bakanlığı’ndan ayrı okullar yapılmasını beklerken, okul yönetiminden ve öğretmenlerden kaynaştırma uygulamasına inanmalarını beklediklerini de ifade etmişlerdir. Ailelerden beklentileri ise çocuklarının engelini kabul etmeleri yönünde olmuştur. Kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda yaşanan sorunlara ilişkin ise herhangi bir bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Yöneticiler kaynaştırma uygulamasının engelli öğrenciye, ailesine ve normal öğrencilere moral verdiğini, sınıf öğretmenine ise bireysel farklılıklara göre öğretim yapmaları yönünde yarar sağladığını ifade etmişlerdir. Müdür ve öğretmenleri kaynaştırma uygulamasına hazırlamak için hizmet içi etkinlikler düzenlendiğı ve kaynaştırma uygulamasının Rehberlik Araştırma Merkezlerinin yönlendirmesiyle gerçekleştiğı yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Yöneticilerin çoğı kaynaştırma başlatılacak bir okulda kaynaştırma uygulamasında görev alacak kişilerin bilgilendirilmesini önermişlerdir.”⁵⁰

Bilen(2007) “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri Ve Çözüm Önerileri” konulu bu çalışma ile sınıf öğretmenlerinin

⁵⁰ Yıkımsı, N., “İl Milli Eğitim Yöneticilerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş Ve Önerileri” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bolu, 2006, s. özet

kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri ve çözüm önerileri alınmakta ve sınıf öğretmenlerinin cinsiyeti, yaşı, mezun oldukları bölümü, kıdemi ve sınıflarındaki öğrenci sayıları, bu sorunlara olan etkisi ile tutumları arasındaki ilişkilerin neler olduğu araştırılmaktadır. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının, mezun olduğu bölüm, kaynaştırma eğitimi alma, rehberlik servisinden destek almaktan etkilendiği; sınıf öğretmenliğinden mezun olanların olmayanlara göre, kaynaştırma eğitimi alanların almayanlara göre, rehberlik servisinden destek alanların almayanlara göre kaynaştırmaya ilişkin daha olumlu tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin tutumlarının, cinsiyetlerinden, yaşlarından ve çalışma sürelerinden, sınıftaki öğrenci sayısı, sınıfın fiziki yapısı ve ailelerle işbirliği yapma yapmama değişkeninden etkilenmediği belirlenmiştir.”⁵¹

Kaya(2003) “İlköğretim Okulu Yöneticilerinin, Sınıf Öğretmenlerinin Ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma İle İlgili Bilgi, Tutum Ve Uygulamalarının İncelenmesi” araştırmasının amacı, “573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname” ve ilgili yönetmeliklerle açıklanan kaynaştırma uygulamalarının, 2000–2001 öğretim yılı içerisinde Ankara ili’nde nasıl düzenlendiğinin incelenmesi. Ayrıca; Kaynaştırma uygulamasındaki yöneticilerin, rehber öğretmenlerin, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma programı ile ilgili bilgi ve tutumlarının nasıl olduğunun ve yapılan çalışmaların neler olduğunun ortaya konulmasıdır. Araştırma betimsel bir alan çalışmadır. Araştırmanı evrenini, Çankaya ilçesindeki kaynaştırma uygulaması yapılan okullardaki yöneticiler, rehber öğretmenler,3.sınıf öğretmenleri ile bağımsız özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmada elde edilen bulguların sonucunda, anket uygulanan bireylerin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu, kaynaştırma uygulamalarına karşı olumlu tutum göstermedikleri ve yapılan çalışmaların yetersiz olduğu izlenimi belirgin olarak ortaya çıkmıştır.”⁵²

⁵¹ Bilen, E., “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri Ve Çözüm Önerileri.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2007, s.16.

⁵²Kaya, A. “İlköğretim Okulu Yöneticilerinin, Sınıf Öğretmenlerinin Ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma İle İlgili Bilgi, Tutum Ve Uygulamalarının İncelenmesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2003, s.özet

Yekeler(2005) “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının Bazı Psiko-sosyal Değişkenler Açısından İncelenmesi” konulu araştırma Sivas ili şehir ilköğretim okullarında 2004–2005 eğitim öğretim yılında görev yapan 141 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirmiştir. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla, “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” kullanılmıştır.”⁵³

Battal(2007) “Sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterliliklerinin değerlendirilmesi” konulu araştırmanın amacı; sınıf öğretmenleri sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterliliklerinin tespit edilmesi ve karşılaştırılmasıdır. Araştırma bulgularına göre; sınıf öğretmenlerinin %97,9’ unun öğrenme güçlüğü çeken öğrencileri tanıyabileceklerini belirtmişlerdir. Branş öğretmenleri ise %81’i öğrenme güçlüğü çeken öğrencileri tanıyabileceklerini belirtmişlerdir. Branş öğretmenlerinin %94’2’ si dil problemi olan öğrencilere yardım edebileceğini ifade etmiştir. Sınıf öğretmenlerinin ise %47,4’ ü dil problemi olan öğrencilere yardım edebileceğini ifade etmiştir. Branş öğretmenlerinin büyük bir bölümü zihinsel yetersizliği yüksek seviyede olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimi almaması gerektiğini ifade etmiştir. Sınıf öğretmenlerinin ise %64,2 si bu tür öğrencilerin kaynaştırma eğitimi alması gerektiğini belirtmiştir.”⁵⁴

Görüldüğü üzere kaynaştırma konusu eğitimcilerin kaynaştırmaya yönelik ilgileri, düşünceleri, tutumları, bilgileri birçok çalışmanın konusu olmuş ve araştırmaya kaynak oluşturmuştur. Hülasa bu araştırma ve çalışmaların itkisiyle ve aydınlığa kavuşturduğu pek çok hususla özel eğitim ve onun içerisindeki yaşamsal bir uygulama olan kaynaştırma bugünkü nitelikli sayılabilecek konuma bu sayede gelebilmiştir.

⁵³ Yekeler, B. , “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi-Sivas Merkez İlköğretim Okulları Örneği.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 2005, s. özet

⁵⁴ Battal,İ. , “Sınıf Öğretmenlerinin Ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi Uşak İli Örneği.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar, 2007, s.özet.

II. BÖLÜM

GENEL OLARAK KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ

Özel Eğitim Alanında ortaya çıkan gelişmeler neticesinde pek çok günümüzde özel gereksinimli öğrenci normal eğitim sınıflarında eğitim görmektedir. Uygulamada özel gereksinimli öğrencilerin özel gereksinimli olmayan akranlarıyla birlikte eğitim görmeleri kaynaştırma olarak değerlendirilmekle birlikte kaynaştırmanın yalnızca fiziksel birliktelik anlamına gelmediği kabul edilmektedir.

Bu bölümde kaynaştırmanın kavramsal olarak anlamı ve tanımları, dünyada ve Türkiye de kaynaştırmanın tarihsel süreci kaynaştırma kavramının ortaya çıkmasına neden olan etkenler incelenecektir. Ayrıca kaynaştırma sürecindeki destek hizmetleri, niteliksel durumu eğitsel tanılama süreçleri başarılı bir kaynaştırmanın ilkeleri incelenecektir.

1. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN TANIMI

Kaynaştırma kavramının resmi kayıtlı bilgi çerçevesinde tanımlarını inceleyecek olursak "Gerektiğinde özel gereksinimli öğrenciye ve/veya sınıf öğretmenine destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile özel gereksinimli öğrencinin normal eğitim ortamında eğitilmesidir"¹ şeklinde tanımlanmaktadır.

“Kaynaştırma” terimine ilişkin daha pek çok tanım bulunmaktadır. Bu tanımlara bakacak olursak kaynaştırma eğitiminin yasal zeminini oluşturan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin kaynaştırma yoluyla eğitim başlığı altında, 23.maddesi 1.fıkrasında kaynaştırma eğitimi “Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır”² diye tanımlanmıştır. Ek olarak başka kaynaklara da göz atacak olursak; yine 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 3.maddesi c fıkrasında

¹Kırcaalı, İftar, G., Özel Eğitimde Kaynaştırma, Eğitim Ve Bilim Dergisi, Ankara, 1992, s.45

² M. E. B. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde 23

“Kaynaştırma, özel eğitim gerektiren bireylerin diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını sağlamak ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmek için geliştirilmiş eğitim ortamlarını ifade eder ”³ denilmektedir. Kaynaştırma eğitiminin yasal zemini olan bu yönetmelik ve kanun hükmünde kararnamenin dışında çeşitli kaynaklarda kaynaştırmanın nasıl tanımlandığını incelediğimizde; “Kaynaştırma, engelli öğrencilerin, özel olarak yetişmiş elemanların özel destekleriyle, normal sınıflarda eğitimlerini sürdürmesidir.”⁴

Kaynaştırma, “ Gerektiğinde sınıf öğretmenine ve/veya engelli öğrenciye özel eğitim uzmanları tarafından, destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşuluyla, engelli öğrencilerin, bireysel özellikleri göz önüne alınarak, normal eğitim ortamında ve normal yaşlılarıyla birlikte eğitilmeleridir. Bu yöntem, eğitimde olumsuz bireysel farkların yerine normal ve olumlu ortak özellikleri ön plana çıkarmayı esas almaktadır ve en az kısıtlayan çevreyi uygun görmektedir. Zira kısıtlayıcı çevrelerin, engelli öğrencileri gerçek yaşama değil, gerçek dışı bir dünyaya hazırladığı savulmaktadır”⁵

Kaynaştırma, “Sınıf öğretmenine ve/veya engelli öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında eğitilmesidir.”⁶

Kaynaştırma, “Sınıf öğretmenine ve/veya engelli öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında eğitilmesidir.”⁷

Kaynaştırma “Engelli öğrencileri engel derecesine göre ortaya çıkan ihtiyaçları okullarında veya sınıflarında karşılamak üzere ailesinin de görüşleri alınmak suretiyle, normal

³ M.E.B. 573 Sayılı Özel Eğitim Hükümünde Kararname

⁴ Kurt, M., “Makaleler Raporu” (Yüksek Lisans Ödevi) Ankara, 2006, s.2.

⁵ Kaya, A. , “İlköğretim Okulu Yöneticilerinin, Sınıf Öğretmenlerinin Ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma İle İlgili Bilgi, Tutum Ve Uygulamalarının İncelenmesi.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2003, s.12

⁶ Sucuoğlu, B.-Kargın, T. ,İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları Yaklaşımlar Yöntemler Teknikler, İstanbul, 2006, s.29.

⁷ Sucuoğlu, Kargın, a.g.k., s.29.

okullarda akranlarıyla birlikte eğitilmesidir.”⁸

“ Kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencilerin, normal öğrencilerin devam ettiği eğitim ortamlarında (normal anaokulu, normal ilköğretim okulu, vb.) eğitilmesidir”.⁹

“Kaynaştırma engelli bir çocuk için en uygun olan ortamın belirlenmesi amacı ile eğitimcilerin o çocuk için en az kısıtlandırılmış ortamı seçmeleri demektir. En az kısıtlandırılmış ortam, her çocuğun farklı ihtiyaçlarına göre belirlenir.”¹⁰

“Özel gereksinimli olan bireylerin gereksinimlerinin, tip derecesine ve kullanılacak kaynakların tanıdığı olanaklara bağlı olarak, mümkün olduğunca normal okul programlarına yerleştirilmesi ve yaşlıları ile eşit eğitim koşullarında birlikte eğitilmeleri süreci olarak tanımlanır”¹¹

Tanımlarda da görüldüğü gibi, kaynaştırmada esas olan, destek hizmet sağlanmasıdır. Özel eğitim destek hizmetleri sağlanmadan gerçekleştirilen kaynaştırma ise, özel gereksinimli öğrenciyi sadece normal eğitim sınıfına yerleştirmekten ibarettir. Oysaki ancak gerektiğinde özel gereksinimli öğrenciye ve/veya sınıf öğretmenine destek sağlanarak kaynaştırma uygulaması gerçekleştirildiğinde, kaynaştırmanın tam anlamıyla uygulandığı söylenebilmektedir. Ancak bu bir süreç olup öğrencinin normal sınıfa yerleştirilmesi ile biten bir durum değildir. Kaynaştırma her eğitim seviyesinde, bebeklik döneminden okul öncesine ve daha ileri yaşlara kadar yapılabilir. Bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP), destek eğitim odası ve sınıf içi yardım gibi çeşitli düzenlemelerin beraberinde sunulduğu bir uygulamadır.

Kaynaştırma, normal ve engelli çocukların arkadaşlık ilişkilerini geliştirir ve bu öğrencilerin eğitim ve öğrenme ortamlarını zenginleştirir. Engelli bireylerin kendilerinden farklı gelişen ve kendilerinin de diğerlerinden farklı olduğunu anladığı ilk yer belki de eğitim

⁸ Sarı, H., Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Öneriler, Ankara, 2002, s.5.

⁹ Kırcaali İftar, G., (Ed. S., Eripek), Özel Eğitim, Eskişehir, 1998, s.17.

¹⁰ Fiscus, E., D., -Mandell G., J., (Çeviren: Akçatepe, G.) Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi, Ankara, 2002, s.15

¹¹ Dönmez, Baykoç, N., İlköğretim Kurum Öğretmenlerinin Engelliler ve Kaynaştırmaya İlişkin Bilgi ve Görüşleri, Ulusal IV. Eğitim Bilimleri Kongresi, Eskişehir, 1999, s.485

kurumlarıdır. Zorunlu eğitim yaşının gelmesi ile birlikte okula kaydolun birey yaşamını birlikte sürdüreceği kendisinden farklı gelişen bireylerle daha sıklıkla birlikte olmaya başlar. Eğitim sisteminde sınıf içi öğretim metotları genelde engeli olmayan öğrenciler düşünülerek hazırlanmaktadır, oysa eğitimin hedefinde kişinin bireysel özellikleri ve gereksinimleri yer almalıdır. Engellilerin, eğitimlerini engelli olmayan akranları ile birlikte sürdürebilmeleri için bazı özel uygulamaların olması gerekir ki bunlardan biri de yukarıda tanımları ile açıklamaya çalıştığımız kaynaştırma, kavramıdır. Bu şekilde kaynaştırma özel gereksinimli çocukların normal bireylerle aynı sınıf ortamında destek eğitim koşullarının (Özel Müfredat oluşturma Özel Materyal Oluşturma, Özel Eğitim Uzmanlarından yararlanma, Mekanlarda özel fiziksel düzenlemeler yapma gibi) sağlanması ile Normal Eğitim –Özel Eğitim şeklinde temelde iyi niyetle de olsa bir ayrıma girmeden eğitimin bizzatı uhdesinde görülüp oluşturulan bir uygulamadır.

“Okul, öğrencilerin doğuştan sahip olduğu öğrenme yetenekleriyle, sonradan kazandığı becerilerini ortaya çıkarır ve değerlendirir. Bütün bu bilgi ve becerileri toplumun yararına kullanmak için geliştirip kullanımını sağlar.”¹² Zorunlu eğitim yaşının gelmesi ile birlikte okula kaydolun birey yaşamını birlikte sürdüreceği kendisinden farklı gelişen bireylerle daha sıklıkla birlikte olmaya başlar. Eğitim sisteminde sınıf içi öğretim metotları genelde engeli olmayan öğrenciler düşünülerek hazırlanmaktadır, oysa eğitimin hedefinde kişinin bireysel özellikleri ve gereksinimleri yer almalıdır.

“Bütün çocukların gelişimsel becerileri, temel düzey olarak aynı yaşta aynı oranda gelişmeyebilir.”¹³ “Bazı çocuklar doğuştan bazı çocuklar ise sonradan dezavantajlı olabilirler. Engelli bireyler, yaşamlarında karşılaşacakları normal bireylerle ne kadar çok ve ne kadar erken karşılaşılırsa, toplumla bütünleşmede o kadar başarılı olacaklardır.”¹⁴

Engellilerin, eğitimlerini engelli olmayan akranları ile birlikte sürdürebilmeleri için bazı özel uygulamaların olması gerekir ki bunlardan biri de kaynaştırma uygulamasıdır. Kaynaştırmaya ilişkin bütün bu tanımlamalara baktığımızda kaynaştırma eğitimi normal olarak

¹² Nazik, B., Çocuk Ruh Sağlığı, İstanbul, 2003. s.59

¹³ Bayhan, P.S.-Artan, İ. , Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi, İstanbul, 2004, s.89.

¹⁴ Kaya, A., a.g.t., s.12.

değerlendirilen öğrencilerle birlikte bazı yetersizlikleri dolayısı ile normal sınıflarda verilen eğitimden diğer öğrenciler gibi faydalanamayacak öğrencilerin yine kendi sınıflarında verilecek destekle yaşlıları ile birlikte eğitilmeleridir diyebiliriz. Ancak eğitimin bir süreç olduğu unutulmamalıdır bu bağlamda kaynaştırma öğrencinin normal sınıfa yerleştirilmesi ile biten bir durum değildir. Kaynaştırma her eğitim seviyesinde okul öncesinden daha ileri yaşlara kadar uygulanabilir.

2. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN AMAÇ VE İLKELERİ

Kaynaştırma eğitiminin ortaya çıkışının, var oluşunun ve gerekçeleri itibari ile çok önemli bir amaca hizmet ettiği ortadadır. Bu eğitimin kendine müşahhas amaç ve ilkelerini incelediğimizde çeşitli kaynaklarda şu şekillerde belirtilmiştir.

“Engelli çocuğun toplumdan izole edilmemesi ve kendini toplumun bir parçası olarak görmesi amacıyla yapılan kaynaştırma eğitimi, engelli çocukların normal gelişim gösteren akranları ile daha yapıcı ilişkiler kurmasını kolaylaştıran bir uygulamadır. Böyle bir uygulamanın altında yatan varsayım ise, engelli olan ve normal gelişim gösteren her iki gruptaki çocukların yaşama ilgili birtakım becerileri birbiriyle kuracakları olumlu ilişkiler sonunda daha kolay geliştirebilecekleridir.”¹⁵

“Yetersizlikten etkilenen öğrenciye karşı tutumların değiştirilip bilinçlendirilmesi Öğretimin düzenlenmesine ilişkin bilgi ve becerilerin geliştirilmesi, Sınıf yönetimine yönelik bilgi ve becerilerinin desteklenmesi kaynaştırmanın öğretimsel amaçlarındandır.”¹⁶

“Kaynaştırma kavramının temelinde özel gereksinimli öğrencilerin, akranlarıyla aynı okula gitmeleri, aynı yaştaki akranlarıyla aynı sınıfta bulunmaları, öğrenciye ve/veya öğretmene gereksinim duydukları destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması amacı yer almaktadır.”¹⁷

¹⁵Wilbraant, Çakıroğlu, E., Montessori Yöntemi ile Kaynaştırma Uygulamaları, Ankara, 2008, s.3

¹⁶ Güzel, Özmen, R., Kaynaştırma Ortamlarında Öğretimsel Düzenlemeler, İstanbul, 2009, s.71

¹⁷ Kargın, T., Özel Eğitim Dergisi, Ankara, 2004, S.5, s. 2

“Kaynaştırma eğitimi ile normal eğitimden yararlanamayan özür ve özelliklerine uygun bir okula ya da sınıfa yerleştirilememiş özel eğitime muhtaç çocukların eğitim imkânına kavuşturularak topluma kazandırılmaları, özel eğitime muhtaç çocukların normal çocuklarla sosyal bütünleşmelerinin sağlanması, engelli çocukların kendilerini kabul etmeleri ve çevrelerinden de kabul görmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.”¹⁸

“Özel eğitim gerektiren çocuğa benlik ve güven kazandırarak güçlüklerini yenmesini, kendi gerçeğini benimsemesini, ilgi ve yeteneklerini tanıyabileceği uygun bir ortamın hazırlanmasını, çevresinde horlanan değil aranan ve benimsenen duruma gelmesini, çevresindeki insanların engelini öne sürerek, çıkarları doğrultusunda kullanmasına izin verilmemesini, normal sınıfın bir üyesi haline gelmesi, normal öğrencilerin katıldığı tüm çalışmalara olabildiğince katılmasını sağlamaktır.”¹⁹

“Engelli çocukların kapasitelerini, ulaşabilecekleri en üst düzeye çıkarmak, kendi gereksinimlerini karşılayabilecek hale getirmek, topluma yük olmaktan kurtararak, toplum içinde uyumlu ve mutlu bireyler olmalarını sağlamak, kaynaştırma eğitiminde, engelli ya da normal olarak adlandırılan çocukların doğal ortamlarda birbirlerinden bir şeyler öğrenmeleri ve kurulan ilişkilerde birbirini eğitmeleri için bir araya getirilmeleridir.”²⁰

“Kaynaştırmanın amacı çocuğun normal hale getirmek değil, onun ilgi ve yeteneklerini en iyi şekilde kullanmasını sağlamak toplum içinde yaşayabilmesini kolaylaştırmaktır.”²¹

“Her iki gruptaki çocukların ortak etkinlikler içinde birbirlerinden en iyi şekilde yararlanmalarını sağlamak, gelişmelerini desteklemek, normal gelişim gösteren çocukların, özel gereksinimi olan yaşlılarını daha iyi tanıyarak kabul etmelerini kolaylaştırmak ve onların eğitime katkıda bulunacak fırsatları yaratmak, özel gereksinimi olan çocuklarda olumlu benlik gelişimine yardımcı olmak, kişilik ve en önemlisi de sosyal gelişimlerini destekleyerek toplum içinde bağımsız ve üretken bireyler olarak yaşamlarını kolaylaştırmak, kaynaştırma

¹⁸ http://anamurram.gov.tr/dosyalar/BEP/Kaynastirma_Egitimi.doc (05.05.2009)

¹⁹ www.aysegularsoypio.k12.tr/ekler/BEP_Kurul_Tebliği.doc (12.04.2009)

²⁰ <http://www.muglaram.net/bep.asp> (17.042009)

²¹ <http://www.sivasram.gov.tr/kaynastirmaegitimi.html> (20.04.2009)

eğitiminin amacını birkaç boyut da açıklamak mümkündür. Sayıları azımsanmayacak ölçüde olan özel eğitime muhtaç çocukların bir eğitim imkânına kavuşturulması kaynaştırma eğitimi programının en önemli amacıdır. “ Hülasa halen okula devam etmekte olup sınıf tekrarı yapmış, okuma ve yazmada zorlana, öğrenme güçlüğü çeken, konuşma gelişimi ve diğer gelişimlerinde akranlarına göre sürekli gerilik gösteren öğrencilerin durumlarının belirlenmesi, okul idaresi, öğretmen ve öğrenci velilerinin problem hakkında bilgilendirilmesi, öğrencinin durumunu açıklığa kavuşturularak kendisine ihtiyaç duyduğu özel eğitim ve rehberliğin verilmesi, kaynaştırma eğitiminin hem bir amacı hem de hedeflediği bir yarar olmaktadır.”²²

“Kaynaştırma eğitimi ile ilgili birçok kaynak da yer alan amaçlara bakıldığında öğrencinin toplumun bir parçası haline getirilmesi, yaşam kalitelerinin artırılması, evrensel eğitim hakkının, fırsat eşitliğinin İnsan Hakları ve Demokratik çerçevede sunulması, yapabileceklerini en üst düzeye çıkarması, kendini gerçekleştirme sürecinde ilerleyebilmesi uyumlu ve mutlu iletişim geliştirebilen bireyler olmaları, sosyal bütünleşmesinin sağlanması, kendini kabul etmesi ve çevresinden kabul görmesi, normal çocuklarla bütünleşmelerinin ortak amaçlar olduğu görülmektedir. Bu çerçevede kaynaştırma eğitiminin amaçlarını bir çok kaynağın ışığında genelleyip kısaca özetlemek gerekirse, özel eğitim gerektiren çocuğa benlik ve güven kazandırarak güçlüklerini yenmesini, kendi gerçeğini benimsemesini, ilgi ve yeteneklerini tanıyabileceği uygun bir ortamın hazırlanmasını, çevresinde horlanan değil aranan ve benimsenen duruma gelmesini, çevresindeki insanları engelini öne sürerek, çıkarları doğrultusunda kullanmasına izin verilmemesini, normal sınıfın bir üyesi haline gelmesi, normal öğrencilerin katıldığı tüm çalışmalarla olabildiğince katılmasını sağlamaktır.”²³

Kaynaştırma yoluyla eğitimin ilkeleri hususunda inceleme yapacak olursak, okullarda uygulanmasının resmi zeminini oluşturan, 18.01.2000 tarih ve 23937 sayılı resmi gazete de yayınlanan özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinin 68.maddesinde şu şekilde açıklanmıştır.

²² AYDOĞAN, Y., Montessori Yöntemi İle Kaynaştırma Eğitimi, Ankara, 2008, s. 18

²³ AYDOĞAN, Y., a.g.k., s.18

Madde 68 - Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulama ilkeleri şunlardır:

- a)Özel eğitim gerektiren her bireyin akranları ile birlikte aynı kurumda eğitim görme hakkı vardır.
- b)Hizmetler bireylerin yetersizliklerine göre değil, bireylerin eğitim gereksinimlerine göre plânlanır.
- c)Hizmetler okul merkezli olur.
- d)Karar verme süreci aile-okul-eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi dayanışmasına dayalı olarak gerçekleşir.
- e)Bütün bireyler öğrenebilir ve öğretilebilir.
- f)Kaynaştırma, bir program dâhilinde verilen bir özel eğitim uygulamasıdır.

Bunların dışında kaynaştırma eğitimi uygulamalarında ilke olarak; “Kaynaştırma eğitime alınacak öğrencilerin sayısı aynı sınıfta mümkünse belli bir sayıyı geçmemelidir. Çocuğun sosyal yönden akranlarıyla kaynaştırılması ve yeteneklerini azami derecede kullanmasını sağlayacak yöntemin seçilmesi gerekir. Kaynaştırma eğitimi özel ve genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Özür türü ve derecesine bakılmaksızın her insan hizmetlerden faydalanmalıdır. Kaynaştırma eğitime erken başlamak esastır. Kaynaştırma eğitiminde bireysel farklılıklar esas alınmalıdır. Öğretmenin öğrencinin bireysel başarı durumuna göre değerlendirme yapması esastır. Kaynaştırma eğitiminde okul-aile ve çevre işbirliği esastır. Kaynaştırma eğitiminde engelli çocuğun özür ve özellikleri ne olursa olsun, onu olduğu gibi kabul etmek esastır.”²⁴

Bir başka kaynakta genel çerçevede özel gereksinimli öğrencilerin eğitime dâhil edilmesine ilişkin ilkeler doğrultusundaki gerekçeleri beş başlık altında toplamıştır. Bunlar:

“**Yasal Haklar:** Özel gereksinimli çocukların, akranlarının sahip olduğu şartlarda en az kısıtlayıcı ortamlarda eğitim görmeleri, yasal haklardır.

²⁴ Denizli RAM, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Denizli, 2004, s.16

Vatandaşlık Hakları: Ayırıştırma ve ayırıştırılmış ortamlarda verilen özel eğitim eşitliğe aykırıdır. Var olan haklar herkes için geçerli olmalıdır. Belirli bir eğitim programına kabul edilme, bireyin belirli bir engele sahip olmamasına bağlı olmamalıdır. Özel gereksinimi olan çocuklar arkadaşları, komşuları ve kardeşleri ile aynı okula gitme hakkına sahip olmalıdırlar.

Ebeveyn Hakları: Çocuklarıyla ilgili büyük sorumluluklar taşıyan ebeveynler, özel eğitim ekibinin bir üyesi olarak kabul edilirler. Dolayısıyla ebeveynler, kendi çocukları hakkında en bilgili kişiler olarak, çocuklarının başarılı olmaları için gerekli olan destek ve servisleri de içeren en az kısıtlayıcı eğitim ortamını isteme hakkına sahiptirler.

Ahlaki Hak: Özel Gereksinimi olan çocuklar, diğer çocuklar içinde de geçerli olan nedenlerden dolayı istedikleri eğitim ortamını seçebilirler. Kaynaştırma, istenilmeyen durumlardan kaçınma, sosyalleşme ve arkadaşlık geliştirme fırsatını en fazla verebilecek olan bir eğitim uygulamasıdır.

Eğitim Hakkı: Bu eğitim sürecine dâhil olan özel gereksinimli bir çocuk için en faydalı eğitim programı kaynaştırma uygulamasıdır.”²⁵

Özel Eğitim ile ilgili yönetmelikler, genelgeler ve bilimsel yayınların etüd edilip özetlenerek maddeler halinde bize sunulmasını sağlayan Özel Eğitim Genel Müdürlüğünün ilgili kaynaklarında kaynaştırma eğitiminin ilkeleri en son haliyle şu şekilde belirtilmiştir:

“Özel Eğitime ihtiyacı olan bireyin akranlarıyla aynı kurumda eğitim görme hakkı vardır. Kaynaştırma, özel ve genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Hizmetler yetersizliğe göre değil, eğitim ihtiyaçlarına göre planlanır. Karar verme süreci aile –okul-eğitsel tanılama sürecine göre gerçekleşir. Kaynaştırmaya erken başlamak esastır. Kaynaştırmada bireysel farklılıklar esastır. Gönüllülük, sevgi, sabır, gayret gerektirmektedir. Eğitim normal insanlarla ve doğal ortamlarda verilmelidir. Eğitim, bireyi toplumun bir parçası haline getirmeyi amaçlar.”²⁶
Bilimsel kaynaklar, ilgili mevzuat ve yönetmelikler noktasında yukarıda sunmaya çalıştığımız

²⁵ AYDOĞAN, Y., a.g.k. s.19

²⁶ M.E.B., Özel Eğitim Genel Müdürlüğü, Özel Eğitim Hizmetleri El Kitabı, Ankara, 2006, s.74

kaynaştırmanın amaç ve ilkeleri çerçevesindeki ortak hususların genel itibari ile eğitimin hakkının sürekliliği, hizmet sunumu, erkenlik, tanımla boyutu gibi kavramların altının çizildiği ortaya konmaktadır.

3. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİ ETKİLEYEN UNSURLAR

Kaynaştırma engelli öğrenciye destek özel eğitim sağlanması koşuluna bağlı olarak engelli öğrencinin normal eğitim ortamlarında eğitilmesi ve bu süreçte gerekli imkanların sağlanması ile yerine getirilen bir uygulamamdır. Bu tanıma tam olarak uymasa da ülkemizde yıllardır kaynaştırma olarak vurgulanan uygulamaların yapıldığı bilinen bir gerçektir.

- Ülkemizde son yirmi yıldır yasal çerçevede kaynaştırma uygulamasına ağırlık verildiği bir gerçektir ancak yasal bağlamda yer alan izahların doğrudan uygulamaya geçişi sağlayacak düzeyde açık ve anlaşılır olmadığı da bir gerçektir. Birbiri ardına sürekli yenden çıkan yönetmeliklerin uygulamaya yönelik yasa ve yönetmeliklerin tam olarak oluşturulmadığını göstermektedir.
- Okullarımızdaki fiziki durumun çevresel planlamanın engelli öğrencilerin engel türleri göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir. Örneğin her okulda engelli tuvaleti gibi.
- Öğrencilerin akademik kazanımlarının artırılması için Bireysel Eğitim Programlarının bilimsel nitelikte hazırlanarak uygulanması.
- Engelli öğrencinin engel türüne dair özelliklerin ailelerin ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine alınması neticesinde bilgilendirilmesi ve bu çerçevede hareket edilmesi. Öğrencinin özellikleri hakkında gerçekçi hedefler konmasında ve beklentinin seviyesi bağlamında önemli olduğu gerçeğinin unutulması.
- Kaynaştırma eğitiminde istenen sonuçların elde edilmesinde kaynaştırma eğitimine alınan öğrenciye yönelik gerek okulda gerekse okul dışında öğrencinin kendisine, aileye ve öğretmene ihtiyaç halinde destek verecek personelin olmaması.

- Okul aile denkleminin sağlıklı kurulmaması.
- Okul içerisinde normal öğrenci, engelli öğrenci denkleminin doğru kurulmaması ve öğretmenlerin, engelli öğrencinin akranlarının bu öğrencileri sosyolojik ve psikolojik olarak olumlu tutum geliştirememeleri, bütüncül bakış açılarının, toplumsal kabullenişin ,anlayışın yerli olgulukta gelişmemesi kaynaştırma eğitiminin yapısını etkileyen etmenler olarak karşımızda durmaktadır.

4. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE ALINAN ÖĞRENCİ GURUPLARI

Eğitim sürecinde Kaynaştırma uygulamasından yararlanacak öğrencilerin hangi guruplardan oluştuğu, bu gurupların engel çeşitlerinin neler olduğuna dair Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde şöyle sıralanmıştır: Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan öğrenciler, dil ve konuşma güçlüğü olan öğrenciler, duygusal ve davranış bozukluğu olan öğrenciler, görme yetersizliği olan öğrenciler, hafif ve orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenciler, işitme yetersizliği olan öğrenciler, ortopedik yetersizliği olan öğrenciler, otistik öğrenciler, özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler, serebralpalsy olan öğrenciler, süregen hastalığı olan öğrenciler ve üstün özel yetenekli öğrencilerdir. Engel türleri ifade edilmeye çalışılan bu öğrencilerin Özel Eğitim Yönetmeliği noktasındaki tanımlamaları aşağıda sunulmuştur.

a) Bulunduğu okulun eğitim programını veya denklığı olan bir programı izleyen öğrencilerin başarıları, devam ettikleri okulun sınıf geçme ve sınavlarla ilgili hükümlerine göre değerlendirilir. Ancak, değerlendirmelerde öğrencilerin BEP'leri dikkate alınır.

b) Bulunduğu okulun eğitim programına denklığı olmayan bir özel eğitim programını izleyen öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesiyle ilgili işlemler, bu Yönetmeliğin 85 inci maddesindeki ilgili hükümlere göre yapılır.

c) Öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde kullanılacak yöntem, teknik, ölçme araçları ve değerlendirme süresi, değerlendirme zamanı, değerlendirme aralıkları, değerlendirmeden sorumlu kişiler ve değerlendirmenin yapılacağı ortam, BEP geliştirme biriminin görüş ve önerileri doğrultusunda belirlenir.

ç) Yazma güçlüğü olan öğrenciler ve özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin değerlendirilmesi sözlü, sözlü ifadede güçlük yaşayan öğrencilerin değerlendirilmesi ise yazılı olarak yapılır. Yazılı ve sözlü ifade etme becerilerinde yetersizliği olan bireyler ise davranışlarının gözlemlenmesi yoluyla değerlendirilir.

d) Yazılı sınavlar öğrencilerin yetersizlik türüne, eğitim performanslarına ve gelişim özelliklerine göre çeşitlendirilir. Sınavlar kısa cevaplı ve az sorulu olarak düzenlenir.

e) Öğrenciler, yetersizliklerinden kaynaklanan güçlüklerini gidermek amacıyla sınavlarda uygun araç-gereç, cihaz ve yöntemlerden yararlandırılır. İhtiyacı olan bireyler için yazılı sınavlarda refakat etmek üzere bir öğretmen görevlendirilir.

f) Görme yetersizliği olan öğrencilerin yazılı sınavlarda Braille yazı olarak verdiği cevaplar sınavdan hemen sonra öğretmenin öğrenciye okutmasıyla değerlendirilir. Bu öğrenciler, çizimli ve şekilli sorulardan muaf tutulurlar. Az gören öğrenciler için sınav soruları kalın ve büyük puntolu hazırlanır.

g) İşitme yetersizliği olan öğrenciler ilköğretim ve ortaöğretimde, istekleri doğrultusunda yabancı dil programlarındaki bazı bilgi ve becerilerin öğretiminden veya dersin tamamından muaf tutulurlar.

ğ) Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler; dikkat, bellekte tutma ve hatırlama güçlükleri dikkate alınarak daha sık aralıklarla değerlendirilirler.

h) Otistik bireyler ile duygusal ve davranış bozukluğu olan öğrencilerin değerlendirilmesi, iletişim özellikleri ile sosyal-duygusal hazır bulunuşlukları dikkate alınarak yapılır.

1) Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan öğrencilerin değerlendirilmesi, bu öğrencilerin özellikleri dikkate alınarak daha sık aralıklarla ve kısa süreli sınavlarla yapılır.

i) Kas ve sinir sistemi bozukluklarına bağlı motor becerilerde yetersizliği olan öğrenciler motor beceri gerektiren derslerin uygulamalı bölümlerinden istekleri doğrultusunda muaf tutulurlar. Bu öğrencilerin tanım ve özellikleri aşağıda anlatılmaya çalışılmıştır.

4. 1. Dikkat Eksikliği Ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Öğrenciler

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite tıbbi olarak tanılanan farklı olgulardır ve genelde çoğu kez birbirine eşlik ederek var olurlar.” Kişinin dikkatini uzun süre bir noktaya odaklayamaması durumuna dikkat eksikliği denir. Hiperaktivite ise motor davranışlarda, bilişsel işlevlerde, kişiler arası ilişkilerde duygusal yönlerden bozuklukların olduğu psikiyatrik hastalıklardan biridir.²⁷ Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, yedi yaşından önce başlayan kendini dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik ve dürtüsellikle gösteren nöropsikiyatrik bir bozukluktur”²⁸. “Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, çocuğun gelişimini sosyal, zihinsel ve duygusal alanlarda etkilemektedir.”²⁹ Tıbben değerlendirilen bir durum olarak karşımızda duran bu sorun eğitim tedavisi ve farmakolojik terapi şeklinde takip edilir.

Eğitim boyutu normal örgün eğitim bünyesinde normal öğrencilerle BEP desteği sağlanarak ve kaynaştırma uygulaması içerisinde devam ettirirler.

4. 2. Dil Ve Konuşma Güçlüğü Olan Öğrenciler

Daha çok nörolojik bir bozukluk olarak karşımızda duran bu rahatsızlığın dinamiğini kaynaklarla açıklayacak olursak “Çocuğun dil ve konuşmayı öğrenmesi karmaşık biyolojik ve

²⁷ Kilis RAM, Çocukluk Çağı Problemleri, Kilis, 2007, s.42

²⁸ Aysev, A., Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve Özgül Öğrenme Güçlüğü , Ankara 200 , s.24

²⁹ Ordu, F. ,Farklı Gelişen Çocukların Tanımlanması Ve Eğitimi, İstanbul, 2005, s.159

psikolojik mekanizmalar aracılığı ile gelişir.”³⁰ Dil ve konuşma gücüne bireyin işitme yetersizliğinin olması, konuşma organlarındaki hasar, sosyal ve psikolojik nedenler, nörolojik bozukluklar ile zihinsel gerilik gibi nedenler yol açmaktadır. “Konuşma bozukluğu, konuşmanın akışında, ritminde, tizliğinde, vurgularında, ses birimlerinin çıkarılışında ve anlaşılmasında bir bozukluğun olması durumudur.”³¹ Dil ve konuşma alanında öğrencinin yaşadığı problem başka alanlarda da probleme sebep olmakta ve gelişimin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olmaktadır. Bu durum psikolojik rahatsızlıklar yarattığı gibi öğrenmeye ilişkin problemler de yaratabilir. Bu öğrenciler dili kullanmada, konuşmayı edinmede ve iletişimdeki güçlükleri nedeni ile kaynaştırma eğitimi ile öğrenimlerine devam edebilirler.

4. 3. Duygusal Ve Davranış Bozukluğu Olan Öğrenciler

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin tanımlar kısmının 4.maddesi'nde; “Yaşına uygun olmayan sosyal ve kültürel normlardan farklı duygusal tepki ve davranışlar göstermesi nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” şeklinde tanımlanır. “Uyumsuz çocuklar, kurallara uymakta güçlük çekerler, bu nedenle okula gitmek istemezler ve okulla ilgili sorunlar yaşarlar. Ödevlerini yapmazlar, geç yaparlar yada ödevlerine özen göstermezler. Derslerinde başarısızdırlar, akranlarına göre akademik olarak daha geridedirler. Arkadaşları ile sık sık kavga ederler ve arkadaşları tarafından alay edilerek dışlanırlar.”³² Alınacak bazı eğitsel tedbirler ile eğitimlerine sınıflarında kaynaştırma eğitimi ile devam edebilirler ve büyük bir olasılıkla kaynaştırma eğitiminin genelde en başat tedavi seçeneğini oluşturduğu bu rahatsızlıklarda öğrencilerin kaynaştırma eğitimi sayesinde büyük ilerlemeler görülmektedir.

4. 4. Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin tanımlar kısmının 4.maddesi'nde; “Görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” biçiminde tanımlanır.Genel olarak eğitim safahatlarını görme engelliler

³⁰ Korkmaz, B., 100 Soruda Dil ve Konuşma Bozuklukları, İstanbul, 2008, s.11

³¹ Özgür, İ. , Engelli Çocuklar Ve Eğitimi-Özel Eğitim, Adana, 2004, s.78.

³² Aral, N. , Gürsoy, F. , Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş, İstanbul, 2007, s.260.

için açılmış okullarda devam edebilecekleri gibi,görme seviyelerine göre normal okullarda da eğitimlerine, hazırlanacak BEP ile birlikte kaynaştırma eğitimi ile de devam edebilirler.

4. 5. Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin tanımlar kısmının 4.maddesi'nde; “Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan birey” biçiminde açıklanmaktadır. “Hafif düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocuklar pek çok beceriyi normal yaşlıları gibi öğrenirler. Ancak öğrenmeleri daha yavaş olur ve biraz daha zaman alır.”³³ Özel eğitim gerektiren çocuklar içerisinde sayısı en fazla gruptur. ancak halk nezdinde yeterince bilindiği söylenemez konjenital özelliklere, mevcut tıbbi iyileştirme, eğitim ve çevre imkanlarına ilişkin olarak kendi aralarında önemli bireysel ayrılıklar gösterirler seviyesi hafif derecedeki çocuklar, doğru eğitim hizmetleri ve imkanlarının sağlanması koşulunda hayatlarını bağımsız, hayata daha fazla katılımı sağlanarak devam ettirirler.³⁴

4. 6. İşitme Yetersizliği Olan Öğrenciler

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin tanımlar kısmının 4.maddesi'nde; “İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybindan dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” şeklinde ifade edilmiştir. İşitme engelli öğrenciler bu farklılıklarından ötürü BEP desteği ile kaynaştırma uygulamasına tabi tutulurlar ve Bu öğrencilerin yetersizliklerini bu şekilde tolere etmeye çalışılır.

³³ Ordu, a. g. k. , s.104.

³⁴ Eripek, S. , Zeka Geriliği, Ankara, 2005, s.10

4. 7. Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin tanımlar bölümündeki 4.maddesi'nde; “Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan birey” şeklinde betimlenir. Zihinsel porblemin seviyesi çoğaldıkça öğrenmeleri azalmakta ve güçleşmektedir. Muhakeme ,sözel soyut beceriler, tanımlar ve kavramları çok zor algılamaktadırlar . Somut işlemleri net ve iyi kavrarlar. ifadelerin somut zeminde oluşturulması bu öğrencilerin algılama işlemlerini kolaylaştırmaktadır. Hafif derecede zihinsel engelliler grubunda olan çocukların okuma-yazma, matematik gibi temel akademik becerileri öğrenebilecekleri bilinen bir gerçektir. Orta derecede zihinsel engelliler grubuna giren çocukların ise; akademik kazanımlar açısından eğitilemezlerse de,gündelik hayatın ihtiyaçlarını sosyal uyum, iletişim ve öz bakım becerileri (giyinme,yemek yeme,kişisel temizlik becerileri vb.) gibi kazanımlarını öğrenebilecekleri beklenmektedir.³⁵

4. 8. Ortopedik Yetersizliği Olan Öğrenciler

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin tanımlar bölümünün 4.maddesi'nde; “Hastalıklar, kazalar ve genetik problemlere bağlı olarak kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi sonucunda meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” biçimiyle ifade edilmiştir. Bu öğrencilerin engelleri sebebi ile kendi başlarına hareket edebilme yeteleri, devimsel koordinasyonları sınırlıdır. Uyum, konuşma ve öğrenme güçlükleri eşlik edebilmektedir. Düzenlenecek BEP ile kaynaştırma eğitimi uygulamalarına tabi olarak eğitimlerine devam ettirirler.

4. 9. Otistik Öğrenciler

“Otizm, yaşamın erken dönemlerinde başlayan ve yaşam boyu süren sosyal ilişkiler, iletişim, davranış ve bilişsel gecikme ve sapmayla belirli, nöropsikiyatrik bir bozukluk olarak

³⁵ [http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/\(16.05.2009\)](http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/(16.05.2009))

kabul edilmektedir. Nadir görülmesine karşın bireyin ve ailesinin tüm yaşamını etkilemektedir”³⁶. Bu durumdaki çocukların temel sorunu olan iletişimlerin ,sosyal uyum ve gelişimlerin sınırlılığı sebebi ile özel eğitim ve destek eğitime ihtiyaç duyarlar. sosyal etkileşim, sözel olmayan iletişimlerdeki sınırlılıkları nedeniyle desteğe ihtiyaç duyarlar.

Bu öğrencilerin eğitimleri bağımsız otistik çocuklar eğitim merkezi ve ilköğretim okulları uhdesinde oluşturulan bağımlı otistik çocuklar eğitim merkezinde yapılmaktadır. İlköğretim okulları bünyesinde oluşturulan bu sınıflarda öğrenciler yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi ile eğitim ihtiyaçları karşılanmaya çalışılır.

4. 10. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin tanımlar kısmının 4.maddesi'nde; “Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya bir kaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” şeklinde ifade bulur. Eğitimlerine normal okullarda ve düzenlenecek BEP doğrultusunda kaynaştırma eğitimi ile eğitim alırlar.

4. 11. Serebral Palsy Öğrenciler

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin tanımlar kısmının 4.maddesi'nde; “Doğum öncesi, doğum sırası veya doğum sonrasında meydana gelen beyin hasarının neden olduğu kas ve sinir sistemi bozukluklarına bağlı motor becerilerde yetersizliğinden dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” şeklinde yer bulmuştur.” Beyindeki hasarlar motor bozuklukla birlikte zeka, görme, işitme, konuşma, algılama ve duygusal oluşumu da etkileyebilir.”³⁷ Eğitimlerini tanılama aşamasından sonra sağlanacak kaynaştırma desteği ve beraberinde düzenlenecek BEP la sürdürürler.Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama

³⁶ AYDIN,A .,Otizmde İlk Adım, İstanbul, 2003, s.17.

³⁷ Kulaksızoğlu, A. , Farklı Gelişen Çocuklar, İstanbul, 2003, s.132

neticesinde eğitimlerini okullarda kaynaştırma eğitim ile sürdürmesi uygun görülen öğrenciler hazırlanacak BEP ile eğitimlerini kaynaştırma eğitimi ile sürdürebilirler.

4. 12. Süreğen Hastalığı Olan Öğrenciler

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin tanımlar kısmınının 4.maddesi'nde; "Sürekli ya da uzun süreli bakım ve tedavi gerektiren hastalığı nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey" şekliyle tanımlanmıştır.Eğitimlerini yarak tedavi gerektiren durumlarda hastane ilköğretim okullarında veya hastalıktan etkilenme durumlarına göre normal okullardadüzenlenecek BEP doğrultusunda kaynaştırma eğitimi şeklinde sürdürürler.

4. 13. Üstün Yetenekli Öğrenciler

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin tanımlar kısmının 4.maddesi'nde; "Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren birey" olarak tanımlanmaktadır. "Üstün zekâlı ve yetenekli bireyin tanınıp değerlendirildikten ve potansiyeli belirlendikten sonra gereksinimlerini en iyi şekilde karşılayacak eğitim programına ve hizmetine verilmelidir. Sağlanacak eğitsel hizmetler ise üç ana başlık altında toplanabilir: Hızlandırma, gruplama ve zenginleştirme."³⁸ Eğitimlerini sayıları hiç yok denecek kadar azda olsa ve çoğu deneysel aşamada da olsa durumlarına uygun olarak hazırlanan özel eğitim sınıflarında veya okullarda devam ettirmektedirler.

5. BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) HAZIRLAMA

Kaynaştırma eğitimi sürecinde uygulamanın bir başka ayağını oluşturan Bireysel Eğitim Programı engelli öğrencinin akademik kazanımların artırılmasında en önemli aşama olarak göze çarpmaktadır. Bu aşamada programa ilişkin olarak kaynaklara ve zetle bakacak olursak:

³⁸ Ersoy, Ö., Avcı, N. , Özel Gereksinimli Çocuklar ve Eğitimleri "Özel Eğitim", İstanbul, 2001, s.136

“ Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları; her bir engelli çocuk için yazılı olarak ,bölge eğitim kurumu veya eğitim ünitesi tarafından geliştirilmiş olan ve engelli çocukların ,öğretmenlerin ,ana babaların ya da koruyucu ailelerin özel gereksinimlerini karşılamak için oluşturulmuş özel eğitim programlarıdır. Öncelikle bir Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı şunları içerir: Çocuğun o anki eğitim performansı, kısa dönemli öğretim hedefi, çocuğa sağlanabilecek özel eğitim hizmetlerini ve ne ölçüde katılabileceğini, başlaması için düşünülen zaman ve devam edilebilecek süre, uygun amaç, ölçüt ve değerlendirme sürecini, en az bir yılı esas zaman çizelgesini içerir.”³⁹

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Madde 69’da Bireyselleştirilmiş eğitim programı, “Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı” şeklinde ifade edilmiştir.

“Eğer öğrencinin; aynı yaş grubundaki çocuklara sağlanan eğitim olanaklarından yararlanmasını engelleyen özel eğitim gereksinimi varsa, engeli ya da yetersizliği eğitimsel performansını olumsuz etkiliyorsa, gereksinimlerinin karşılanması için özel düzenlenmiş destek eğitime gereksinim duyuluyorsa bireyselleştirilmiş eğitim programlarına ihtiyaç var demektir.”⁴⁰ “Her çocuk sahip olduğu özellikler ve zorluklar açısından kendine özgüdür. Bireysel gereksinimleri doğrultusunda her çocuğa farklı yaklaşılmalıdır.”⁴¹ Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) “Özel gereksinimli çocukların, öğretmenlerin, ailelerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere her bir çocuk için yazılı olarak hazırlanmış özel eğitim programlarıdır.”⁴² BEP, kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencileri destekleyerek daha yeterli bir hale getirmek için hazırlanır. Öğrencinin öğrenme hızı ve kapasitesini etkileyen engeline uygun olarak planlanan bir eğitim öğretim, Öğrencinin sosyal, duygusal ve zihinsel olarak kapasitesini tam olarak ortaya koymasına yardım eder. “Yapılan araştırmalar, en iyi öğrenmenin bireyin kendine özgü özelliklerine uygun olarak oluşturulan bire bir öğretimle

³⁹ Fiscus - Mandell, (Çeviren:Akçatepe, G.) a.g.k., Ankara, 2002, s.23

⁴⁰ M.E.B. , Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yol Haritası, Ankara, 2004, s.34

⁴¹ Sürücü, Ö. , Dikkat Eksikliği Ve Hiperaktivite Bozukluğu, İstanbul, 2003, s.135

⁴² Bir, A. ,Tüzünak, S. ,Altıntaş, B. ,Avan, M., Kaynaştırma Eğitimi Öğrencilerine Yönelik Tutumlar, Kırıkkale, 2006, s.40.

gerçekleştiğini göstermektedir. Bu koşul sağlandığı takdirde tüm öğrenciler öğrenme hedefine ulaşabilir.”⁴³

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı’nda; öğrencinin takip ettiği programa göre belirlenen kısa, orta ve uzun dönemli amaçlar, öğrencinin alacağı destek eğitim hizmetinin türü, süresi, sıklığı ve bu hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağı, öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç-gereç ve eğitim materyalleri, eğitim ortamına ilişkin düzenlemeler, davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile uygulanacak yöntem ve teknikler ve öğrencinin kişisel bilgileri bulunur.⁴⁴ “Bireyselleştirilmiş eğitim programı, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu ve BEP geliştirme biriminin iş birliğiyle hazırlanır. Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi, okul/kurum müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında; bir gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen, bir rehber öğretmen, bir eğitim programları hazırlamakla görevlendirilen öğretmen, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan ilgili alan öğretmenleri, öğrencinin velisi, öğrenci olmak üzere bu kişilerden oluşur.”⁴⁵ Özel eğitimin bütünü ile bir ekip işi olduğunu uygulamada bize gösteren bireysel eğitim programı bu şekliyle seçkin bir örnek olarak eğitim sistemimiz içindeki yerini bulmuştur.

6. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ UYGULAMALARI

Yukarıda belirtmeye çalıştığımız kaynaştırma kavramının tanımı ve bu uygulamadan yararlanabilecek gurupların açıklanmasına çalışılmıştır. Şimdi de bu uygulama aşamasında tespit ve tanılama neticesinde belirlenecek tedbirlerin neler olduğuna yönelik değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır. .

6. 1. Yarı Zamanlı Kaynaştırma

“Özel gereksinimli öğrencinin eğitimin özel sınıfta sürdürür fakat uyum sağlayabileceği ve başarılı olabileceği derslerde kaynaştırma eğitimine alınır. Akademik açıdan daha düşük olan

⁴³ Erden, M., Akman, Y. , Gelişim Ve Öğrenme, Ankara, 2005, s.249

⁴⁴ M.E.B. , a.g.y., Madde 69

⁴⁵ M.E.B. ,a.g. y., Madde 72

kaynaştırma öğrencisi için tercih edilir. Amaç özel gereksinimli öğrencinin sosyal gelişim ve iletişim becerilerinin desteklenmesidir.”⁴⁶

6. 2. Tam Zamanlı Kaynaştırma

“Özel gereksinimli öğrenci tüm gün boyunca normal sınıfta akranlarıyla eğitimine devam eder. Bu durumda özel eğitim danışmanı öğretmene öğretimi uyarlama, problem davranışı ile başa çıkma ve öğrencinin sınıf tarafında kabulünü artırma konularında danışmanlık yapar. Ayrıca sınıf içi düzenlemelerin öğrencinin gereksinimlerini göz önünde bulundurularak düzenleneceği, nasıl uyarlanacağı konularında yardımcı olur.”⁴⁷

7. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN YARARLARI

Özel gereksinimli öğrencinin kaynaştırma uygulaması neticesinde ilk planda fayda görecektir ve en çok yarar sağlayacak olan kendisidir. Kaynaştırma uygulamasında yararın sadece öğrenciyle açıklamak indirgemeci bir yaklaşım olacaktır, halbuki bu aşamada okul ikliminde bulunan bütün öğelere, ailelere, öğretmenlere, normal öğrenciye ve daha ötesinde bütüncül bakacak olursak toplumun bütün katmanlarına katkı sağlamaktadır.

7. 1. Kaynaştırmanın Özel Gereksinimli Öğrencilere Yararları

Kaynaştırmanın birçok yararını belki de bize en özetleyici şekilde sunan, atıf indeksinin çok yüksek olduğu birçok kaynakta da yerini bulan yararları açıklamaya çalışırsak; “Kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencilerin, içinde yaşadıkları toplumla bütünleşmelerini kolaylaştırır. Normal öğrencilerin davranışları, özel gereksinimli öğrencilere model olur.”⁴⁸ “Özelliklerine uygun eğitsel, sosyal ve fiziksel ortamlar düzenlendiği için uyum, başarı ve kendilerine güven kazanmaları kolaylaşır. Destek eğitimi sayesinde zayıf yönlerini kısa sürede yeterli hale getirilebilirler. Kendine güven, takdir edilme, cesaret, sorumluluk, bir işe yarama

⁴⁶ Dikici, Sığırtmaç, A. – Deretarla, Gül, E., Okul Öncesinde Özel Eğitim, Ankara, 2008, s.30

⁴⁷ Dikici, Sığırtmaç – Deretarla, Gül, a.g.k., s.29

⁴⁸ Kırcaali İftar, a.g.k., s.18.

duygusu gibi sosyal değerler dizgesi gelişir. Sosyal bütünleşmeleri kolaylaştırır. Kaynaştırma ortamlarında olumsuzdan çok, olumlu davranış gösterme frekansları artar. Model olma ve özdeşim kurmaları kolaylaştırır. İletişim, işbirliği, kabullenme, ortak yaşam becerileri edinirler. Algı sistemi ve öğrenme özelliklerine uygun yöntem teknik araç ve gereçlerin kullanılması sayesinde öğrenmeleri pekişir. Eğitim programlarına ek olarak aile eğitimi, sosyal, kültürel, serbest zaman etkinlikleri sayesinde bütünsel gelişimleri kolaylaştırır.”⁴⁹ “Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) yardımıyla kapasite ve öğrenme hızına göre eğitim alır. Normal öğrencilerle birlikte çalışmalarını daha büyük başarıları elde edebilme azmi oluşturur. Olumsuz davranışlarının yerini olumlu davranışlar almaya başlar. Diğer öğrencilerle paylaşmış oldukları ortam, onlara toplum içerisinde kendilerini gösterebilme imkânını doğurur.”⁵⁰ Kaynaştırmanın belki de öğrenciye, veliye ve genelde topluma en büyük katkısının sonuçta yaşam kalitesine yaptığı bu büyük katkının olduğu daha net bir şekilde anlaşılmaktadır.

7. 2. Normal Gelişim Gösteren Öğrencilere Yararları

Kaynaştırma uygulamalarının sadece engelli öğrenci ölçeğinde yararlarını düşünmememiz gerektiğini bize sunan başka kaynaklara bakacak olursak; “Engelli insanlara karşı şartsız kabul, hoşgörü, yardımlaşma, ortak yaşam, demokratik ve ahlaki anlayışları gelişir. Engelli arkadaşlarını destekleyici ve teşvik edici deneyimler yaşayarak kendi gelişim alanlarındaki yetenek düzeylerinde bir artış sağlanmış olur. Bireysel farklılıkları doğal karşılar ve saygı gösterirler. Engelli arkadaşına model olmanın getirdiği sorumluluk, kendine güven duyma konusunda kazançlar sağlar. Engelli arkadaşlarına bilgi aktarımı sırasında öğrendikleri pekişecek ve yerleşir.”⁵¹ Özel gereksinimli akranlarıyla bir arada bulunmak normal öğrencileri için yararlıdır. “Kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilerin kendilerinden farklı olanlar hakkında öğrendiklerini ve bu farklılıkların önemsiz olduğunu öğrenme fırsatı yakaladıklarını göstermektedir.”⁵²

⁴⁹ http://www.ogretmenlerforumu.com/kaynastirmaegitimi/kaynastirma_egitiminin_yararlari-t19847.0.html
(21.05.2009)

⁵⁰ Battal, İ., “Sınıf Öğretmenlerinin Ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi Uşak İli Örneği.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar, 2007, s.42.

⁵¹ http://www.ogretmenlerforumu.com/kaynastirma_egitimi/kaynastirma_egitiminin_yararlari-t19847.0.html
(21.05.2009)

⁵² Ataman, A. , Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2003, s.

“Özürlü bireylere karşı hoşgörü, yardımlaşma ve ahlaki anlayışları gelişir. Bireysel farklılıkların farkına varır, doğal karşılar ve hoşgörülü olur. Lider olma, sorumluluk alma duygusu gelişir.”⁵³ Kaynakların ortaya koymaya çalıştığı kaynaştırmanın normal öğrencilere faydalarını bütüncül bir bakış açısı ile değerlendirecek olursak toplumun tümüne olan katkısının yadsınamaz olduğu ortadadır.

7. 3.Ailelere Yararları

Hiç şüphesiz ki kaynaştırma eğitiminin bir başka paydaşı olan ailelerin sürecin her boyutunda var oldukları gerçeği ile durumdan sağladıkları faydalı etkileri belirtmek gerekirse; “Çocuk üzerindeki beklenti düzeyleri, çocuklarının kapasiteleriyle uygunluk göstermeye başlar. Çocuklarının ilgi ve ihtiyaçları konusunda daha sağlıklı bilgi edinme imkânları olur. Aile içi çatışmaları azaltarak aile içi huzurun artmasını sağlar. Çocuklarına nasıl yardım edecekleri doğrultusunda fikir sahibi olmalarını sağlar.”⁵⁴ Özetlemeye çalışarak sunduğumuz bu faydaların kaynaştırmadaki aile paydaşının kazanımlarını ve bilişsel etkileşimini ve gelişimini aydınlatmayı hızlandıracakları açıktır. Böylece kaynaştırmanın yararının ailenin sağlıklı gelişimindeki etkileri yadsınamaz.

7. 4.Öğretmenlere Yararları

Kaynaştırma sürecinde etkileşimin en fazla olduğu grup tabiatıyla öğretmenlerdir bu çerçevede değerlendirmelere bakacak olursak; “Şartsız kabul, sabır, hoşgörü, bireysel özelliklere saygı davranışları gelişir. Eğitimde ekonomiklik ve fırsat eşitliği sağlanır. Kaynaştırma öğrencisi ile yapılan çalışmalar sayesinde öğretim becerileri gelişecek ve deneyimleri artacaktır.”⁵⁵ Böylece öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin yanında bilişsel, duygusal dünyalarındaki gelişmelerinde öğretmenler vasıtası ile eğitime dolayısı ile topluma katkılarının olduğu bir gerçektir.

⁵³ Battal, a.g.t. ,s.42.

⁵⁴ Battal, a.g.t., ss.42–43.

⁵⁵ Battal, a.g.t., s.43.

8. KAYNAŖTIRMA EĞİTİMİNDE TESPİT EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANILAMA YÖNLENDİRME YERLEŖTİRME VE İZLEME

KaynaŖtırma eğitiminde tespit, eğitsel değerlendirme ve tanılama, yönlendirme, yerleŖtirme ve izleme alıŖmaları illerde ve eŖitli ilçelerde bulunan Rehberlik AraŖtırma Merkezleri (RAM) tarafından yapılmaktadır.

8. 1. Tespit

KaynaŖtırma eğitimine alınacak öğrencilerin tespiti birçok kaynaktan öğrencilerin RAM'a gönderilmesi ile yapılır.

- Özel eğitim gerektiren öğrencinin mümkün olan erken sınıfta tespit edilmesi için öğretmen gözlemleri önemli bir yere sahiptir. Okul idareleri her öğretim yılı baŖında okulda görevli psikolojik danıŖmanla iŖbirliđi yaparak, sınıf öğretmenlerinden, bir duyuru ile sınıflarında sınıf tekrarı yapmıŖ, okuma-yazma ve dört iŖlemi baŖaramamıŖ, öğrenme güçlüğü çeken, çok hareketli, bütün geliŖiminde akranlarına göre gerilik gözlenen, dikkat ve algılama güçlüğü içinde bulunan, özellikle okula yeni baŖlamıŖ öğrencilerden ortopedik özrü olan, görme veya iŖitme kaybı olduğundan Ŗüphelenilen öğrencilerinin tespitini yaptırarak psikolojik danıŖman yardımıyla bir sınıf listesi hazırlanmasını ister. Okul müdürlüğü bu öğrencilerin isimlerini Rehberlik AraŖtırma Merkezi'ne göndererek öğrencilerin incelemesinin yapılmasını ister.

- Aile veya bireylerin tedavi ve yardım amaçlı baŖvurduđu hastane, sosyal hizmet kurumları, dernekler, sivil toplum kuruluşları, vakıflar, kaymakamlık vb. kurumlarda engelli öğrenciyi ilgili Rehberlik ve AraŖtırma Merkezlerine yönlendirebilir.

- Aileler kendi çocuklarında farklı bir geliŖim gözlemlediklerinde yine doğrudan öğrencinin okulunun bağlı olduğu Rehberlik ve AraŖtırma Merkezi'ne baŖvurabilir.

• Rehberlik ve Araştırma Merkezleri okullarda tarama yaparak bu tür öğrencileri kendileri tespit edebilir. Bu ve benzeri çeşitli kaynaklardan Rehberlik ve Araştırma Merkezi'ne yönlendirilen öğrenci için eğitsel değerlendirme ve tanılama yapılarak özel eğitim ihtiyacı olup kaynaştırma eğitime tabi tutulacak öğrenciler tespit edilir.

8. 2. Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama

Kaynaştırma sürecinin ilk basmağını oluşturan ve en teknik aşamalarından biri olan eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecini kaynaklar şu şekilde aktarmaktadır. “Özel eğitim gereksinimi olan çocuklar için eğitsel kararlar öncesinde doğru tanı konması esastır.”⁵⁶Kaynaştırma eğitime alınacak öğrenci ile ilgili eğitsel değerlendirme ve tanılama aşamasında, eğitsel maksatla bireyin bütün gelişim boyutundaki özellikleri ve akademik becerileri alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları belirlenir. Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılaması Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından nesnel, standart testler ve bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır.

Tanılamada bireyin; tıbbî değerlendirme raporu ile zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim öyküsü, tüm gelişim alanlarındaki özellikleri, akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri, eğitim performansı, ihtiyaçları, eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi ve bireysel gelişim raporu dikkate alınır. Milli eğitim müdürlükleri, örgün ve yaygın eğitim kurumları, sağlık kuruluşları, üniversiteler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı birimler ve yerel yönetim birimleri özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitsel değerlendirme ve tanılanması amacıyla RAM'a yönlendirilmesinde sorumluluğu paylaşırlar.”⁵⁷ Sağlıklı bir değerlendirme ve tanılama sürecinin anlamını vurgulamaya çalıştığımız yukarıda belirtmeye çalıştığımız hususların hassasiyeti ve teknik anlamdaki pozisyonu ortaya konmaya çalışılmıştır.

⁵⁶ Kulaksızoğlu, a.g.k., s.69

⁵⁷ M.E.B., a.g.y., Madde 7

8. 3. Yönlendirme, Yerleştirme ve İzleme

Kaynaştırma eğitiminde yönlendirme; özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre en az sınırlandırılmış eğitim ortamı ve özel eğitim hizmetine karar verilerek eğitim planı ve özel eğitim değerlendirme kurul raporu hazırlanmasını içeren bir süreçtir.

Yerleştirme; il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu'nun, özel eğitim değerlendirme kurulu raporu doğrultusunda özel eğitime ihtiyacı olan bireyi uygun resmî okul veya kuruma yerleştirmesidir. Bireylerin uygun eğitim ortamına yerleştirilmesi konusunda Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 12.maddesi'nde belirtildiği şekilde; "özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin öncelikle yetersizliği olmayan akranlarının devam ettiği sınıf olmak üzere, özel eğitim sınıfı, gündüzlü özel eğitim okulu/kurumu, yatılı özel eğitim okulu/kurumu gibi en az sınırlandırılmış ortamdaki en çok sınırlandırılmış ortamda eğitimlerini sürdürmelerini sağlayacak şekilde yerleştirilmelerine dikkat edilir. Yerleştirme, bireylerin yetersizlik türü ve derecesi, tüm gelişim ve akademik disiplin alanlarındaki performansı, eğitim ihtiyaçları ile ilgi ve istekleri doğrultusunda yapılır. Yerleştirmede, bireyin yerleştirileceği okulun veya kurumun personel durumu, öğrenci mevcudu ve eğitim ortamı göz önünde bulundurulur. Yerleştirme kararında velinin yazılı görüşü dikkate alınır. Birey, ikamet adresine göre mümkün olan en yakın okul veya kuruma yerleştirilir. Yerleştirme kararına; bireyin velisi karar tarihinden itibaren, yerleştirme kararı verilen okul veya kurumdaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu ise kayıt tarihinden itibaren 70 iş günü içinde itiraz edebilir. Eğitimin her aşamasında, bireyin gelişimi ve eğitim performansı doğrultusunda durumuna uygun yeni bir okula veya kuruma yerleştirmesi kararı alınır."⁵⁸

İzleme; Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 13. Maddesi'nde belirtildiği şekilde "Özel eğitim hizmetlerinin planlanması ve eğitimde sürekliliğin sağlanması amacıyla erken çocukluk döneminden itibaren eğitimin her kademesinde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişimlerinin izlenmesi esastır. Bireylerin gelişimlerinin izlenmesi; önerilen özel eğitim hizmetlerinin uygunluğunun ve BEP'lerinde yer alan amaçların gerçekleştirme düzeyi

⁵⁸ M.E.B., a.g.y., Madde 12

bakımından değerlendirilerek her yıl eğitim planlarının yenilenmesi yoluyla yürütülür. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişmelerinin izlenmesine yönelik faaliyetler; özel eğitim hizmetleri kurulu, rehberlik ve araştırma merkezleri, okullar, kurumlar ve ailenin iş birliğiyle yürütülür.⁵⁹ Şekliyle açıklanan izleme değerlendirme sürecinin kaynaştırma uygulamasının sağlıklı yürütülmesindeki yeri, önemi.yaşamsallığının daha net bir şekilde altı çizilerek aydınlığa kavuşturulmuştur.

9. REHBER ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ TANIMLARI, KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDEKİ GÖREV SORUMLULUK VE ÖNEMLERİ

Rehber Öğretmenlik bir diğer unvan tanımı ile Psikolojik Danışmanlık üniversitelerimizin Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Bölümü, Psikoloji Bölümü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü mezunları ile Milli Eğitim Bakanlığının okullarımızda fazlaca bulunan Rehber Öğretmen açığını kapamak amacı ile yakın alanlar olan Felsefe Gurup Öğretmenliği, Eğitim Programları gibi alanların mezunlarından Milli Eğitim Bakanlığının kendi uhdesinde Rehber Öğretmen kadro unvanı ile çalışan uzmanlardır. Bu bölümde milli eğitim bünyesindeki görev tanımları, akademik ve bilimsel çerçevedeki mesleki tanımlarını görev ve sorumluluk alanlarını kaynaştırma eğitimindeki pozisyonlarını topluca değerlendirmeye çalışacağız.

Değerlendirme sürecinde Rehber Öğretmen unvanını Psikolojik Danışman unvanı ile eş anlamlı olarak kullanacağımızı sunacağımız bir çok kaynaktaki bizatihi iki tanımında birlikte anıldığı, Milli Eğitim Bakanlığının da görev tanımlamasında iki unvanı birlikte belirttiği gerekçesi ile bu bölümde iki unvan birlikte anılacaktır.

“Son yıllarda büyük bir uzman gurubu, orta yol olarak, hem rehberlik, hem de psikolojik danışma kavramlarını bir arada benimseyerek kitaplarında “Rehberlik ve Psikolojik Danışma” ya da “Psikolojik Danışma ve Rehberlik” adını kullanmaktadır. Bunların arasında Rehberlik

⁵⁹ M.E.B., a.g.y., Madde 13

veya Psikolojik Danışma sözlerini daha öne almayı bir vurgulama olarak gösterenlerde vardır, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik diyenlerde mevcuttur.”⁶⁰

Bu eksenden hareket ederek Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık kavramını öncelikle açıklamaya çalışacağız. Tanımlar itibari ile kavramın anlamı üzerindeki tartışmaları zenginleştirmek, tanımların muhteva noktasında ortak yanlarını görmek bazı genellemelere Gitmek amacı ile birkaç tane tanım aşağıda verilmiştir.

“-Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık seçimler ve uyum yapmada, problem çözmede bir kişinin diğerine verdiği yardımdır

Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık Problem çözebilmesi, bağımsız hale gelebilmesi ve içinde yaşadığı toplumun sorumlu bir üyesi olabilmesi için bireye verilen yardım sürecidir

- Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık, demokratik ortam içinde bireyin kapasite ve yeteneklerini en uygun biçimde geliştirmeyi amaçlayan ve uzman kişilerce verilen tüm eğitim programının bir parçası olarak sunulan hizmetlerdir.
- Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık kendini ve kendi dünyasını anlaması için bireye yardım etme sürecidir.
- Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık kendini anlaması, ev, okul ve topluma en iyi uyum yaparken kendi kendini yönetebilmesi için bireylere yardım etme sürecidir.”⁶¹

“Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık eğitimde bir hizmet alanı olarak demokratik ortam içinde öğrencinin bedensel, zihinsel ve sosyal, bütün kapasitelerini en ileri seviyede geliştirmek üzere girilen planlı, programlı ve profesyonel bir yardım sürecidir.”⁶²

“Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, kişiyi hedef tutar onun kendi yeteneklerini, ilgilerini, ihtiyaçlarını ve mevcut imkânlarını anlamasına ve bu suretle bir “kişi” olarak imkan ve hudutları içinde onları azami şekilde geliştirmesine yardım eder. Bireyin, etkili bir şekilde kendi başına hareket edebilen bir varlık olmasına çalışır .”⁶³

⁵⁶Kepçeoğlu, M., Psikolojik Danışma ve Rehberlik, İstanbul, 1999, s. 4

⁶¹ Kepçeoğlu, a.g.k , ss. 9-10

⁶² Kahramanmaraş RAM, Okulda Rehberlik Hizmetleri, Kahramanmaraş, 2004, s.1

⁶³ Tan H. Psikolojik Danışmanlık Rehberlik Teori ve Uygulama, İstanbul,1992, s.13

“Mortensen ve schmuller (1966.s.3) de Kitson gibi, rehberlik teori ve uygulamada, bireyselleştirilmiş bir eğitim olarak görmekteler onlarda smith gibi, rehberlik ve psikolojik danışmanlığı öğrencilere yapılan hizmetler çerçevesinde oturtmaya çalışılmaktadırlar. Onlara göre rehberlik, her bireyin, demokratik idealler çerçevesi içinde kabiliyet ve kapasitelerini azami noktaya kadar geliştirmelerini sağlamak için eğitim programlarının kişisel fırsatlar hazırlayan ve uzman kişilerin hizmetlerini sağlayan tarafıdır.”⁶⁴

“Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, bireyin en verimli bir şekilde gelişmesi ve tatminkâr uyumlar sağlamasında gerekli olan seçmeleri (tercihleri), yorumları planları yapmasına ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması ve ulaştığı bu seçme ve kararları uygulaması için kişiye yapılan sistemli ve profesyonel yardımdır.”⁶⁵

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bireyin, kendini ve içinde yaşadığı dünyayı daha iyi tanıyacak, kendisinsin ve başkalarının davranışlarını daha iyi görüp anlayacak, çeşitli durumların gerektirdiği şekle daha uygun düşecek yeni anlayışlar ve davranımlar geliştirecek ya da eski davranımlarında iyileştirmeler, değişmeler yapılmasına katkıda bulunan, bu suretle gelişip olgunlaşan bireyin, yeni karşısına çıkacak olan problemleri çözme,giderme gücüne sahip ,kendisi ve etkileşim alanları ile uyum içinde ,kendine inanan ,güvenen hayatından azami memnun bütün mevcut imkan ve yetenekleri ile fonksiyon halinde ,kendini bulmuş ve gerçekleştirmesine sistematize olarak yardım sağlayan profesyonel bir süreçtir.⁶⁶

“Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık okullarda çocukların gelişme ve olgunlaşma sorunları ile ilgilenmekte; onların eğitsel ve mesleki alanlarda seçim yapma, karar verme, uyum sağlama, becerileri ve yeni davranımlar kazanma konuları ile uğraşmaktadırlar.”⁶⁷

Görülüyor ki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık kavramının tasvir ve tanımlarında farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Ancak tarif ve tanımdaki bu çeşitlikler pekte

⁶⁴ Tan, a.g.k., s.17

⁶⁵ Tan, a.g.k s.18

⁶⁶ Tan, H., Psikolojik Yardım İlişkileri Danışma ve Psikoterapi, İstanbul, 1992, s.6

⁶⁷ Tan, a.g.k., s.12

yadırganmamalıdır. Çünkü her şeyden önce rehberlik sistematik bir yardım mesleği olarak çok genç bir alandır. Rehberlik alanındaki gelişmeler artıkça ve ilerlemeler oldukça bu sürekli ve süratli gelişmelere paralel Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığın tanımı, tasvirine yönelik anlayışlar, algılamalarda beraberinde çeşitlenmektedir. Ama yinede Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanlarındaki çalışmalar ve tecrübeler derinleştikçe bir taraftan da yakın bilim alanları ve disiplinlerle ilgili benzerlik ve farklılıklar, ilişkilerin derecesi belirginleşmekte, gerçek kapsamı daha çok aydınlığa kavuşmaktadır.⁶⁸

“Rehberlik, seçimler ve uyum yapmada, problem çözmede bir kişinin ötekine verdiği yardımdır. Rehberlik, problem çözebilmesi, bağımsız hale gelebilmesi ve içinde yaşadığı toplumun sorumlu bir üyesi olabilmesi için bireye verilen yardım sürecidir. Rehberlik, demokratik ortam içinde bireyin kapasite ve yeteneklerini en uygun biçimde geliştirmeyi amaçlayan ve uzman kişilerce verilen ve tüm eğitim programının bir parçası olarak sunulan hizmetlerdir.

Rehberlik, kendini anlaması ev okul ve topluma en iyi uyum yaparken kendi kendini yönetebilmesi için, bireylere yardım etme sürecidir. Rehberlik, kendini ve kendi dünyasını anlaması için bireye yardım etme sürecidir. En geniş anlamda rehberlik, bir insanın başka bir insana ya da gruba, o insanın ya da grubun en iyi bir biçimde yaşamasına, insanların kendilerini gerçekleştirmelerine en elverişli yolları bulabilmeleri için yapılan yardımlardır.

Buraya kadar yapılan açıklamalarda rehberliği şöyle tanımlayabiliriz: “Rehberlik, bireye kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru tercihler yaparak kendini gerçekleştirebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel bir yardım sürecidir.”⁶⁹

İşte tam bu noktada Rehberlik ve Psikolojik Danışma kavramlarının, modern eğitimin çok önemli bir parçası haline gelmiş faaliyetleri ifade eden terimler olduğunu ve bu süreçte “uyum sağlama” ,“gelişimsel problemler”, “kişinin kendini gerçekleştirmesi” gibi tanımların en çok vurgulanan bu ortak yanlarının, eğitim-öğretim içindeki hayati önemini, kaynaştırma

⁶⁸ Tan, a.g.k., s.13

⁶⁹ http://www.psikolojikdanisma.net/rehberlik_tanim.htm (25/05/2009)

uygulamalarındaki eğitimin psikolojik boyutunun yüklenmiş bu meslek dalının pozisyonunun bir o kadar daha önemli kılmaktadır.

Nitekim aşağıda vermeye çalışacağımız yönetmelikler, genelgeler ve bir çok kaynağa baktığımızda da psikolojik danışmanın/rehber öğretmenin kaynaştırma eğitimindeki yeri daha da belirginleşip aydınlığa kavuşacaktır.

“Rehber öğretmen/psikolojik danışman kaynaştırma uygulaması kararıyla gelen öğrenciler için uygun eğitim ve ortamın düzenlenmesinde ve uygulanmasında yer alan öğretmenlere, öğrencilere ve onların gelişimini izleyerek aile eğitimi konularında rehberlik eder.”⁷⁰

“Rehber öğretmen/psikolojik danışman; yetersizliği olmayan akranlarıyla aynı sınıfta ya da özel eğitim sınıflarına devam eden öğrencilerin kaynaştırma yoluyla eğitimlerinde sınıf öğretmenleri ve özel eğitim sınıfı öğretmenleriyle iş birliği yapıp koordinasyonu sağlar”⁷¹

“Rehber öğretmen/psikolojik danışman görme, işitme, ortopedik, dil ve konuşma güçlüğü, öğrenme güçlüğü ve zihinsel yetersizlik, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile otizmi olan öğrencilerin okula uyumda yaşadığı güçlüklerin üstesinden gelmesi için diğer öğretmenler ve aile ile iş birliği yapar, alınacak önlemleri belirler”⁷²

“Okulda özel eğitim gerektiren öğrenci varsa ve kaynaştırma eğitimi sürdürülüyorsa, bu kapsamdaki öğrencilere ve ailelerine gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini okulun rehber öğretmeni/psikolojik danışmanı rehberlik ve araştırma merkezi ile iş birliği yaparak verir”⁷³

“XVII. Ulusal Eğitim Kongresinde ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamasında öğretmen görüşleri; katılımcılardan elde edilen görüşlere göre, aile eğitimi, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin kaynaştırma uygulamasında ve BEP konularında hizmet

⁷⁰ M.E.B., a.g.y., Madde 72

⁷¹ M.E.B. Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 02/09/2008 Tarih Ve 60 Sayılı Genelge Madde 16

⁷² M.E.B. a.g.g., Madde 17

⁷³ M.E.B, Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Ankara, 2005, Madde 50

içi eğitime alınması, öğrencilere dersler dışında değişik sosyal etkinliklerde görev sorumluluk verilmesi, özellikle her okula bir rehber öğretmen/psikolojik danışman atamasının sağlanması ve Ram ile işbirliği içinde çalışılması bu alanda yaşanan sorunların azaltılabileceği vurgulanmıştır”⁷⁴

“Rehber öğretmen bulunduğu okul ve kurumdaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yanında aşağıdaki görevleri de yapar.

- a) Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ailelerine yönelik aile eğitimi hizmetlerini planlamak, yürütmek ve gerektiğinde ilgili kişi, kurum kuruluşlarla iş birliği yapmak.
- b) Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin bireysel gelişimini değerlendirmek üzere formlar hazırlanmasında BEP geliştirme birimi ile öğretmenler ve ilgili personel ile iş birliği yapmak
- c) Öğretmenler ve aileleri ile iş birliği yaparak öğrenciler için bireysel gelişim raporu düzenlemek
- ç) Öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla rehberlik ve danışma hizmetleri komisyonu, BEP geliştirme birimi, izleme ve yöneltme kurulu ile öğretmenlerle iş birliği yapmak”⁷⁵

“Kaynaştırma çerçevesinde eğitime alınan sosyal uyum güçlüğü olan öğrencilerin durumu okul tarafından ayrıntılı bir rapor düzenlenerek, özel eğitim hizmetleri kurulunu gönderilir. Özel eğitim hizmetleri kurulu bu öğrenciler için tedavi, psikolojik danışmanlık, rehabilitasyon, bakım, gözetim, korumu altına alma, moral ve maddi destek gibi konularda ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği kurarak, gerekli önlemlerin alınmasını sağlar. Bu öğrencilerin değerlendirilmesinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin görüş ve önerileri alınarak esnek ve hoşgörülü davranılır.”⁷⁶

Görüldüğü üzere, kaynaştırma eğitiminin engelli öğrencilerin sadece genel eğitim ortamına yerleştirilmesi için bir süreç değil beraberinde destek eğitim hizmetleri, uygun planlamalar gerektiren teknik bir uygulamadır. Elbette ki bu teknik uygulama içerisinde

⁷⁴ http://www.pegem.net/akademi/kongrebildiri_detay.aspx?id=37389 (22/05/2009)

⁷⁵ www.okulweb.gov.tr/35/02/99733 (29/05/2009)

⁷⁶ <http://www.tarsusram.gov.tr/kaynastirma.html> (30/05/2009)

rehber öğretmen/ psikolojik danışman yukarıda birçok kaynaklardan vermeye çalıştığımız şekli ile kaynaştırma uygulaması kararı ile gelen öğrenciler için, uygun eğitim ortamının düzenlenmesinde ve uygulamada yer alan öğretmenlere, öğrencilerin gelişimlerini mesleki teknik bilgisi sayesinde izleyerek ailelerini dahil edip bilgi verir. Kaynaştırma eğitiminde öğretmenin özel eğitim gerektiren öğrencilerin sınıf tarafından sosyal kabulü için önlemler alınmasında danışmanlık yapar. Bireysel gelişim önceliklerini dikkate alıp değerlendirme yapar bu değerlendirme ışığında programın bireyselleştirilerek görevli öğretmenin bu uygulamaları yapabilmesi için öğrencinin özür gurubuna göre bilgi almasını ve gelişimlerini bu paralelde takip etmelerini rehber öğretmen / psikolojik danışman sağlayacaktır.

Aktardıklarımızın ışığında konuyu özetleyecek olursak; öğrencilerin ödevlerini yapmadaki motivasyonlarını arttırmak, çabalarını en yüksek seviyeye çıkartılmasında, kaynaştırma uygulamasındaki normal sınıf öğretmenlerine gerekli bilincin kazandırılması bu noktadaki donanımlarının arttırılmasında özür gruplarına ilişkin gerekli bilginin sağlanılmasında, kaynaştırmanın sağladığı toplumsal etkileşimde öğrenciler arasındaki farklılıkların anlaşılmasında, özürlü öğrencinin normal sınıftaki olası davranış sorunlarının tolere edilmesi hususundaki teknik uygulamalarda, özürlü öğrenci normal öğrenci denkleminin sınıf içerisinde olumlu kurulması, ayrımcılık algılamasına zemin oluşturulmaması yönündeki oryantasyon çalışmalarının yapılmasında. özürlü öğrencinin akademik gelişiminin takip edilip gerekli test ve teknikler yardımı ile seviyesini belirleyerek BEP uygulamasına dayanak sağlanması, kaynaştırma uygulaması sırasındaki normal sınıfın hazırlanması, sınıf içerisindeki çevresel düzenlemenin oluşmasında, normal sınıf içerisindeki rahatlığın özürlü öğrencinin kargaşa yaşanmasına sebebiyet verilmemesi yönündeki tedbirlerin alınmasında, normal sınıf öğretmenlerinin özel eğitim gibi farklı ihtisas ve bilgi isteyen bir alanla ilgili çalışabilmesi için gerekli bilgi ve becerilerin kazanılmasına yönelik çalışmalar yapılmasında, kaynak sağlanmasında, problemin psikolojik boyutuna ilişkin kavrayış kazandırılmasında, özürlü öğrencini kaynaştırılması ile kazanacağı bağımsızlığa katkıda bulunulmasına, kaynaştırma uygulamasında normal bir sınıfta bulunana özürlü öğrencinin farklılıklarının algılanıp normalleştirilmesinin, zihniyet açısından farklılıkların kabul edilip daha demokratik ve bütünsel bakış açılarının kazanılmasında, özürlü öğrencilerin kaynaştırılmasının sınıftaki normal öğrenciler üzerindeki yararlarının

demokratik ve insan hakları bağlamında azami noktaya çıkarılmasında, özürlü öğrencinin kaynaştırılması aşamasında sınıf ve okuldaki tüm etkinliklere fırsat eşitliği çerçevesinde elden geldiğince katılımının sağlanması için yapılacak düzenlemelerin koordinasyonunda, özürlü öğrencinin ve normal sınıf öğrencisinin bu paydadaki buluşmasından ortaya çıkan toplumsal ve duygusal etkileşimin, gelişimin arttırılmasına, paylaşılmasına yönelik faaliyetlerin, uygulamaların programlanmasında, sınıf içerisinde duygusal entegrasyon etkinliklerinin yapılarak özürlü öğrencinin sınıf içerisinde soyutlanmasının engellenmesi için yapılacak çalışmaların uygulanmasında, okullardaki psikolojik danışman ve rehber öğretmenin düzenleyici, geliştirici, programlayıcı ve müşavirlik görevleri arasındadır. Bu bağlamda kaynaştırma öğrencisinin eğitim hayatı boyunca ki tüm safahatında psikolojik danışman ve rehber öğretmen aktarmaya çalıştığımız hali ile beklide en fazla rolü ve görevi üstlenmektedir.

10. KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

10. 1. Dünyada Kaynaştırma Eğitiminin Tarihi

Özürlü olmanın insanlık tarihi kadar eski olduğu ancak özel eğitimin ve kaynaştırmanın o kadarda eski olmadığı bir noktada bu eğitimin tarihsel boyutundaki ilk basamak olarak dünya ölçeğindeki serüvenine bakacak olursak; “Dünya’da özel eğitimde özel gereksinimleri olan bireylerin eğitime ilişkin yaygın bir çalışmanın 16. yüzyıla kadar olmadığı dikkat çekmektedir. İlk çağlarda, engelli bireyler istismar ve ihmal edilerek, toplum dışına itilmişlerdir. Bu dönemde ‘normal’ olarak adlandırılan bireylerden dış görünüşü ya da davranışları bakımından belirgin bir biçimde farklı olan bireylerden korkulup uzak durulmuştur. Hıristiyanlığın kabul edilmesiyle, engelli bireylerin kilise tarafında koruma altına alındığı ve bu bireylere acıma ile yaklaşıldığı görülmekle birlikte; yine de engellilerin insan olmadığına ilişkin düşüncelerin var olduğu bilinmektedir.”⁷⁷

⁷⁷ YEKELER, B. , “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitime Yönelik Tutumlarının Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi-Sivas Merkez İlköğretim Okulları Örneği.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 2005, s.40-42

“Dünyada özel eğitim alanında ilk sistematik çalışmalara 18. ve 19. yüzyıllarda rastlanılmaktadır. Bireysel çalışmalarla beraber birçok özel eğitim okulu açılmıştır. Fransa’da 1755 yılında işitme engelliler için, 1784 yılında ise görme engelliler için okullar açılmıştır. ABD’de 1817 yılında işitme engelliler için, 1829 yılında görme engelliler için, 1860 yılında ise, zihinsel engelliler için okullar açılmıştır.”⁷⁸ “Okullaşmanın 1700’lü yıllardan başlayarak 1900’lü yılların ortalarına kadar hızla devam ettiği bilinmektedir.”⁷⁹

“İlk kaynaştırma çalışmaları: İlk çalışmaların bilinçli bir entegrasyon anlayışına dayanarak yapıldığı söylenemez; daha çok devlet okulları içerisinde açılan özel sınıflar şeklindedir. Bazı örnekler şunlardır:

- 1869 ABD’de bir devlet okulunda sağırılar için özel sınıf açılmıştır.
- 1889 İstanbul’da Ticaret Mektebi bünyesinde sağırılar okulu ve körler için sınıf açılmıştır.
- 1896 ABD’de bir devlet okulunda zihinsel engelliler için özel sınıf açılmıştır.
- 1899 ABD’de bir devlet okulunda körler için bir sınıf açılmıştır.

Bugünkü kaynaştırma çalışmaları: 1960’lardan sonra özel eğitime gerek duyanları bir araya getirerek eğitime görüşü ağırlık kazanmıştır.

Normalizasyon ve yatılı özel eğitim kurumlarından vazgeçme: Bugünkü kaynaştırma anlayışıyla birlikte engelli bireyler için, sosyal yaşam ve öğrenme çevresini mümkün olduğunca bireylerin normal hayat koşullarına ulaşacakları bir çevre hâline getirme (normalizasyon), eğilimin önemli bir hedefi olmuştur. Bu görüşle birlikte özel eğitim gereksinimi olan bireylere yatılı Özel eğitim kurumlarında eğitim verme anlayışından ise mümkün olduğunca uzaklaşmaktadır.”⁸⁰

“1900’lü yılların ortalarına kadar olan dönemde özel gereksinimli öğrencilerin özel eğitim okullarında eğitilmeleri görüşü yaygın olmakla birlikte, sınırlı da olsa kaynaştırmaya yönelik çeşitli görüşlerin ve çabaların oluşmaya başladığı dikkati çekmektedir.1913 yılında

⁷⁸ ÖZBEY, a.g.k., s.12

⁷⁹ KARGIN, T. , “Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi Ve İlkeleri” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, C.5. S.2. Ankara, Haziran 2004, s.2

⁸⁰ Kulaksızoğlu, a.g.k., s.60

görme engelli öğrenciler için başlatılan kaynaştırma programı bu yıllardaki ilk uygulamadır. Yine bu dönemde kaynaştırma açısından ortaya çıkan bir gelişme,1928 yılında İngiltere’de alınan bir kararla özel eğitim ve genel eğitim okullarının birlikte çalışmalarının vurgulanmış olmasıdır. Bu kararın ardından 1944 yılında kabul edilen yasa ile uygun olan öğrencilerin genel eğitim sınıflarında eğitimlerini sürdürmeleri görüşü benimsenmiştir.”⁸¹

“1960’lardan sonra özel eğitime gerek duyanları normal akranlarıyla bir araya getirerek eğitime görüşü ağırlık kazanmıştır. İlk kaynaştırma çalışmaları, bilinçli bir entegrasyon anlayışına dayanarak yapıldığı söylenemez; daha çok devlet okulları içerisinde açılan özel sınıflar şeklindedir.”⁸²

“Kaynaştırma uygulamaları1970’li yıllardan başlayarak birçok ülkenin yasalarında yer almıştır. İtalya’da 1971 yılında, Norveç’te 1976 yılında, İngiltere’de 1974 yılında, Amerika’da ve Fransa’da 1975 yılında yürürlüğe giren yasalarla, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında akranlarıyla birlikte eğitim görmeleri yasal olarak kabul edilmiştir.”⁸³

“Amerika Birleşik Devletleri 1975 yılında kabul edilen Tüm Engelli Çocukların Eğitimi Yasası (Education of all Handicapped Children Act., PL 94–142) okul çağındaki engelli çocukların uygun eğitimsel hizmetlerden yararlanmasını amaçlayan kapsamlı bir yasadır. Amerika’da kabul edilen bu yasada engellilerin eğitime ilişkin çeşitli önemli kararlar alınmıştır. Bu kararlardan bazıları şunlardır: Özel gereksinimi olan bireyler devlet okullarının programlarından ve hizmetlerinden dışlanmayacak, din, dil, ırk farkı gözetmeksizin değerlendirme yapılacaktır. Ayrıcalıklı olan bireylere bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlanacak, en az kısıtlayıcı ortamda eğitim hakkı verilecek (Kaynaştırma Uygulaması), karma eğitim yapılacak, bu programlara ilişkin özel eğitime muhtaç bireyler yasal itirazlarını yapabileceklerdir.”⁸⁴ Sürecin birçok acıyı, sancıyı birlikte harmanlayarak günümüze değin getirdiği ve kaynaştırma eğitiminin dünya ölçeği çerçevesinde incelemeye çalıştığımız tarihsel boyutu bu şekilde özetleyebiliriz.

⁸¹ KARGIN, a.g.m. s.3.

⁸² BİLEN,a.g.t., s.16

⁸³ KARGIN,a.g.m.,s.4.

⁸⁴ BİLEN,a.g.t., ss.17-18

10. 2. Türkiye’de Kaynaştırma Eğitiminin Tarihçesi

Bu terimden ilk kez “1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu’nun” 4. maddesinde yer alan “Durumları ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların normal çocukların eğitimi için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında, normal akranlarıyla eğitimi için gerekli tedbirler alınır” hükmüyle bahsedilmiştir.”⁸⁵ Ülkemizde kaynaştırma eğitime yönelik çalışmaların tarihsel izleri takip edildiğinde kanun ve kurumsallaşma boyutunda olmasa da kaynaştırma ve özel eğitim çalışmalarının çokta genç olmadığı sunacağımız kaynaklarda görülmektedir. Şöyle ki; “Bizde ilk özel eğitim kurumu 1889 yılında İstanbul’daki Sultan Ahmet Ticaret Mektebinin bir kanadında sağırlar okulu açılmasıyla olmuştur. Daha sonra bu okula körler bölümü eklenmiştir. Bu okul 30 yılı aşkın bir süre eğitim verdikten sonra 1919 yılında çıkartılmış olan Fermanı Hümayun sonucu kapatılmıştır.”⁸⁶ Daha sonra ikinci olarak ise “1921 yılında Kurtuluş Savaşı döneminde İzmir’de “**Özel İzmir Sağırlar ve Körler Müessesesi**” adıyla bir okulun açıldığı, daha sonra bu okulun Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı olarak 1950 yılına kadar hizmet verdiği bilinmektedir.”⁸⁷

“1950’li yıllara kadar özel gereksinimli çocukların hasta ve eğitilemez oldukları düşünülmüş ve o dönemde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı olarak hizmet veren kurumlarda daha çok bakım amaçlanmıştır.1950’li yıllara kadar Sağlık ve Soysal Yardım Bakanlığı’na bağlı olarak yürütülen özel eğitim hizmetleri 1951 yıldan itibaren Milli Eğitim Bakanlığı’na devredilmiş.”⁸⁸ “Özel eğitimin Milli Eğitim Bakanlığının örgün eğitim hizmetleri arasında yer alması ancak 1951 yılında sağlanabilmiştir.”⁸⁹ Zihinsel engelli çocuklar için ise 1952 yılında Ankara da özel sınıf açılmıştır. Özel eğitim okullarına personel yetiştirmek için 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünde Özel Eğitim bölümü açılmıştır. Özel eğitime muhtaç

⁸⁵ Konrot, A., Özel Eğitimden Yansımalar, Ankara, 2004, s.121

⁸⁶ Özçelik, İ., Özel Eğitim Alanı ve Özürlü Olma Durumu, Malatya, 1987, s.158

⁸⁷ Akçamete, G., Kaner, S. , “Cumhuriyetin 75. yılında çocuğa yönelik özel eğitim çalışmaları.” II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi bildirileri, C.II, Ankara, 1999, s. 395–405.

⁸⁸ Çinko, N. , “İlköğretim Kurumlarında Görev Yapmakta Olan Yöneticilerin Kaynaştırma Eğitime İlişkin Tutumları İle Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2004, s.24.

⁸⁹ Özsoy, Y. , Özyürek, M. , Eripek,S., Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar-Özel Eğitime Giriş, Ankara, 1989, s.15.

öğrencileri tanımak, onları okullara yerleştirmek, eğitsel araştırmalar yapmak amacıyla 1955 yılında Ankara da ilk Rehberlik ve Araştırma Merkezi açılmıştır.⁹⁰

Kaynaştırmanın ülkemizde yasalarda yerini bulması belirli süreçte mümkün olabilmektedir. Bu sürece ilişkin kronolojik duruma bakacak olursak;

“222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu hükümlerine göre 06.07. 1962 tarihinde “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği” yayımlanmıştır. 1973 yılında kabul edilen “Millî Eğitim Temel Kanunu’nun” 8.maddesinde “Özel Eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır” ifadesi yer almaktadır. 1951 yılında Millî Eğitim Bakanlığı’na devredilen özel eğitim 1980 yılına kadar da İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bir şube müdürlüğü tarafından yürütülmüştür. 1980 yılında Özel Eğitim Genel Müdürlüğü halinde teşkilatlanan birim 1983 yılında Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı’na dönüştürülmüştür.⁹¹ Ülke genelinde özel eğitim ve rehberlik alanında ihtiyaçların artması ile 1992 yılında Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.”⁹²

“12.10.1983 tarihli ve 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu ve 2916 sayılı Kanun’a dayanılarak 03.12.1985 tarihli ve 18953 sayılı Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği yayımlanmıştır. 31.03.1986 tarihli 1986/36 sayılı genelgesinde, “... Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimlerine erken başlanması ve hizmetin çocuğun yakınına götürülmesi, aynı zamanda da, aynı özür grubundaki çocukların bir araya toplanmasından ziyade normal çocuklar arasında kaynaştırma yoluyla (entegrasyon) eğitim yapılması için valiliklerce gerekli tedbirler alınacaktır...”denilmektedir. Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın 27.07.1986 tarihli ve 1839 sayılı “İşitme Özürlü Öğrenciler” konulu bir yazısı tüm valiliklere gönderilmiştir. Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı’nın 20.04.1988 tarihli ve 1988/11 no.lu genelgesinin konusu “Özürlü Çocukların Normal Sınıflarda Kaynaştırma Yoluyla Eğitimi”dir. Bu genelgede kaynaştırma yoluyla

⁹⁰ Efe, E., Özel Eğitime Giriş, Adana, 2004, s.5

⁹¹ Çinko, a.g.t., s.24

⁹² Ataman, A. , Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2003, s.19

eğitime alınacak engelli grupları ve engelli gruplarının kaynaştırmadan nasıl yararlanabilecekleri belirtilmiştir.”⁹³

“1991 tarihinde 1. Özel Eğitim Konseyi toplanmıştır. Alınan önemli kararlardan birisi, gündüzlü öğretime ağırlık verilmesi ve kaynaştırma programının yaygınlaştırılmasıdır. Kaynaştırma programına alınan öğrencilerin eğitiminin bireysel olarak planlanması, bu eğitimin alanında uzman kişiler tarafından verilmesi ve izlenmesi kararı alınmıştır.”⁹⁴

“Engellilere ilişkin özel eğitim esaslarının düzenlenmesi 03.12. 1996 tarihli 4216 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulu’nca 30.05.1997 tarihli 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kararlaştırılmıştır. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin hükümlerine göre Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 18.01.2000 tarih ve 23937 sayı ile Resmî Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin; 4/e-f, 14/d., 15., 16/c., 20., 22., 24., 25., 26., 28., 30., 33., 36., 55/a., 63., 64/b-1., 67., 68., 69., 70., 71., 72. ve 73. maddeleri kaynaştırma yoluyla eğitime ilişkindir. Millî Eğitim Bakanlığı’nın ilk kez “kaynaştırma yoluyla (entegrasyon) eğitim” kavramını 31.03.1986 tarihli 1986/36 sayılı genelge ile kullandığını söyleyebiliriz. Buna göre ülkemizde kaynaştırma yoluyla eğitim kavramının 1986 yılından bu yana kullanıldığını, kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamasının ise 1962 yılından itibaren yapıldığını söyleyebiliriz.”⁹⁵ Toplumsal duyarlılığın bu konu bağlamındaki kodlarının çok eskiye dayandığı ancak kurumsallaşma, örgün eğitim içinde kaynaştırmanın yerini bulması sunmaya çalıştığımız kaynaklardan da anlaşılacağı üzere genç olduğu ancak bu kadar genç olmasına karşın bugün gelinen noktanın eğitimde, teknolojiye, ekonomide yaşanan ivmeye paralel çok önemli noktalara geldiği ve bu suretle geliştiği ortaya konmaktadır.

⁹³ KOÇER,D., “İlköğretimde Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulaması”, abece Dergisi, Sayı: 218, Ekim 2004, ss.25-30

⁹⁴ BİLEN,E., “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri Ve Çözüm Önerileri.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2007, s.16.

⁹⁵ KOÇER,a.g.m.,s.25-30.

III. BÖLÜM
UYGULAMA
REHBER ÖĞRETMENLERİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE YÖNELİK
TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ
(Kâğıthane İlçesi Örneği)

1. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın amacı; Rehber Öğretmenlerin sahip oldukları bireysel özellikleri ile kaynaştırma eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve bu ilişki üzerinde hangi faktörlerin etkili olduğunu ortaya çıkararak çözüm önerileri geliştirebilmektir.

Rehber Öğretmenler; yönetici, öğretmen, öğrenci ve ailelere yönelik eğitimler vermede, görme, işitme, ortopedik, dil ve konuşma güçlüğü, öğrenme güçlüğü ve zihinsel yetersizlik, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile otizmi olan öğrencilerin okula uyumda yaşadığı güçlüklerin üstesinden gelmesi için, diğer öğretmenler ve aile ile iş birliği yapıp koordinasyonu sağlamada ve alınacak önlemleri belirlemede kaynaştırma uygulaması kararı ile gelen öğrenciler için, uygun eğitim ortamının düzenlenmesinde ve uygulamada yer alan öğretmenlere öğrencilerin sınıf tarafından sosyal kabulü için önlemler alınmasında danışmanlık yapar. Okullarımızda kaynaştırma eğitimi ile eğitimlerine devam edecek öğrencilere ilişkin olumlu ya da olumsuz tutumlarda okullardaki destek servisi olarak Rehber Öğretmenlerin tutumlarının yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin tutumları üzerinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Rehber öğretmenlerin özel eğitime gereksinimi olan öğrencileri çalıştıkları okullarda yukarıda saydığımız durumlara ilaveten tespit, yönlendirme ve izlemede aktif olarak görev aldıkları düşüncesinden yola çıkarak kaynaştırma eğitime ilişkin tutumları ile ilgili bu çalışmanın yapılmasına gereksinim duyulmuştur. Gerek öğrencileri tespit, yönlendirme, izleme ve gerekse aile, yönetici ve öğretmenleri bilgilendirme, işbirliği ve sosyal kabulü sağlamadaki rolü nedeniyle büyük bir öneme sahip olan Rehber öğretmenlerin kaynaştırma

eğitimine karşı olan tutumlarının aile, öğrenci, öğretmen ve yöneticiler üzerinde de etkili olacağı düşünölmüştür. Yasalarla desteklenen ve bu öğrenciler için yararlı olması düşünölen kaynaştırma eğitimi konusunda Rehber Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumlarının araştırılmasının önemli olacağı düşünölmüştür. Rehber öğretmenler de dâhil bu öğrencileri kabul edici tutumları belirleyen değişkenlerin ne olduğunun araştırılması kaynaştırma uygulamalarının verimli olarak yürütölmesi için önemlidir.

2. ARAşTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmektedir.

Rehber Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları hakkında yapılan bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Tarama modelinde var olan durumu etkileme ve değiştirme çabası gösterilmez. Araştırmaya konu olan birey, nesne, olay kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Amaçlar genellikle soru cümleleri ile ifade edilir.

2. 1. Evren ve Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini 2008–2009 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Kağıthane ilçesi'nde bulunan 62 resmi okul ve 12 özel okuldaki Rehber Öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma örnekleme grubu seçilmeden evrenin tümüne ulaşılarak yapılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarını belirlemek amacı ile “Kişisel Bilgi Formu” ve “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” kullanılmıştır.

2. 2. 1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların demografik ve kişisel-sosyal özelliklerine ait bilgiler araştırmacı tarafından ilgili literatür araştırmalar taranarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. Kişisel bilgi formu’nda yer alan ifadeler, Rehber Öğretmenlerin; çalışılan okul türü, cinsiyet, mezun olunan program, branş, kıdem, yaş, özel eğitim dersi alma, aile bireylerinde özel eğitim çocuklarına sahip olma, hizmetiçi eğitim seminerine katılma, özel eğitimle ilgili yayınları takip etme, özel eğitim okulunda çalışma, herhangi bir engel türüne sahip olma durumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir.

2.2.2. Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği

Bu araştırmada, Antonak ve Larivee(1995) tarafından geliştirilen ve Gönül Kırcaali İftar tarafından uyarlanarak düzenlenen “Normal Sınıflara Engelli Öğrencilerin Kaynaştırılmasına Yönelik Öğretmen Tutumlarını Belirlemek” amacıyla hazırlanan ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin kullanımı için Gönül Kırcaali İftar ile görüşülmüş ve izni istenmiştir. Zaten birçok tez çalışmasında da bu ölçekten yararlanılmıştır.

Ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin 10 tanesi olumlu,10 tanesi de olumsuz ifadeler içermektedir. Ölçek Likert tipi yapıya sahiptir. Ölçek: 5. “Tümüyle Katılıyorum” , 4-“Katılıyorum” , 3-“Kararsızım” , 2-“Katılmıyorum” , 1-“Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde cevaplandırılmıştır. Ölçekte 10 olumsuz madde bulunmakta, bu maddeler ölçeğin tersten değerlendirilmesiyle puanlanmaktadır.

Orjinal ölçeğin 376 kişi üzerinde yapılan güvenilirlik çalışması sonucunda, Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı 0,88, iki yarım güvenilirliği 0,82 bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmasında yapılan faktör analizi sonucu 25 madde 4 faktör altında toplanmıştır.

Yapı geçerliği analizinde Varimax rotasyonu ile yapılan faktör analizi ve Scree testi sonucunda 25 maddeden 20’si 5 faktörde toplanmıştır. Ölçekten alınan en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100’dür.Puan yükseldikçe tutum olumsuzlaşmaktadır. Ölçeğin 5 alt faktörünü

oluşturan maddelerin ayrı ayrı başlıklar altında adlandırılmadığı görülmekle birlikte; 4.5.7.8.12.14.18 ve 19. maddelerden oluşan birinci faktör “Kaynaştırma Sınıf Kontrolü” ve “Kaynaştırmaya Karşı Görüşler” konularını içermektedir. İkinci faktörde 9,15 ve 17.maddeler bulunmakta, bu maddelerin “Sınıf Öğretmeninin Yeterliliği” konusunda yoğunlaştığı görülmektedir. Ölçeğin üçüncü faktörü;2.3.13.16 ve 20. maddelerden oluşmakta, bu maddeler “Kaynaştırmanın Yararları” konusunda yoğunlaşmaktadır. Ölçeğin dördüncü faktöründe ise 1. ve 6. maddeler bulunmakta ve bu maddeler “Engelli Öğrencinin Yeterliliği” ve “Kaynaştırmanın Yararı” konularını içermektedir. Ölçeğin beşinci faktörünü 10 ve 11. maddeler oluşturmakta, bu iki madde “Kaynaştırmanın Yararları” konusunda yoğunlaşmaktadır. Ölçeğin yapılan güvenirlik çalışmasında, Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı 0,08 olarak bulunmuştur.¹

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları 2008–2009 eğitim öğretim yılı içerisinde İstanbul ili Kağıthane ilçesinde bulunan 60 devlet okulu ve 12 özel okulda 27.03.2009 ve 05.06.2009 tarihleri arasında Rehber Öğretmenlere bizzat ulaşılarak araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

“Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler” ölçeğinden elde edilen veriler “Kişisel Bilgi Formu”ndaki bilgilerle birlikte SPSS veri giriş sayfasına işlenmiştir. Veriler bilgisayar ortamına aktarılmadan önce, bilgi işlem kodlama çizelgelerine geçirilmiş ve buradan bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin, hem bilgi işlem kodlama çizelgelerine hem de bu çizelgelerden bilgisayar ortamına aktarılması sırasında sık sık doğruluğu kontrol edilmiş ve yanlış aktarımlar önlenmeye çalışılmıştır.

¹ Yekeler, B. , “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi-Sivas Merkez İlköğretim Okulları Örneği.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 2005, ss.40-42

Rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre farklılaşma durumlarını tespit etmek amacıyla oluşturulan değişkenler Mann Whitney-U testi, *bağımsız grup t testi* Kruskal Wallis-H testi ile işleme koyulmuştur. Çalışılan okul türü ve yüksek lisans eğitimi yapma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Mann Whitney-U testi, cinsiyet, özel eğitim dersi alma, ailede özel eğitim gerektiren birey olması, özel eğitimle ilgili hizmetiçi eğitim alma, özel eğitim alanıyla ilgili yayınları takip etme, özel eğitim okulunda çalışma değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için uygulanan *bağımsız grup t testi*, mezun olunan program, mesleki kıdem ve yaş değişkenlerine Kruskal Wallis-H testi analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Verilerin analizinde 0.05 düzeyinde anlamlılığa bakılmıştır.

2. 5. Hipotezler

Rehber öğretmenlerinin bireysel özellikleri ile kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere şu hipotezler geliştirilmiştir.

H1: Rehber öğretmenlerin resmi veya özel okulda çalışmaları değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermektedir.

H2: Rehber öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermektedir

H3: Rehber öğretmenlerin mezun oldukları bölüm değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermektedir

H4: Rehber öğretmenlerin yüksek lisans yapmış veya yapmamış olmaları değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermektedir

H5: Rehber öğretmenlerin mesleki kıdemi değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermektedir

H6: Rehber öğretmenlerin yaşları değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermektedir

H7: Rehber öğretmenlerin özel eğitim dersi alma durumu değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermektedir

H8: Rehber öğretmenlerin ailede özel eğitime ihtiyaç duyan birey bulunması durumu değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermektedir

H9: Rehber öğretmenlerin özel eğitimle ilgili hizmet içi eğitime katılma durumları değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermektedir

H10: Rehber öğretmenlerin özel eğitimle ilgili yayınları takip etme değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermektedir

H11: Rehber öğretmenlerin özel eğitim okulunda çalışma durumu değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermektedir

H12: Rehber öğretmenlerin herhangi bir engel türüne sahip olma değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermektedir

2. 6. Sayıtlılar

Araştırmada kullanılan tutum ölçeğinin geçerli ve güvenilir ve araştırmaya katılan kişilerin tarafsız ve objektif olarak görüşlerini yansıttığı varsayılmıştır.

2. 7. Sınırlılıklar

Araştırma 2008 – 2009 eğitim öğretim yılında Kâğıthane ilçesinde bulunan 60 devlet okulu ve 12 özel okulda görev yapan 72 rehber öğretmen ve araştırmada kullanılan uygulama araçları ile sınırlıdır.

3. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu başlıkta araştırmadan elde edilen veriler, araştırma grubunun kişisel özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde değerleri, araştırmanın alt problemlerine göre yönetici ve öğretmen görüşlerine ilişkin bulgular ve yorumlar başlıkları altında incelenmiştir.

3. 1. Araştırma Grubunun Kişisel Özelliklerine İlişkin Frekans Ve Yüzde Değerleri

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma grubunu oluşturan Rehber Öğretmenlerin demografik özelliklerinin (çalışılan okul türü, cinsiyet, mezun olunan program, branş, kıdem, yaş, özel eğitim dersi alma, aile bireylerinde özel eğitim çocuklarına sahip olma, hizmetiçi eğitim seminerine katılma, özel eğitimle ilgili yayınları takip etme, özel eğitim okulunda çalışma, herhangi bir engel türüne sahip olma) betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış, sonra ölçeğin toplam puanları için \bar{x} , ss, SH_x değerleri sunulmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Çalışılan okul türüne göre frekans ve yüzde değerleri:

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Resmi	60	83,3	83,3	83,3
Özel	12	16,7	16,7	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 60’ı (% 83,3) resmi okulda, 12’si (% 16,7) özel okulda çalışmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Cinsiyete göre frekans ve yüzde değerleri

Gruplar	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Bay	31	43,1	43,1	43,1
Bayan	41	56,9	56,9	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 31’i (% 43,1) bay, 41’i (% 56,9) bayandır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Mezun oldukları programa göre frekans ve yüzde değerleri

Gruplar	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	42	58,3	58,3	58,3
Psikoloji	21	29,2	29,2	87,5
Diğer	9	12,5	12,5	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 42’si (% 58,3) Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanından, 21’i (% 29,2) Psikoloji alanından, 9’u diğer alanlardan mezundurlar,

Araştırmaya katılan öğretmenlerin alanında yüksek lisans yapma durumlarına göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Yüksek lisans yapma durumlarına göre frekans ve yüzde değerleri:

Gruplar	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Yüksek lisans yaptım	12	16,7	16,7	16,7
Yüksek lisans yapmadım	60	83,3	83,3	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 12’si (% 16,7) yüksek lisans yaparken, 60’ı (% 83,3) yüksek lisans yapmamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdem durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: Kıdem Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
1-5 yıl	26	36,1	36,1	36,1
6-10 yıl	27	37,5	37,5	73,6
11 yıl ve üzeri	19	26,4	26,4	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 26’sı (% 36,1) 1-5 yıllık, 27’si (% 37,5) 6-10 yıllık, 19’u (% 26,4) 11 yıl ve üzeri kıdeme sahiptirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşlarına göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
20-30 yaş	36	50,0	50,0	50,0
31-35 yaş	20	27,8	27,8	77,8
36 ve üzeri	16	22,2	22,2	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 36’sı (% 50,0) 20-30 yaş, 20’si (% 27,8) 31-35 yaş, 16’sı (% 22,2) 36 yaş ve üzerindedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin özel eğitim dersi alma durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Özel Eğitim Dersi Alma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Ders aldım	38	52,8	52,8	52,8
Ders almadım	34	47,2	47,2	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 38’i (% 52,8) ders alanlar, 34’si (% 47,2) ders almamış olanlardır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailesinde özel eğitime ihtiyaç duyan çocuk olma durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Aile ve Yakın Çevresinde Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Çocuk Olma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Var	31	43,1	43,1	43,1
Yok	41	56,9	56,9	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 31’i (% 43,1) var diyenler, 41’i (% 56,9) yok diyenlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin özel eğitim konusunda hizmetiçi eğitime katılma durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Özel Eğitim Konusunda Hizmetiçi Eğitime Katılma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Kursa katıldım	40	55,6	55,6	55,6
Kursa katılmadım	32	44,4	44,4	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 40’ı (% 55,6) kursa katılanlar, 32’si (% 44,4) kursa katılmayanlardır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin özel eğitim konusunda yayın takip etme durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Özel Eğitim Konusunda Yayın Takip Etme Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Yayın takip ediyorum	35	48,6	48,6	48,6
Yayın takip etmiyorum	37	51,4	51,4	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 35'i (% 48,6) yayın takip edenler, 37'si (% 51,4) yayın takip etmeyenlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin özel eğitim okulunda çalışma durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: Özel Eğitim Okulunda Çalışma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çalıştım	38	52,8	52,8	52,8
Çalışmadım	34	47,2	47,2	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 38'i (% 52,8) kursa katılanlar, 34'ü (% 47,2) kursa katılmayanlardır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin engelli olma durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Öğretmenlerin Engel Durumları Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Engelim yok	72	100,0	100,0	100,0
Toplam	72	100,0	100,0	

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 72’sinin (%100) yani tamamının engeli yoktur.

Öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13: Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği ve Alt Ölçeklere İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Alınan En Düşük ve En Yüksek Değerler İle Ölçek Madde Sayısı

Kaynaştırma İlişkin Görüşler Ölçeği	N	En düşük değer	En yüksek değer	\bar{x}	Ss	Madde sayısı
Tüm ölçek	72	50	87	61,42	6,88	20

Tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin Öğretmenlik Tutum Ölçeği toplam puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=61,42$ standart sapması $ss=6,88$ en düşük değer 50 en yüksek değer 87 olarak hesaplanmıştır. Bu da öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin ortalamalar seviyesinde olduğunu göstermektedir.

3. 2. Araştırmanın Alt Problemlerine Göre Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği puanlarının okul türü ve yüksek lisans eğitimi yapma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Mann Whitney-U testi, cinsiyet, özel eğitim dersi alma, ailede özel eğitim gerektiren birey olması, özel eğitimle ilgili hizmetiçi eğitim alma, özel eğitim alanıyla ilgili yayınları takip etme, özel eğitim okulunda çalışma değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için uygulanan *bağımsız grup t testi*, mezun olunan program, mesleki kıdem ve yaş değişkenlerine Kruskal Wallis-H testi analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Rehber Öğretmenlerin bireysel özellikleri ile kaynaştırma eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere şu sorulara cevap aranacaktır:

Rehber Öğretmenlerin çalışılan okul türü değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin mezun olunan program değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin yüksek lisans yapmış olma değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin mesleki kıdem değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin yaş değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin “Özel Eğitim” konusunda herhangi bir lisans dersi almaları değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin aile bireyleri arasında farklı gelişen(Özel Eğitim İhtiyacı Olan) bir birey olması değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri vb. hizmet içi eğitim kurslarına katılmaları değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin özel eğitimle ilgili yayınları takip etme değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin özel eğitim okulunda çalışma değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin herhangi bir engel türüne sahip olma değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

3.2.1.Rehber Öğretmenlerin Çalışılan Okul Türü Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

1. Rehber Öğretmenlerin çalışılan okul türü değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Rehber Öğretmenlerin çalışılan okul türü değişkenine göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri tablo 14’de verilmektedir.

Tablo 14: Öğretmenlerin Çalışılan Okul Türüne Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Mann Whitney-U Testi Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Kaynaştırma	Resmi	60	36,91	2214,50			
Eğitime İlişkin	Özel	12	34,46	413,50	335,500	-,371	,711
Görüşler Ölçeği	Toplam	72					

Tabloda görüldüğü gibi, grubu oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi Tutum Ölçeği puanlarının çalışılan okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney-U testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-0,371; p>.05$).

3.2.2. Rehber Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

2. Rehber Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri tablo 15’de verilmektedir.

Tablo 15: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	p
Kaynaştırma Eğitimi	Bay	31	61,74	6,753	1,213	,346	70	,730
İlişkin Görüşler Ölçeği	Bayan	41	61,17	7,057	1,102			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi Tutum Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-,70; p>.05$).

3.2.3. Rehber Öğretmenlerin Mezun Olduğu Program Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

3. Rehber Öğretmenlerin mezun olunan program değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin mezuniyetlerine göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri tablo 16’da verilmektedir.

Tablo 16: Öğretmenlerin mezuniyetlerine göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşlerine Göre Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Kaynaştırma	Rehberlik ve	42	34,17	1,258	2	,633
	Psk Dan.					
Eğitimine İlişkin	Psikoloji	21	39,71			
Görüşler Ölçeği	Diğer	9	39,89			
	Toplam	72				

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi Tutum Ölçeği puanlarının mezuniyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=1,258$; $p>.05$).

3.2.4. Rehber Öğretmenlerin Yüksek Lisans Yapma Durumu Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

4. Rehber Öğretmenlerin yüksek lisans yapmış olma değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin akademik eğitimlerine göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri tablo 17’de verilmektedir.

Tablo 17: Rehber Öğretmenlerin Yüksek Lisans Yapma Durumu Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda öğretmen görüşlerine Göre Yapılan Mann Whitney-U Testi Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Kaynaştırma	Evet	12	25,96	311,50			
Eğitimine	Hayır	60	38,61	2316,50			
İlişkin	Toplam				233,50	-1,91	,065
Görüşler		72					
Ölçeği							

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi Tutum Ölçeği puanlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney-U testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,91; p>.05$).

3.2.5. Rehber Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

5. Rehber Öğretmenlerin mesleki kıdem değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin mesleki kıdemine göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri tablo 18’de verilmektedir.

Tablo 18: Öğretmenlerin mesleki kıdemine göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşlerine Göre Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Kaynaştırma	1-5 yıl	26	35,12			
Eğitimine	6-10 yıl	27	41,65			
İlişkin	11 ve üzeri	19	31,08	3,034	2	,219
Görüşler	Toplam	72				
Ölçeği						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi Tutum Ölçeği puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2=3,034; p>.05$).

3.2.6. Rehber Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

6. Rehber Öğretmenlerin yaş değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin yaşlarına göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri tablo 19'da verilmektedir.

Tablo 19: Öğretmenlerin yaşlarına göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşlerine Göre Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Kaynaştırma	20-30 yaş	36	35,79			
Eğitimine	31-35 yaş	20	38,23			
İlişkin	36 ve üzeri	16	35,94	,189	2	,910
Görüşler	Toplam	72				
Ölçeği						

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi Tutum Ölçeği puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2 = ,189; p > .05$).

3.2.7. Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitim Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

7. Rehber Öğretmenlerin “Özel Eğitim” konusunda herhangi bir lisans dersi almaları değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin özel eğitim dersi alma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri tablo 20'de verilmektedir.

Tablo 20: Öğretmenlerin özel eğitim dersi alma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Kaynaştırma Eğitimi İlişkin Görüşler Ölçeği	Ders aldım	38	60,03	5,573	,904	-1,842	70	,070
	Ders almadım	34	62,97	7,903	1,355			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi İlişkin Görüşler Ölçeği puanlarının özel eğitim dersi alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,842; p>.05$).

3.2.8. Rehber Öğretmenlerin Aile ve Yakınlarında Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Birey Bulunma Durumu Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

8. Rehber Öğretmenlerin Aile ve Yakınlarında Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Birey Bulunma Durumu değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin özel eğitime ihtiyaç duyan birey bulunma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri tablo 21’de verilmektedir.

Tablo 21: Öğretmenlerin özel eğitime ihtiyaç duyan birey bulunma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	p
Kaynaştırma Eğitimi	Var	31	61,29	6,871	1,234	-,134	70	,893
İlişkin Görüşler Ölçeği	Yok	41	61,51	6,979	1,090			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitime İlişkin Görüşler Ölçeği puanlarının özel eğitime ihtiyaç duyan birey bulunma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-,134$; $p>,05$).

3.2.9. Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitimle İlgili Hizmetiçi Eğitime Katılma Durumu Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

9. Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitimle İlgili Hizmetiçi Eğitime Katılma Durumu değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin özel eğitimle ilgili hizmetiçi eğitime katılma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri tablo 22’de verilmektedir.

Tablo 22: Öğretmenlerin özel eğitimle ilgili hizmetiçi eğitime katılma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	p
Kaynaştırma Eğitimi İlişkin Görüşler Ölçeği	Kursa katıldım	40	61,68	6,462	1,022	,354	70	,725
	Kursa katılmadım	32	61,09	7,472	1,321			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşler Ölçeği puanlarının özel eğitimle ilgili hizmetiçi eğitime katılma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=,354$; $p>.05$).

3.2.10. Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitim Alanı İle İlgili Yayınları Takip Etme Durumu Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

10. Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitim Alanı İle İlgili Yayınları Takip Etme Durumu değişkenine göre kaynaştırma eğitime yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin özel eğitim alanı ile ilgili yayınları takip etme durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri tablo 23’de verilmektedir.

Tablo 23: Öğretmenlerin özel eğitim yayınlarını takip etme durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	p
Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşler Ölçeği	Takip ediyorum	35	60,86	7,171	1,212	-,668	70	,506
	Takip etmiyorum	37	61,95	6,658	1,095			

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşler Ölçeği puanlarının özel eğitim yayını takip etme durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-,668$; $p>.05$).

3.2.11. Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitim Okulunda Çalışma Durumu Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

11. Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitim Okulunda Çalışma Durumu değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Öğretmenlerin özel eğitim okulunda çalışma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri tablo 24’de verilmektedir.

Tablo 24: Öğretmenlerin özel eğitim okulunda çalışma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşlerine Göre Yapılan Bağımsız Grup t Testi Analizi

		Sonuçları					t Testi		
Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t	Sd	p	
Kaynaştırma Eğitimi	Çalıştım	38	61,47	7,413	1,203	,074	70	,941	
İlişkin Görüşler Ölçeği	Çalışmadım	34	61,35	6,353	1,089				

Tabloda görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi İlişkin Görüşler Ölçeği puanlarının özel eğitim okulunda çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=,74; p>.05$).

3.2.12. Rehber Öğretmenlerin Engeli Olması Durumu Değişkenine Göre Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

12. Rehber Öğretmenlerin engeli olması durumu değişkenine göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları farklılık göstermekte midir?

Araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin hiç birinin engeli olmaması nedeniyle bu değişken ile ilgili bulgu oluşmamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada Rehber Öğretmenlerin “Kaynaştırma Eğitimi’ne” yönelik tutumlarının çalışılan okul türü, cinsiyet, mezun olunan program, branş, kıdem, yaş, özel eğitim dersi alma, aile bireylerinde özel eğitim çocuklarına sahip olma, hizmetiçi eğitim seminerine katılma, özel eğitimle ilgili yayınları takip etme, özel eğitim okulunda çalışma, herhangi bir engel türüne sahip olma değişkenleri ile ilişkisi araştırılmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Araştırma sonuçları öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin ortalamalar seviyesinde olduğunu göstermektedir.
- Okul türüne göre resmi ve özel okulda çalışanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Tezin başat önermelerinden olan bu varsayımın sonucunda özelde çalışan Rehber Öğretmenlerin tutumlar açısından olumlu anlamda daha farklı çıkacağı düşünülmüşse de sonucun istatistiksel açıdan anlamlı çıkmamasının da aslında özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi çerçevesinde özellikle son yıllarda resmi devlet okullarındaki özel eğitim anlayışının gelişmesi noktasında, yapılan Teftiş değerlendirmesinde bir kriter olarak ele alınması, yoğunlukla verilen ve artık her dönem için rutin hale gelen hizmet içi eğitimlerin verilmesi, hizmet alan ailelerin bilinçlenmesi, demokratik gelişmelere paralel hak ve özgürlükler anlamında yaşanan gelişmeler, yaşam kalitesinin artması gibi çok önemli göstergelerin var oluşunun ispatı olarak değerlendirilmelidir.
- Cinsiyet değişkenine göre bay ve bayanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Mezun olduğu bölüme göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmaması sonuçlar açısından bir diğer tartışma konusudur. Özellikle alan dışı olarak felsefe gurubu öğretmenlerinin temelde psikoloji nosyonunu ve özel eğitim dersi almadan bu alanlarda çalışmalarının aleyhte sonuç olarak çıkacağı düşünülse de pratikteki eğitim tecrübesinin, insani bakış açılarının, empatik anlayışın daha etken olduğu düşünülmüştür.
- Akademik eğitimlerine göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Sonuç

açısından yüksek lisans gibi daha üst bir eğitim almak özellikle özel eğitim alanındaki bir üst eğitimin anlamlı fark yaratmaması kaynaştırma eğitimi açısından top yekun bir iyileşmenin, gelişimin bütün alana etkisinin yanında temelde meselenin, insani değerler ,kişiliksel özellikler, profesyonel angajmanın etkin olduğunu bununda bir başka araştırma problemini ortaya çıkardığı düşünülmüştür.

- Kıdemlerine göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yaşlarına göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Araştırmanın neticelerinden bir diğer gurubu oluşturan kıdem ve yaş gibi daha fazla tecrübeyi temsil eden önermelerin anlamlı fark oluşturmaması, bir başka açıdan bakacak olursak, özel eğitim gibi yıpratıcı bir alanın en büyük engel olan meslek elemanlarının yılgınlığa düşmesi gibi bir olgunun da etkisinin fark oluşturmadığı düşünülmüştür.
- Özel eğitim dersi alma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmayışı da sonuçta nosyon el kazanımların teknik bilgiyi arttırabileceği ancak tutumların değişmesinde başat rol oynamadığını düşündürmüştür.
- Ailede özel eğitim çocuğu olma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Özel eğitimle ilgili hizmetiçi eğitim alma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.
- Özel eğitim alanı ile ilgili yayınları takip etme durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri, aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.
- Özel eğitim okulunda çalışma durumuna göre kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri, Aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Bu çalışmadaki; hizmet içi faaliyetlerinin, özel eğitimle ilgili yayınların takibinin, tecrübesinin, Özel Eğitim Okulunda çalışmış olmanın istatistiksel açıdan anlamlı çıkarmasının meslekte bir gurup olarak Rehber Öğretmen-Psikolojik Danışmanın teknik açıdan özel eğitim alanında geliştirebileceği ancak, empati gibi insancıl yaklaşımlar gibi, aldıkları temel eğitimin katkısı ile olgulara sosyolojik, psikolojik, felsefi perspektiften bakabilme, psikolojik danışmanlık mesleğinin sahip olduğu angajmanlar, meslek etiği, her türlü vakaya öncelikle insan merkezli bakma bilme yeteneğinin ve anlayışının Rehber Öğretmen-Psikolojik Danışmanın daha fazla mesleki hayatlarında öncelikle diklerini bundan dolayı da mevcut değişkenlerin tutumlar açısından anlamlı fark yaratmadığı düşünülmüştür.

Bu tezin sonucunda alanda çalışan uygulayıcılara önerilerimizi şöyle sıralayabiliriz:

- Özel gereksinimli bireylerin topluma kazandırılmaları ve üretken bireyler haline gelmeleri eğitim imkânlarının sunulmasına bağlıdır. Özel gereksinimli bireylere sağlanan eğitim ortamları içerisinde en az kısıtlayıcı eğitim ortamını en üst seviyesini oluşturun kaynaştırma uygulamasında herhangi bir özür grubundaki öğrenciye gerekli destek hizmetler sağlanarak normal sınıf ortamı içerisinde eğitim almaları söz konusudur.
- Kaynaştırma programının başarılı yürütülmesi çeşitli değişkenlere bağlıdır. Bu değişkenler arasında denetleyiciler, idareciler, öğretmenler, aileler, kaynaştırma öğrencileri, normal öğrenciler ve fiziksel ortam yer almaktadır.
- Kaynaştırma bir ekip çalışmasıdır ve kaynaştırmanın başarıya ulaşması ekip başarısına bağlıdır.
- İlk aşamada özel eğitim alanının kanuni dayanağının bilimsel araştırmalar çerçevesinde ve çağdaş uygulamalar ışığında düzenlenmelidir.
- Gelişen Dünyada hak ve özgürlüklerin gün ve gün ivme kazandığı bir ortamda engelli vatandaşların nitelikli eğitim alma haklarının sosyal devletin elzem görevi olduğu ve bu aşamadaki sorumluluğunda belki de en fazla yukarıda bahsettiğimiz ekibe düştüğü gerçeğini unutmamalıyız. Bu çerçevede özel eğitim gereksinimi olan Kaynaştırma öğrencisinin ilk önce birinci basamak olarak tanımlama safhasının hızlı, güvenilir, doğru ölçme araçları kullanarak zamanında bir yönlendirme, yerleştirme işlemleri yerine getirilmelidir.

- Okullarımız fiziki ve çevresel açıdan özel eğitim gerektiren öğrencilerimize göre yapılandırılmalıdır. Örneğin en basit haliyle eğitim kurumlarındaki tuvaletlerden bir tanesinin bu öğrencilere göre düzenlenmesi, her okulda bir kaynak odanın bulunması gibi. İlk başta da belirttiğimiz gibi konuya bütüncül bir yaklaşımla bakarak eğitimin niteliğine katkı sağlaması amacı ile okullarımızın denetiminde müfettişlerimizin özel eğitim ve kaynaştırma konusunda bilgilendirilmesi böylelikle konunun denetim aşamasında bir kriter haline getirilmesi meselenin hukuki boyutunu oluşturacaktır.
- Eğitimcilerin, idarecilerin, okul personelinin, ailelerin özel eğitimdeki süreklilik ilkesine bağlı olarak eğitim faaliyetlerinin devamlılığının sağlanması ve bu faaliyetlerin uygulamalı olarak yapılması kazanımların pekiştirilmesine katkıda bulunacaktır. Toplam kalite yönetiminin geliştirici esasları noktasında bu alanla ilgili olarak da içselleştirilmesine önem verilmesi gerekmektedir.
- Normal öğrencilerin kaynaştırmadaki engelli öğrencileri toplumun doğal ve normal bir üyesi gibi kabullenmelerinin ilk basamağının okullarda oluşturulduğu gerçeği ile hareket ederek, yukarıda belirttiğimiz ekibin ve toplumun bilinçlendirilmesinde bilimsel araştırmalar yaparak üyelerin ve toplumun aydınlanmasına sürekli katkıda bulunmak gerdedir. Bu öğrencilerin akademik becerilerinin gelişimi noktasında konuya ilişkin bilimsel basamaklara harfiyen uyulması gerektiği unutulmamalıdır. Okullardaki sosyolojik ve psikolojik entegrasyonun bütün ekibin katıldığı nitelikli psikolojik hizmetlere bağlı olduğu unutulmaması gereken bir başka unsurdur.

Araştırma yapacak kişilere öneriler; ilk önce denetleyicilerden başlayarak ekibin bütün üyeleri olan aile, öğretmen, idareci, okul personeli, normal öğrenciler ve ailelerinin görüşleri ve tutumları incelenmelidir.

- Bu çalışmada görülmüştür ki meslek elemanlarının yaş, cinsiyet, eğitim, entelektüel merak gibi özelliklerinin arka planında bu alandaki profesyonellerin kişilik özellikleri, mesleki angajmanları incelenmelidir.
- Mevzuat açısından mukayeseli olarak eğitim sistemleri gözden geçirilmeli; eksikler ve geliştirilmeye açık alanlar tespit edilmelidir. Psikolojik danışmanların bu çalışmada tutumlarının ortalama seviyesinde olmasının ve çok anlamlı sonuçlar çıkmamasının nedenleri farklı değişkenler kullanarak araştırılmalıdır.
- Rehber öğretmenlerin tutumlarını etkileyen başka faktörlerin olup olmadığı sorgulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akçamete, G., Kaner, S. , “Cumhuriyetin 75. Yılında Çocuğa Yönelik Özel Eğitim Çalışmaları” II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi bildirileri, C.II, Ankara, 1999
- Anadolu Üniversitesi(Ed. Eripek, S.), Özel Eğitim, Eskişehir, 2004
- Aral, N. , Gürsoy, F., Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş, İstanbul, 2007
- Ataman, A. , Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2003
- Aydın, A., Otizmde İlk Adım, İstanbul, 2003
- Aydoğan, Y., Montessori Yöntemi İle Kaynaştırma Eğitimi, Ankara, 2008
- Aysev, A., Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve Özgül Öğrenme Güçlüğü, Ankara 2000
- Battal, İ. , “Sınıf Öğretmenlerinin Ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitime İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi Uşak İli Örneği.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar, 2007
- Bayhan, P.S.-Artan, İ. , Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi, İstanbul, 2004
- Bilen, E., “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri Ve Çözüm Önerileri.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2007
- Çağlar, D., Türkiye deki Özel Eğitimin Bugünkü Durumu ve Sorunları, Eğitim Bilimleri 1.Ulusal Kongresi Bildirileri, C.II, Ankara, 1990
- Cavkaytar, A. – Diken, İ., H., Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2005

- Çinko, N. , “İlköğretim Kurumlarında Görev Yapmakta Olan Yöneticilerin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutumları İle Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2004
- Denizli RAM, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Denizli, 2004
- Dikici, Sığırtmaç, A. – Deretarla, Gül, E., Okul Öncesinde Özel Eğitim, Ankara, 2008
- Dönmez, Baykoç, N., İlköğretim Kurum Öğretmenlerinin Engelliler ve Kaynaştırmaya İlişkin Bilgi ve Görüşleri, Ulusal IV. Eğitim Bilimleri Kongresi, Eskişehir, 1999
- Efe, E., Özel Eğitime Giriş, Adana, 2004
- Enç, M., Çağlar, D., Özsoy, Y., Özel Eğitime Giriş, Ankara, 1987
- Erden, M., Akman,Y. , Gelişim Ve Öğrenme, Ankara, 2005
- Eripek, S., Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2002
- Eripek, S. , Zeka Geriliği, Ankara, 2005
- Eripek, S., Özel Eğitim:Cumhuriyetten günümüze, İstanbul, 2006
- Eripek, S., (Ed.Hesapçıoğlu, M.) Türkiye de Eğitim Bilimleri;Bir Bilanço Denemesi, Ankara, 2006
- Ersoy, Ö.- Avcı, N. , Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Eğitimleri “Özel Eğitim”, İstanbul, 2001
- Fiscus, E, D. - Mandell, G., J., (Çeviren:Akçatepe, G.) Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi, Ankara, 2002
- Gökçe, F., Özel Eğitimin Sorunları, Çoluk Çocuk Dergisi, Ankara, 2002, S.14

- Gökçe, F., Cumhuriyetin 80.Yılında Özel Eğitim. Milli Eğitim Dergisi, Ankara, 2003, S.160
- Güzel Özmen, R., Kaynaştırma Ortamlarında Öğretimsel Düzenlemeler, İstanbul, 2009
- Kahramanmaraş RAM, Okulda Rehberlik Hizmetleri, Kahramanmaraş, 2004
- Kargın, T., “Kaynaştırma: Tanımı Gelişimi Ve İlkeleri” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, C.5. S.2. Ankara, Haziran 2004
- Kargın, T., Özel Eğitimin Türkiye deki Tarihi, Milli Eğitim Dergisi, Ankara, 2003, S.160
- Kaya, A. “İlköğretim Okulu Yöneticilerinin, Sınıf Öğretmenlerinin Ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma İle İlgili Bilgi, Tutum Ve Uygulamalarının İncelenmesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2003
- Kepçeoğlu, M., Psikolojik Danışma ve Rehberlik, İstanbul, 1999
- Kırcaali, İftar, G., Özel Eğitimde Kaynaştırma, Eğitim Ve Bilim Dergisi, Ankara, 1992
- Kırcaali, İftar, G., (Ed. S., Eripek), Özel Eğitim, Eskişehir, 1998
- Kırcaali, İftar, G., Özel Eğitimin Dünyadaki Süreci, Ankara, 1998
- Kırıkkale RAM, Kaynaştırma Eğitimi Öğrencilerine Yönelik Tutumlar, Kırıkkale, 2006
- Kilis RAM, Çocukluk Çağı Problemleri, Kilis, 2007
- Koçer, D., “İlköğretimde Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulaması”, abece Dergisi, S.218, Ekim 2004
- Konrot, A., Özel Eğitimden Yansımalar, Ankara, 2004
- Korkmaz, B., 100 Soruda Dil ve Konuşma Bozuklukları, İstanbul, 2008

- Kulaksızoğlu, A. , Farklı Gelişen Çocuklar, İstanbul, 2003
- Kurt, M., “Makaleler Raporu” (Yüksek Lisans Ödevi) Ankara, 2006
- M.E.B, Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Ankara, 2005
- M.E.B. , Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yol Haritası, Ankara, 2004
- M.E.B. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Ankara, 2006
- M.E.B. Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 02/09/2008 Tarih Ve 60 Sayılı Genelge, Ankara, 2008
- M.E.B., Özel Eğitim Genel Müdürlüğü, Özel Eğitim Hizmetleri El Kitabı,Ankara, 2006
- M.E.B., 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Ankara, 1997
- Nazik, B., Çocuk Ruh Sağlığı, İstanbul, 2003
- Ordu, F. ,Farklı Gelişen Çocukların Tanımlanması Ve Eğitimi, İstanbul, 2005
- Özbey, Ç., Özel çocuklar ve Terapi yöntemleri, İstanbul, 2007
- Özçelik, İ., Özel Eğitim Alanı ve Özürlü Olma Durumu, Malatya, 1987
- Özgür, İ. , Engelli Çocuklar Ve Eğitimi-Özel Eğitim, Adana, 2004
- Özsoy, Y., Özel Eğitime Giriş, Ankara, 1987
- Özsoy, Y. , Özyürek, M. , Eripek,S., Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar-Özel Eğitime Giriş, Ankara, 1989

- Pınar, E., S., Dünya da ve Türkiye de Erken Çocukluk Özel Eğitiminin Gelişimi. Özel Eğitim Dergisi, Ankara, 2006
- Sarı, H., Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Öneriler, Ankara, 2002
- Sucuoğlu, B.-Kargın, T., İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları Yaklaşımlar Yöntemler Teknikler, İstanbul, 2006
- Sürücü, Ö. , Dikkat Eksikliği Ve Hiperaktivite Bozukluğu, İstanbul, 2003
- Şahbaz, Ü. , “Öğretmenlerin Özürlü Çocukların Kaynaştırılması Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya İlişkin Tutumlarının Değişmesindeki Etkililiği.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bolu, 1997
- T.C. Başbakanlık Özürsüzlüler İdaresi Başkanlığı, 1.Özürsüzlüler Şurası: Çağdaş Toplum Çağdaş Yaşam Ve Özürsüzlüler, Ankara, 1999
- Tan, H. Psikolojik Danışmanlık Rehberlik Teori ve Uygulama, İstanbul,1992
- Tan, H., Psikolojik Yardım İlişkileri Danışma ve Psikoterapi, İstanbul, 1992
- Wılbraant Çakıroğlu, E., Montessori Yöntemi ile Kaynaştırma Uygulamaları, Ankara, 2008
- Yıkmış, N., “İl Milli Eğitim Yöneticilerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş Ve Önerileri” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bolu, 2006
- Yekeler, B. , “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitime Yönelik Tutumlarının Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi-Sivas Merkez İlköğretim Okulları Örneği.”(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 2005
- http://anamurram.gov.tr/dosyalar/BEP/Kaynastirma_Egitimi.doc (05.05.2009)
- www.aysegularsoypio.k12.tr/ekler/BEP_Kurul_Tebliği.doc (12.04.2009)

[http://www.5n1k.org/Alfredbinet/\(02/04/2009\)](http://www.5n1k.org/Alfredbinet/(02/04/2009))

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/496/5905.pdf> (05/04/2009)

http://kaynastirmasinifi.blogcu.com/ozel-egitimin-tarihcesi_16361021.html (01/06/2009)

[http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/\(16.05.2009\)](http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/(16.05.2009))

<http://www.muglaram.net/bep.asp> (17.042009)

[http://www.nuveforum.net/1727-genel-kultur-k/68450-korlerin-egitimi-braille-alfabesi/\(06/04/2009\)](http://www.nuveforum.net/1727-genel-kultur-k/68450-korlerin-egitimi-braille-alfabesi/(06/04/2009))

http://www.ogretmenlerforumu.com/kaynastirmaegitimi/kaynastirma_egitinin_yararlari-t19847.0.html (21.05.2009)

<http://www.sivasram.gov.tr/kaynastirmaegitimi.html> (20.04.2009)

www.okulweb.gov.tr/35/02/99733 (29/05/2009)

[http://www.ozida.gov.tr/bilgibankasi/ozurluluk_çalışmaları\(02/04/2009\)](http://www.ozida.gov.tr/bilgibankasi/ozurluluk_çalışmaları(02/04/2009))

<http://www.ozida.gov.tr/raporlar/uluslararası/bmsistemindeozurluluk.htm> (02/04/2009)

http://turkisaretdili.blogcu.com/isitme-engellilerin-egitim_tarihi_31931871.html
(07/05/2009)

http://www.pegem.net/akademi/kongrebildiri_detay.aspx?id=37389 (22/05/2009)

http://www.psikolojikdanisma.net/rehberlik_tanim.htm (25/05/2009)

<http://www.tarsusram.gov.tr/kaynastirma.html> (30/05/2009)

<http://www.turkiye-forum.org/ozel-egitimin-tarihcesi-t136289.html>(25/05/2009)

ÖZGEÇMİŞ

26/01/1968 tarihinde İstanbul da doğdum ilk, ortaokulu Kağıthane de liseyi İstanbul Beşiktaş ilçesine bağlı Yeni Levent Anadolu Lisesinde tamamladım. Yüksek öğrenimimi 1990 yılında girdiğim 19 Mayıs Üniversitesi Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Bölümü'nden 1994 yılında mezun olarak tamamladım. 1998 yılında Milli Eğitim Bakanlığında Rehber Öğretmen olarak çalışmaya başladım. 1999 yılında Kağıthane Rehberlik ve Araştırma Merkezine Müdür olarak tayin oldum ve halen bu görevi yürütmekteyim. 2003-2004 yıllarında askerlik hizmetimi Ankara ve Kahramanmaraş da Yedek Subay olarak tamamladım. 2007 yılı Ekim ayında Beykent Üniversitesi'nde Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında yüksek lisans eğitimine başladım.

Özel ilgi alanlarım: Sinema, Psikoloji, , Senkronize Tarih ve Edebiyat

Yabancı dilim İngilizce olup, evli ve iki çocuk babasıyım.

Aday: Metin ONUR

EK 1

KAYNAŞTIRMAYA İLİŞKİN GÖRÜŞLER ÖLÇEĞİ

Bu ölçeğin amacı, sizin özürlü öğrencilerin normal eğitim ortamlarına kaynaştırılmasına ilişkin görüşlerinizi belirlemektir. Dolayısıyla, doğru cevapların neler olacağı kaygısından uzak, görüşlerinizi zihinsel engelli çocukların normal sınıflara kaynaştırılmasını göz önünde bulundurarak işaretleme yapmanızı rica ediyoruz.

Ölçekte yer alan her bir maddeyi, aşağıdaki anahtara göre cevaplayınız:

1. *Tümüyle katılıyorum*
2. *Katılıyorum*
3. *Kararsızım*
4. *Katılmıyorum*
5. *Kesinlikle katılmıyorum*

Her bir maddede size en uygun olan seçeneği, karşısındaki rakamı daire içine alarak gösteriniz.

1. Özürlü öğrencilerin çoğu ödevlerini yapmada yeterli çabayı gösterirler.	1	2	3	4	5
2. Özürlü öğrencilerin kaynaştırılması, kaynaştırma uygulamasında yer alacak normal sınıf öğretmenlerinin yoğun bir eğitim almalarını gerektirir.	1	2	3	4	5
3. Kaynaştırmanın sağladığı toplumsal etkileşim öğrenciler arası farklılıkların anlaşılmasını ve kabul edilmesini kolaylaştırır.	1	2	3	4	5
4. Özürlü öğrencinin normal sınıfta davranış sorunlarını gösterme olasılığı yüksektir.	1	2	3	4	5
5. Özürlü öğrenciye normal sınıfta gösterilecek özel ilgi, diğer öğrencilerin zararına olur.	1	2	3	4	5
6. Normal sınıfta bulunmanın yol açtığı zorlu koşullar, özürlü öğrencinin akademik gelişimini hızlandırır.	1	2	3	4	5
7. Özürlü öğrencilerin kaynaştırılması, normal sınıf düzeninde önemli değişiklikler yapılmasını gerektirir.	1	2	3	4	5

8. Normal sınıftaki rahatlık, özürlü öğrencinin karmaşa yaşamasına yol açar.	1	2	3	4	5
9. Normal sınıf öğretmenleri, özürlü öğrencilerle çalışabilecek yetenektedirler.	1	2	3	4	5
10. Sınıfta özürlü bir öğrencinin bulunması, normal öğrencilerin öğrenciler arası farklılıkları kabul etmelerine katkıda bulunur.	1	2	3	4	5
11. Özürlü öğrencinin kaynaştırılması, bağımsızlık kazanmasına katkıda bulunmaz.	1	2	3	4	5
12. Kaynaştırma öğrencisi bulunan bir sınıfta kontrol sağlamak, kaynaştırma öğrencisi bulunmayan bir sınıfta kontrol sağlamaktan daha zor değildir.	1	2	3	4	5
13. Özürlü öğrencini kaynaştırılması, sınıftaki normal öğrenciler açısından yararlıdır.	1	2	3	4	5
14. Özürlü öğrenci, normal sınıfta karmaşaya yol açabilir.	1	2	3	4	5
15. Normal sınıf öğretmenleri, özürlü öğrencilerin eğitimiyle ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahiptirler.	1	2	3	4	5
16. Özürlü öğrenciye, normal sınıftaki tüm etkinliklere katılabilmesi için her türlü fırsat verilmelidir.	1	2	3	4	5
17. Özürlü öğrencinin sınıf içi davranışları, öğretmenin diğer öğrencilere gösterdiğinden daha fazla sabır göstermesini gerektirmez.	1	2	3	4	5
18. Özürlü öğrencilerin eğitimini en iyi şekilde gerçekleştirecek kişiler, özel eğitim öğretmenleridir.	1	2	3	4	5
19. Özel sınıftaki ayrılaştırılmış eğitim, özürlü öğrencinin toplumsal ve duygusal gelişimi açısından yararlıdır.	1	2	3	4	5
20. Özürlü öğrenci normal sınıfta diğer öğrencilerden soyutlanmaz	1	2	3	4	5

EK 2

Değerli Eğitimci Meslektaşım:

Bu anket, Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin “**Kaynaştırma Eğitimi**” ile ilgili tutumlarını belirlemek amacı ile hazırlanan yüksek lisans tezi için düzenlenmiştir. Bu sebeple ilgili taraf olarak sizlerin bilgilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ankete vereceğiniz samimi cevaplar, araştırma bulgularının gerçeğe uygunluk derecesini yükseltecektir. Dolayısı ile her soruya cevap vermeniz, araştırma sonuçları açısından önemlidir. Adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Metin ONUR
Beykent Üniversitesi
Eğitim Yönetimi ve Denetimi
Yüksek Lisans Öğrencisi

Aşağıda kişisel bilgilerle ilgili sorulara yer verilmiştir. Lütfen durumunuza uygun seçeneği işaretleyiniz.

1. **Çalıştığınız Okul Türü:** Resmi Okul() Özel Okul()
2. **Cinsiyetiniz:** Bay () Bayan ()
3. **Mezun Olduğunuz Bölüm:** Rehberlik ve Psikolojik Danışma() Psikoloji() Diğer()
4. **Rehberlik,Özel Eğitim veya Psikoloji alanında yüksek lisans yaptınız mı?:**
Evet () Hayır ()
5. **Mesleki Kıdeminiz(yıl olarak):**1-5() 6-10() 11-15() 16-20()
21 ve üzeri()
6. **Yaşınız:** 20-30() 31-35() 36-40() 41 ve üzeri()
7. **“Özel Eğitim” konusunda herhangi bir lisans dersi aldınız mı?:**
Evet () Hayır ()
8. **Aile bireyleriniz arasında “Özel Eğitim İhtiyacı Olan”bir birey var mı?:**
Evet() Hayır()
9. **Özel Eğitim ve Rehberlik vb. hizmet içi eğitim kurslarına katıldınız mı?:**
Evet() Hayır()
10. **Özel Eğitim alanı ile ilgili yayımları takip ediyor musunuz?:** Evet () Hayır ()
11. **Meslek Hayatınız boyunca hiç özel eğitim okulunda çalıştınız mı?:**

Evet () Hayır ()

12. Herhangi bir engel türüne sahip misiniz?: Evet () Hayır ()

EK 3

T.C.
KAĞITHANE KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI :B.08.4.MEM.4.34.17.10-311/
KONU : Tez Çalışması.

5433

09 MAYIS 2009

KAYMAKAMLIK MAKAMINA
KAĞITHANE

İlçemiz Rehberlik Araştırma Merkezi Müdür Vekili Metin ONUR Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü'nde Yüksek Lisans yaptığı ve yüksek lisans tezini ilçemizdeki rehber öğretmenlere yönelik 'Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi' konulu tezi ile araştırmak istediği adı geçenin 06/05/2009 tarihli dilekçesinden anlaşılmaktadır.

Söz konusu öğretmenin 06/05/2009-01/06/2009 tarihleri arasında ekte sunulan ölçekler doğrultusunda rehber öğretmenlerin isteğine bağlı olarak çalışma yapmasında Müdürlüğümüzce bir sakınca görülmemektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Nail BÖLÜKBASHI
İlçe Milli Eğitim Müdürü

X. NARINOĞLU
OLUR
.../05/2009

Ahmet NARINOĞLU
Kağıthane Kaymakamı

İSTANBUL İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
KAĞITHANE İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Merkezi Mah. Kocaeli Bulvarı Cad. No: 1 Kağıthane
TEL : 0 212 294 02 91
FAXS: 0212 294 05 08
WEB: <http://www.meb.gov.tr>
E-posta: kaqithane@meb.gov.tr

EK 4

ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ KISIM Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Yönetmeliğin amacı; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Yönetmelik; özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ile onlara doğrudan veya dolaylı olarak sunulacak eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili hükümleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3- (1) Bu Yönetmelik; 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 62 nci maddesi, 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 16 ncı maddesi ve 30/5/1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 - (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

b) Aile: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin anne, baba ve kardeşleri ya da kanunen bakmakla yükümlü olan kişi veya kurum temsilcisini,

c) Atölye: Okul ve kurumlarda eğitim programlarının gerektirdiği uygulamalı derslerde bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması amacıyla gerekli donatımı yapılmış eğitim-öğretim, uygulama ve/veya üretim yapılan ortamı,

ç) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,

d) BEP: Bireyselleştirilmiş eğitim programını,

e) Birden fazla yetersizliği olan birey: Birden fazla alanda görülen yetersizlik nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

f) Bireysel gelişim raporu: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine ilişkin değerlendirme sonucunu gösteren raporu,

g) ocuk bakım elemanı: Özel eğitim okul ve kurumlarında öğrencilerin beslenme, temizlik ve tuvalet ihtiyaçlarının karşılanması, onların fiziksel güvenliğinin sağlanması ve ğretim materyali hazırlanmasında öğretmene yardımcı olan kişiyi,

đ) ok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Bireyin zihinsel yetersizliği yanında başka yetersizlikleri bulunması nedeniyle öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamaması nedeniyle yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan bireyi,

h) Destek eğitim hizmeti: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tıbbî ve eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda belirlenen eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline uzman personel, araç-gereç, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlamayı,

ı) Destek eğitim odası: Kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile üstün yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı,

i) Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan birey: Yaşına ve gelişim seviyesine uygun olmayan dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik, hiperaktivite ve dürtüsellik belirtilerini en az iki ortamda ve altı ay süreyle gösteren, bu özellikleri yedi yaşından önce ortaya çıkan, özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

j) Dil ve konuşma güçlüğü olan birey: Dili kullanma, konuşmayı edinme ve iletişimdeki güçlük nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

k) Duygusal ve davranış bozukluğu olan birey: Yaşına uygun olmayan sosyal ve kültürel normlardan farklı duygusal tepki ve davranışlar göstermesi nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

l) En az sınırlandırılmış eğitim ortamı: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin; toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik sosyal, öz bakım, dil ve iletişim alanlarındaki davranışlar ile düzeyine uygun akademik ve mesleki bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla destek eğitim hizmetlerinin de verildiği ve mümkün olduğunca yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada olmasını sağlayan en uygun eğitim ortamını,

m) Genel Müdürlük: Millî Eğitim Bakanlığı zel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

n) Gezerek zel eğitim görevi yapan ğretmen (gezici ğretmen): Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için evde, hastanede, okul ve kurumlarda eğitim ve destek eğitim hizmetlerini yürütmekle görevlendirilen görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenini,

o) Görme yetersizliği olan birey: Görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

ö) Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireyi,

p) İşitme yetersizliği olan birey: İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybından dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

r) Kurs: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda beceriler kazandırmak amacıyla belirli süre ve programa dayalı olarak yürütölen, tamamlayan bireylere sertifika veya belge verilen yaygın eğitim faaliyetlerini,

s) Kursiyer: İlgi ve ihtiyaçları doğrultusunda belirli süre ve programa dayalı olarak yürütölen yaygın eğitim faaliyetlerine katılan bireyi,

ş) Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan bireyi,

t) Ortopedik yetersizliği olan birey: Hastalıklar, kazalar ve genetik problemlere bağlı olarak kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi sonucunda meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

u) Otistik birey: Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığı erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bu özellikleri nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

ü) Özel eğitim okul ve kurumları: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere hizmet veren, özel olarak yetiştirilmiş personelin bulunduğu, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemlerin uygulandığı, Bakanlığa bağlı her tür ve kademedeki yatılı ve gündüzlü resmî ve özel okul ve kurumları,

v) Özel eğitim sınıfı: Okul ve kurumlarda, durumları ayrı bir sınıfta eğitim görmeyi gerektiren öğrenciler için yetersizlik türü, eğitim performansları ve özelliklerine göre açılan sınıfları,

y) Özel eğitim: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürölen eğitimi,

z) Özel eğitime ihtiyacı olan birey: Çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi,

aa) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin zorunlu öğrenim çağı: Okul öncesi dönemi de içine alan 3-14 yaş grubundaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim-öğretim süresini kapsayan dönemi,

bb) Özel öğrenme güçlüğü olan birey: Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

cc) RAM: Rehberlik Araştırma Merkezini,

çç) Serebral palsili birey: Doğum öncesi, doğum sırası veya doğum sonrasında meydana gelen beyin hasarının neden olduğu kas ve sinir sistemi bozukluklarına bağlı motor becerilerde yetersizliğinden dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

dd) Süreğen hastalığı olan birey: Sürekli ya da uzun süreli bakım ve tedavi gerektiren hastalığı nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi,

ee) Tanılama: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile yeterli ve yetersiz yönlerinin, bireysel özelliklerinin ve ilgilerinin belirlenmesi amacıyla tıbbî, psiko-sosyal ve eğitim alanlarında yapılan değerlendirme sürecini,

ff) Usta öğretici: Ustalık yeterliliğini kazanmış; öğrencilerin/kursiyerlerin kurum, okul ve iş yerindeki eğitiminden sorumlu, mesleki eğitim tekniklerini bilen ve uygulayan, usta öğreticilik belgesine sahip kişiyi,

gg) Uzaktan öğretim: Bilişim teknolojileri kullanılarak belirli bir mekândan bağımsız olarak yapılan öğretimi,

ğğ) Üstün yetenekli birey: Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireyi,

hh) Veli: Öğrencinin anne/babasını veya kanunî sorumluluğunu üstlenen kişiyi,

ıı) Zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireyi, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM **Özel Eğitimin Amaçları ve** **Temel İlkeleri**

Özel eğitimin amaçları

MADDE 5- (1) Özel eğitim, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin;

a) Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetiştirmelerini,

b) Toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,

c) Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar.

Özel eğitimin temel ilkeleri

MADDE 6- (1) Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitimin temel ilkeleri şunlardır;

a) Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.

b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.

c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

ç) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

d) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için, rehabilitasyon hizmetlerini sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

e) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri ve tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate alınarak, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.

f) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır.

g) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılır.

ğ) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

İKİNCİ KISIM Eğitsel Değerlendirme ve Yerleştirme

BİRİNCİ BÖLÜM Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama, Eğitim Planı

Eğitsel değerlendirme ve tanılama

MADDE 7- (1) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde, eğitsel amaçla bireyin tüm gelişim alanındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları belirlenerek en az sınırlandırılmış eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine karar verilir.

(2) Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılması rehberlik ve araştırma merkezinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından nesnel, standart testler ve bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. Tanılamada bireyin; tıbbî değerlendirme raporu ile zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim öyküsü, tüm gelişim alanlarındaki özellikleri, akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri, eğitim performansı, ihtiyaçları, eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi ve bireysel gelişim raporu dikkate alınır.

(3) Eğitsel değerlendirme ve tanılama; eğitimin her tür ve kademesindeki geçişler ile bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak veli ya da okulun/kurumun isteği üzerine gerektiğinde tekrarlanır.

(4) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen bireyler için Ek-1'de yer alan Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporu hazırlanır. Bu rapor, özel özel eğitim kurumlarından eğitim ve destek eğitim hizmeti alan öğrenciler için her yıl yenilenir.

(5) Millî eğitim müdürlükleri, örgün ve yaygın eğitim kurumları, sağlık kuruluşları, üniversiteler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı birimler ve yerel yönetim birimleri özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitsel değerlendirme ve tanılama amacıyla RAM'a yönlendirilmesinde sorumluluğu paylaşırlar.

(6) Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerine ilişkin bilgi işlem hizmetleri Bakanlıkça geliştirilir.

Eğitsel değerlendirme ve tanılamanın ilkeleri

MADDE 8- (1) Eğitsel değerlendirme ve tanılamanın ilkeleri şunlardır:

a) Eğitsel değerlendirme ve tanılama erken yaşta yapılır.

b) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek yapılır.

c) Eğitsel değerlendirme ve tanılama; fiziksel, sosyal ve psikolojik bakımdan birey için en uygun ortamda yapılır.

ç) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin yetersizliğine göre birden fazla yöntem ve teknik ile uygun ölçme araçları kullanılarak yapılır.

d) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin eğitim ihtiyacı ve gelişimi dikkate alınarak gerektiğinde tekrarlanır.

e) Eğitsel değerlendirme ve tanılamada, bireyin öğrenme ortamları ile yeterli ve yetersiz olduğu yönler birlikte değerlendirilir.

f) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde veli, okul ve uzmanlar iş birliği içinde çalışırlar.

g) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde ailenin ve gerektiğinde bireyin görüşü alınır.

ğ) Eğitsel değerlendirme ve tanılama süreciyle ilgili olarak birey ile ailenin görüş ve onayları alınmadan hiçbir açıklama yapılamaz. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonuçları sadece yasal ve eğitimle ilgili kararlar almak için kullanılır.

Eğitsel değerlendirme ve tanılama için gerekli belgeler

MADDE 9- (1) Eğitsel değerlendirme ve tanılamaya alınacak bireyler için aşağıdaki belgeler istenir:

a) Bireyin, velisinin ya da okul/kurum yönetiminin yazılı başvurusu.

b) Okula/kuruma kayıtlı öğrenciler için bireysel gelişim raporu.

c) Herhangi bir okula/kuruma kayıtlı olmayan bireyler için başvurduğu RAM'ın sorumluluk bölgesi içinde ikamet ettiğini gösteren belge.

ç) Gerektiğinde tıbbî tanılaması ile ilgili sağlık kurulu raporu.

Eğitim planı

MADDE 10- (1) Özel eğitime ihtiyacı olan her birey için Ek-1/a'da yer alan Eğitim Planı Örneği hazırlanır. Eğitim planında, bireyin tüm gelişim ve akademik disiplin alanlarındaki performansı ile öncelikli eğitim ihtiyaçlarına göre belirlenen yıllık amaçlar yer alır.

(2) Eğitsel değerlendirme ve tanılaması ilk kez yapılan her bireyin eğitim planı özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından hazırlanır.

(3) Eğitim planı yeniden hazırlanırken öğrencinin o yıla ait bireysel gelişim raporu ile bir önceki eğitim planı dikkate alınır.

(4) Resmî okul ve kurumlara devam eden öğrencilerin eğitim planı her yıl BEP geliştirme birimi tarafından yenilenir.

(5) Eğitim ve/veya destek eğitim hizmeti verilen özel özel eğitim okul ve kurumlarındaki bireylerin eğitim planı her yıl özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yenilenir.

İKİNCİ BÖLÜM

Yönlendirme, Yerleştirme ve İzleme

Yönlendirme

MADDE 11- (1) Yönlendirme, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre en az sınırlandırılmış eğitim ortamı ve özel eğitim hizmetine karar verilerek eğitim planı ve özel eğitim değerlendirme kurul raporu hazırlanmasını içeren bir süreçtir.

(2) Özel özel eğitim okul ve kurumlarında eğitim ve/veya destek eğitim hizmeti alacak bireyler, eğitim planı ve özel eğitim değerlendirme kurul raporu ile okul ve kurumlara doğrudan başvurabilir.

Yerleştirme

MADDE 12- (1) Özel eğitim hizmetleri kurulu, özel eğitim değerlendirme kurul raporu doğrultusunda özel eğitime ihtiyacı olan bireyi uygun resmî okul veya kuruma yerleştirir.

(2) Bireylerin uygun eğitim ortamına yerleştirilmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin öncelikle yetersizliği olmayan akranlarının devam ettiği sınıf olmak üzere, özel eğitim sınıfı, gündüzlü özel eğitim okulu/kurumu, yatılı özel eğitim okulu/kurumu gibi en az sınırlandırılmış ortamdaki en çok sınırlandırılmış ortamda eğitimlerini sürdürmelerini sağlayacak şekilde yerleştirilmelerine dikkat edilir.

b) Yerleştirme, bireylerin yetersizlik türü ve derecesi, tüm gelişim ve akademik disiplin alanlarındaki performansı, eğitim ihtiyaçları ile ilgi ve istekleri doğrultusunda yapılır.

c) Yerleştirmede, bireyin yerleştirileceği okulun veya kurumun personel durumu, öğrenci mevcudu ve eğitim ortamı göz önünde bulundurulur.

ç) Yerleştirme kararında velinin yazılı görüşü dikkate alınır.

d) Birey, ikamet adresine göre mümkün olan en yakın okul veya kuruma yerleştirilir.

e) Yerleştirme kararına; bireyin velisi karar tarihinden itibaren, yerleştirme kararı verilen okul veya kurumdaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu ise kayıt tarihinden itibaren 70 iş günü içinde itiraz edebilir.

f) Eğitimin her aşamasında, bireyin gelişimi ve eğitim performansı doğrultusunda durumuna uygun yeni bir okula veya kuruma yerleştirilmesi kararı alınır.

İzleme

MADDE 13- (1) Özel eğitim hizmetlerinin planlanması ve eğitimde sürekliliğin sağlanması amacıyla erken çocukluk döneminden itibaren eğitimin her kademesinde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişimlerinin izlenmesi esastır.

(2) Bireylerin gelişimlerinin izlenmesi; önerilen özel eğitim hizmetlerinin uygunluğunun ve BEP'lerinde yer alan amaçların gerçekleşme düzeyi bakımından değerlendirilerek her yıl eğitim planlarının yenilenmesi yoluyla yürütülür.

(3) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişimlerinin izlenmesine yönelik faaliyetler; özel eğitim hizmetleri kurulu, rehberlik ve araştırma merkezleri, okullar, kurumlar ve ailenin iş birliğiyle yürütülür.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu ve
Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunun
Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları

BİRİNCİ BÖLÜM
Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu

Özel eğitim hizmetleri kurulu

MADDE 14- (1) Eğitim-öğretim kurumlarındaki özel eğitim hizmetlerini düzenlemek, bu hizmetlerin eş güdümünü sağlamak, izlemek ve değerlendirmek üzere il millî ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinde özel eğitim hizmetleri kurulu oluşturulur.

(2) Özel eğitim hizmetleri kurulu; millî eğitim müdürünün görevlendireceği müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında;

a) Özel eğitim değerlendirme kurulu başkanı ya da birden fazla kurul başkanı olan illerde bir başkan,

b) Bir özel eğitim okul veya kurum müdürü, özel eğitim okulu veya kurumu bulunmayan yerlerde ise kaynaştırma uygulaması yapılan ilköğretim ya da ortaöğretim kurumlarından bir müdür,

c) Bir rehber öğretmen,

ç) Görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinden bir öğretmen,

d) Gezerek özel eğitim görevi yapan bir öğretmenden oluşur.

(3) Özel eğitim hizmetleri kuruluna gerektiğinde görüşlerine başvurulmak üzere; bireyin velisi, özel eğitim alanında yetişmiş ilköğretim müfettişi, bireyin eğitsel değerlendirmesi ve tanılmasının yapıldığı RAM temsilcisi, bireyin yerleştirilmesi planlanan okul veya kurum temsilcisi, sınıf öğretmeni ve ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcisi, bireyin yetersizlik türü ve özelliğine göre ilgili diğer meslek elemanının katılımı sağlanır.

Özel eğitim hizmetleri kurulu başkanının görevleri

MADDE 15- (1) Özel eğitim hizmetleri kurulu başkanının görevleri şunlardır:

a) Özel eğitim hizmetleri kurulu üyelerini belirleyerek kurulun oluşumunu sağlamak.

b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin resmî okul ve kurumlara yerleştirilmesini sağlamak.

c) Özel eğitim değerlendirme kurulu başkanının görüş ve önerileri doğrultusunda bu kurulda yer alacak RAM personeli dışındaki personelin görevlendirilmesini sağlamak.

ç) İl ve ilçe düzeyindeki özel eğitim hizmetlerinin planlanması, değerlendirilmesi ve eş güdümünü sağlamak.

d) Bakanlığa bağılı her tür ve kademede kaynaştırma yoluyla eğitim hizmetlerini yürüten resmî ve özel okul ve kurumlarda, destek eğitim odası ve özel eğitim sınıfı açılması için gerekli tedbirleri almak.

e) RAM'ların, özel eğitim okul ve kurumlarının, özel eğitim sınıflarının, destek eğitim odalarının personel ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli tedbirleri almak.

f) Özel eğitim okul ve kurumları ile kaynaştırma yoluyla eğitim yapılan okul ve kurumlardaki özel eğitim hizmetlerine yönelik derslik, araç-gereç gibi ihtiyaçların sağlanması için tedbir almak.

g) Bulunduğı ilde bir okula yerleştirilemeyen bireylerden, yatılı ilköğretim okuluna yerleştirilecekleri valiliklere, yatılı ortaöğretim kurumlarına yerleştirilecekleri ise Genel Müdürlüğe bildirmek.

ğ) Özel eğitim değerlendirme kurulunun sekretarya, arşiv hizmetleri için gerekli personel görevlendirmesini, bu hizmetler için veri tabanı oluşturulmasını ve bilgi iletişim desteğini sağlamak.

Özel eğitim hizmetleri kurulunun görevleri

MADDE 16-(1) Özel eğitim hizmetleri kurulunun görevleri şunlardır:

a) Özel eğitim değerlendirme kurulu raporu doğrultusunda öğrencilerin resmî okul veya kuruma yerleştirilmesine karar vermek ve gerekli özel eğitim tedbirlerini almak.

b) Özel eğitim hizmetlerinin planlanması, yürütülmesi ve izlenmesi amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.

c) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tespitine yönelik tarama çalışmaları ve tespit edilen bireylerle ilgili eğitim hizmetlerini planlamak.

ç) RAM tarafından yapılacak özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri belirlemeye yönelik taramalar ile evde eğitim hizmetleri için gerekli personel, araç-gereç, taşıt gibi ihtiyaçların karşılanması amacıyla millî eğitim müdürlüklerine teklifte bulunmak.

d) Destek eğitim odası ve özel eğitim sınıfları açılması için millî eğitim müdürlüğüne teklifte bulunmak.

e) Kaynaştırma yoluyla eğitim yapılan okulların, destek eğitim odalarının ve özel eğitim sınıflarının ihtiyaçlarını belirlemek.

f) RAM'lar, özel eğitim okul ve kurumları, destek eğitim odası, özel eğitim sınıfları ve evde eğitim hizmetlerinde görevlendirilecek personel için millî eğitim müdürlüklerine teklifte bulunmak.

g) Gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmenlerin görev dağılımını ve görev yerleri ile ilgili düzenlemeleri yapmak.

ğ) Eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yerleştirme kararına yapılan itirazları inceleyerek gerekli tedbirleri almak.

h) Özel eğitim hizmetlerine yönelik personel yetiştirilmesi amacıyla hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmesi için millî eğitim müdürlüklerine teklifte bulunmak.

ı) Destek eğitim hizmeti alan öğrencilerle ilgili olumlu gelişme olmadığını belirten başvuruları değerlendirmek ve ilgili okulun/kurumun gerekli tedbirleri almasını sağlamak.

i) Eğitim ve uygulama okulları ile otistik çocuklar eğitim merkezlerinde grup eğitimine uyum sağlayamayan ve bire bir eğitim alması gereken öğrencilerin eğitimini haftada toplam 10 saatten az olmamak üzere planlamak.

j) Özel eğitim hizmetlerine ilişkin politikaların geliştirilmesinde, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerle ilgili sivil toplum kuruluşlarının görüş ve önerilerini almak.

k) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini kesintisiz sürdürebilmeleri için rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak.

Özel eğitim hizmetleri kurulunun çalışma usul ve esasları

MADDE 17-(1) Özel eğitim hizmetleri kurulunun çalışma usul ve esasları şunlardır:

a) Kurul üyelerinin süresi bir yıldır.

b) Kurul üyelerinin görevden ayrılması hâlinde en geç 15 gün içinde yerlerine görevlendirme yapılır.

c) Kurul kararları, oy çokluğu ile alınır.

ç) Kurul haftada bir toplanır. Ancak, kurul gündeminin yoğun olması ve kurul başkanının gerekli gördüğü durumlarda süreye bağlı kalınmaksızın kurul toplanır.

d) Özel eğitim değerlendirme kurulu raporları incelenerek en geç 15 gün içinde karara bağlanır. Bu karar, bireyin velisine, ilgili okula/kuruma ve RAM'a yazılı olarak bildirilir.

e) Bireyin ikâmet ettiği ilçede uygun özel eğitim okulu veya kurumu bulunmaması hâlinde yerleştirme kararı il özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından alınır.

Özel eğitim hizmetleri kuruluna yapılacak itirazlar

MADDE 18-(1) Özel eğitim hizmetleri kuruluna yapılacak itirazlarda aşağıdaki hususlara dikkat edilir:

a) Veli, eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yerleştirme kararlarının her birine birer defa olmak üzere, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 60 gün içinde itiraz edebilir.

b) Okul ve kurumlardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu, okula/kuruma kayıt tarihinden itibaren en az 70 iş günlük izleme süreci sonucunda öğrenciyle ilgili eğitsel değerlendirme ve tanılama ya da yerleştirme kararının uygun bulunmaması hâlinde yeniden değerlendirilmesi isteğiyle özel eğitim hizmetleri kuruluna itiraz edebilir.

c) Eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yerleştirme kararlarıyla ilgili özel eğitim hizmetleri kuruluna yapılacak itirazlar incelenerek en geç 30 gün içerisinde sonuçlandırılır. Sonuç, veliye, okula/kuruma ve RAM'a yazılı olarak bildirilir.

ç) Özel eğitim hizmetleri kuruluna yapılacak itirazların değerlendirilmesinde, gerektiğinde üniversitelerin ilgili bölümleri ile ilgili meslek elemanlarının görüş ve önerileri dikkate alınır.

İKİNCİ BÖLÜM

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu

Özel eğitim değerlendirme kurulu

MADDE 19-(1) Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerini yürütmek üzere RAM'ın teklifi ve millî eğitim müdürlüğünün onayı ile RAM'larda özel eğitim değerlendirme kurulu oluşturulur.

(2) Özel eğitim değerlendirme kurulu, RAM müdürü ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında;

- a) Özel eğitim hizmetleri bölüm başkanı,
- b) Psikolojik ölçme araçlarını kullanabilen bir rehber öğretmen,
- c) Görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinden bir öğretmen,
- ç) Gezerek özel eğitim görevi yapan bir öğretmen,
- d) Bireyin velisi,
- e) Varsa, bir çocuk gelişimi ve eğitimcisiinden oluşur.

(3) Özel eğitim değerlendirme kuruluna üyelerin dışında gerektiğinde; eğitim programcısı, odyolog, psikolog, psikometrist, sosyal çalışmacı, dil ve konuşma terapisti, fizyoterapist, uzman hekim gibi diğer meslek elemanlarından seçilecek birer kişi, çıraklık ve yaygın eğitime gidecekler için ilgili kurum temsilcisi, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin çalıştığı kurumdaki iş yeri temsilcisi kurula üye olarak katılabilir.

(4) Özel eğitim değerlendirme kurulunca, bilgilerine başvurulmak üzere; özel eğitime ihtiyaç duyan bireyin sınıf ve alan öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni, kayıtlı olduğu okulun veya kurumun müdürü, başvuru yapan kurum temsilcisi, özel eğitim hizmetleri kurul üyesi, üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyesi ve sivil toplum kuruluşu temsilcisi çağrılabilir.

Özel eğitim değerlendirme kurulu başkanının görevleri

MADDE 20-(1) Özel eğitim değerlendirme kurulu başkanının görevleri şunlardır:

- a) Özel eğitim değerlendirme kurulu üyelerini belirleyerek kurulun oluşumunu sağlamak.

b) Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerinin disiplinler arası bir yaklaşımla bütünlük içinde planlanması ve yürütülmesinde ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak eşgüdümü sağlamak.

c) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde, ailenin ve gerektiğinde görüşlerine başvurulmak üzere ilgili kişi ve meslek elemanının kurula katılımını sağlamak.

ç) Destek eğitim hizmeti alan öğrencilerin eğitim performanslarında gelişme olmadığının tespit edilmesi hâlinde, eğitim hizmeti veren okul ve kurumla ilgili denetimin yapılması hususunda özel eğitim hizmetleri kurulunu bilgilendirmek.

d) Kurul kararlarının tebliğ edilmesini ve kararlara ilişkin kayıtlar ile arşiv hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak.

Özel eğitim değerlendirme kurulunun görevleri

MADDE 21-(1) Özel eğitim değerlendirme kurulunun görevleri şunlardır:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitsel değerlendirme ve tanınmasını yapmak.

b) Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanınması sürecinde bireyin ailesini ve/veya okulu/kurumu, gerektiğinde tıbbî değerlendirme ile RAM'da yapılamaması durumunda psiko-sosyal değerlendirme için ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirmek.

c) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunu dikkate alarak birey için en az sınırlandırılmış eğitim ortamı ve özel eğitim hizmetine ilişkin öneride bulunmak.

ç) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim planlarını hazırlamak.

d) İhtiyacı olan bireyin alacağı destek eğitimin türüne ve süresine karar vermek.

e) Eğitsel değerlendirme ve tanınması yapılan bireyler için uygun eğitim ortamı, alacağı destek eğitim hizmeti ve eğitim planını içeren değerlendirme sonuçlarını Ek-1'de yer alan Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporunu düzenleyerek millî eğitim müdürlüklerinin onayına sunmak.

f) Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılama sonuçları ile diğer bilgi ve belgelerinin yer aldığı özel eğitim değerlendirme dosyası oluşturmak.

g) Özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından verilen yerleştirme kararı doğrultusunda ilgili okul veya kurum ile iş birliği yaparak uygulamayı takip etmek.

ğ) Bireyin uygun yerleştirilmediği durumlarda eğitsel değerlendirme ve tanılamayı tekrarlamak.

h) Özel eğitim değerlendirme kurulu raporu doğrultusunda, yerleştirmenin yapıldığı okula/kuruma, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere, eğitim planının uygulanması ve destek eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde görev alanlara ve aileye rehberlik etmek.

ı) Ailenin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecine katılımını ve bilgilendirilmesini sağlamak.

- i) Ailelerin ihtiyaçları doğrultusunda aile eğitim programları düzenlemek, diğer kurum ve kuruluşlarda düzenlenen aile eğitim programları hakkında aileyi bilgilendirmek.
- j) ıraklık ve mesleki eğitime devam etmek isteyen bireyleri; ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda sağlık kurulu raporunu da dikkate alarak uygun alanlara yönlendirmek ve bu kurumlara devam eden bireylerin izlenmesini sağlamak.
- k) Yüksek ğrenime başvuracak özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin, meslek seçimi ile meslekler ve niversiteler konusunda bilgilendirilmesini sağlamak.

Özel eğitim değerlendirme kurulunun çalışma usul ve esasları

MADDE 22-(1) zel eğitim değerlendirme kurulunun çalışma usul ve esasları şunlardır:

- a) Kurul yelerinin görev süresi bir yıldır.
- b) Kurulun alışma gün ve saatleri, ihtiyaç doğrultusunda sürekli olarak gösterecek şekilde planlanır.
- c) Kurul kararları, oy çokluğu ile alınır.
- ) Kurul yelerinin görevden ayrılması hâlinde en geç 15 gün içinde yerlerine görevlendirme yapılır.
- d) RAM bünyesinde görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf ğretmeni, gezererek özel eğitim görevi yapan ğretmen, ocuk gelişimi ve eğitimcisi ile psikolojik lme araçlarını kullanabilen rehber ğretmen bulunmaması hâlinde, ihtiyaç duyulan personel il içinde görev yerlerine bakılmaksızın kurulda görevlendirilir.
- e) Eğitsel değerlendirme ve tanılama amacıyla yapılacak başvurular en geç 60 gün içinde karara bağlanır.
- f) Kurul raporu, başvuru evrakında talep edildiği sayıda düzenlenir.
- g) Kurul raporları il veya ilçe millî eğitim müdürü tarafından onaylanır.
- ė) Kurul raporları onaylandıktan sonra istenilen sayıda sureti ilgili kuruma resmî olarak gönderilir ya da bireyin ailesine imza karşılığı verilir. Kararın bir sureti bireyin dosyasında muhafaza edilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları

BİRİNCİ BÖLÜM

Kaynaştırma Yoluyla Eğitim ve Başarının Değerlendirilmesi

Kaynaştırma yoluyla eğitim

MADDE 23- (1) Kaynaştırma yoluyla eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır.

(2) Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarında aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitimlerini öncelikle yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı kurumda sürdürmeleri sağlanır.

b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler kaynaştırma yoluyla eğitimlerini, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı sınıfta tam zamanlı sürdürebilecekleri gibi özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak da sürdürebilirler. Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamaları, öğrencilerin bazı derslere yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılmaları yoluyla yapılır.

c) Eğitim hizmetleri, bireylerin eğitim performansına ve öncelikli ihtiyaçlarına göre planlanır.

ç) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler, yetersizliği olmayan akranlarıyla aynı sınıfta eğitim görmeleri hâlinde kayıtlı buldukları okulda uygulanan eğitim programını; özel eğitim sınıflarında ise sınıfın türüne göre bu Yönetmeliğin 26 ncı ve 27 nci maddelerinde belirtilen eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin takip ettikleri programlar temel alınarak eğitim performansı ve ihtiyaçları doğrultusunda BEP hazırlanır.

d) Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulaması yapılan okul ve kurumlarda, bu Yönetmeliğin 73 üncü maddesinde yer alan hükümler doğrultusunda BEP geliştirme birimi oluşturulur.

e) Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları yapılan okul ve kurumlarda öğrencinin yetersizliğine uygun fiziksel, sosyal, psikolojik ortam düzenlemeleri yapılır. Bu okul ve kurumlarda öğrenciye verilen eğitim hizmetlerinin etkin bir biçimde yürütülebilmesi amacıyla özel araç-gereç ile eğitim materyalleri sağlanır ve destek eğitim odası açılır.

f) Kaynaştırma uygulamaları yapılan okul ve kurumlardaki personel, diğer öğrenciler ve onların aileleri özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin özellikleri hakkında okul idaresince yapılan planlama doğrultusunda RAM, BEP geliştirme birimindeki ilgili kişilerce bilgilendirilir.

g) Okul ve kurumlarda, kaynaştırma yoluyla eğitim alacak bireylerin bir sınıfa en fazla iki birey olacak şekilde eşit olarak dağılımı sağlanır.

ğ) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden bireylerin bulunduğu sınıflarda sınıf mevcutları; okul öncesi eğitim kurumlarında özel eğitime ihtiyacı olan iki bireyin bulunduğu sınıflarda 10, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 20 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenir. Diğer kademelerdeki eğitim kurumlarında ise sınıf mevcutları; özel eğitime ihtiyacı olan iki bireyin bulunduğu sınıflarda 25, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 35 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenir.

h) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin destek eğitim hizmeti almaları için gerekli düzenlemeler yapılır. Bu doğrultuda destek eğitim hizmetleri, sınıf içi yardım şeklinde olabileceği gibi destek eğitim odalarında da verilebilir.

ı) Özel eğitim okul ve kurumlarına devam eden öğrencilerin kaynaştırma uygulamaları kapsamında, yetersizliği olmayan akranlarının devam ettiği okul ve kurumlarda bazı derslere ve sosyal etkinliklere katılması için gerekli tedbirler alınır.

i) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin yetersizlik türü, eğitim performansı ve ihtiyacına göre; araç-gereç, eğitim materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri ile ölçme ve değerlendirmede gerekli tedbirler alınarak düzenlemeler yapılır.

j) Kaynaştırma uygulamaları ilköğretim programlarını uygulayan özel eğitim okul ve kurumlarında; yetersizliği olmayan öğrencilerin, yetersizliği olan öğrencilerle aynı sınıfta eğitim görmeleri yoluyla ya da yetersizliği olmayan öğrenciler için bu okul ve kurumların bünyesinde ayrı sınıf açılması şeklinde de uygulanabilir.

k) Yetersizliği olmayan öğrenciler, istekleri doğrultusunda, çevrelerindeki özel eğitim okullarında açılacak sınıflara kayıt yaptırabilirler. Bu sınıfların mevcutları 5'i özel eğitime ihtiyacı olan birey olmak üzere okul öncesi eğitimde en fazla 14, ilköğretim ve ortaöğretimde 20, yaygın eğitimde 10 öğrenciden oluşur.

l) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin bulunduğu ilköğretim okullarında bu öğrencileri örgün eğitime hazırlamak amacıyla gerektiğinde hazırlık sınıfları açılabilir. Bu sınıflardaki eğitim-öğretim hizmetleri, bu Yönetmeliğin 48 inci maddesindeki hükümler doğrultusunda yürütülür.

Başarının değerlendirilmesi

MADDE 24-(1) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde ilgili mevzuatın yanında aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Bulunduğu okulun eğitim programını veya denkliği olan bir programı izleyen öğrencilerin başarıları, devam ettikleri okulun sınıf geçme ve sınavlarla ilgili hükümlerine göre değerlendirilir. Ancak, değerlendirmelerde öğrencilerin BEP'leri dikkate alınır.

b) Bulunduğu okulun eğitim programına denkliği olmayan bir özel eğitim programını izleyen öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesiyle ilgili işlemler, bu Yönetmeliğin 85 inci maddesindeki ilgili hükümlere göre yapılır.

c) Öğrencilerin başarılarının değerlendirmesinde kullanılacak yöntem, teknik, ölçme araçları ve değerlendirme süresi, değerlendirme zamanı, değerlendirme aralıkları, değerlendirmeden sorumlu kişiler ve değerlendirmenin yapılacağı ortam, BEP geliştirme biriminin görüş ve önerileri doğrultusunda belirlenir.

ç) Yazma güçlüğü olan öğrenciler ve özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin değerlendirilmesi sözlü, sözlü ifadede güçlük yaşayan öğrencilerin değerlendirilmesi ise yazılı olarak yapılır. Yazılı ve sözlü ifade etme becerilerinde yetersizliği olan bireyler ise davranışlarının gözlemlenmesi yoluyla değerlendirilir.

d) Yazılı sınavlar öğrencilerin yetersizlik türüne, eğitim performanslarına ve gelişim özelliklerine göre çeşitlendirilir. Sınavlar kısa cevaplı ve az sorulu olarak düzenlenir.

e) Öğrenciler, yetersizliklerinden kaynaklanan güçlüklerini gidermek amacıyla sınavlarda uygun araç-gereç, cihaz ve yöntemlerden yararlandırılır. İhtiyacı olan bireyler için yazılı sınavlarda refakat etmek üzere bir öğretmen görevlendirilir.

f) Görme yetersizliği olan öğrencilerin yazılı sınavlarda Braille yazı olarak verdiği cevaplar sınavdan hemen sonra öğretmenin öğrenciye okutmasıyla değerlendirilir. Bu öğrenciler, çizimli ve şekilli sorulardan muaf tutulurlar. Az gören öğrenciler için sınav soruları kalın ve büyük puntolu hazırlanır.

g) İşitme yetersizliği olan öğrenciler ilköğretim ve ortaöğretimde, istekleri doğrultusunda yabancı dil programlarındaki bazı bilgi ve becerilerin öğretiminden veya dersin tamamından muaf tutulurlar.

ğ) Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler; dikkat, bellekte tutma ve hatırlama güçlükleri dikkate alınarak daha sık aralıklarla değerlendirilirler.

h) Otistik bireyler ile duygusal ve davranış bozukluğu olan öğrencilerin değerlendirilmesi, iletişim özellikleri ile sosyal-duygusal hazır bulunuşlukları dikkate alınarak yapılır.

ı) Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan öğrencilerin değerlendirilmesi, bu öğrencilerin özellikleri dikkate alınarak daha sık aralıklarla ve kısa süreli sınavlarla yapılır.

i) Kas ve sinir sistemi bozukluklarına bağlı motor becerilerde yetersizliği olan öğrenciler motor beceri gerektiren derslerin uygulamalı bölümlerinden istekleri doğrultusunda muaf tutulurlar.

İKİNCİ BÖLÜM **Özel Eğitim Sınıfları**

Özel eğitim sınıflarının açılması

MADDE 25-(1) Özel eğitime ihtiyacı olan ve ayrı bir sınıfta eğitim almaları uygun bulunan bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile bir arada eğitim görmeleri amacıyla her tür ve kademedeki resmî ve özel okul ve kurumlarda, özel eğitim hizmetleri kurulunun önerisi doğrultusunda millî eğitim müdürlükleri tarafından özel eğitim sınıfları açılabilir.

(2) Bu okul ve kurumlarda, uygulanacak eğitim programı temel alınarak iki tür özel eğitim sınıfı oluşturulur.

Bulunduğu okulun veya kurumun eğitim programını uygulayan özel eğitim sınıfları

MADDE 26-(1) Zorunlu öğrenim çağındaki bireylerden ilköğretim programları veya bu programa denkliği kabul edilen bir özel eğitim programını takip edebilecek durumda olan bireyler için açılan özel eğitim sınıflarında, eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Özel eğitim sınıflarında aynı tür yetersizliği olan öğrenciler eğitim görür.

b) Özel eğitim sınıflarında görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri görev yapar. Bu sınıflara, öğrencilerin yetersizlik türüne göre öğretmen görevlendirmesi yapılır.

c) Görme ve işitme yetersizliği olan öğrenciler için açılan özel eğitim sınıflarının 1-5 inci sınıflarında dersler sınıf öğretmenleri, 6-8 inci sınıflarında ise alan öğretmenleri tarafından okutulur. 4-5 inci sınıflarda beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, din kültürü ve ahlak bilgisi, bilgisayar, yabancı dil dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

ç) Görme ve işitme yetersizliği olan öğrenciler için açılan özel eğitim sınıflarının dışındaki sınıflarda 1-8 inci sınıflarında dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. 4-8 inci sınıflarda beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri ile 6-8 inci sınıflarda teknoloji ve tasarım dersi alan öğretmenleri tarafından okutulabilir.

d) İlköğretim okullarında açılan özel eğitim sınıflarında birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılır. Ancak, görme ve işitme yetersizliği olan bireyler için açılan sınıflarda bu uygulama 1-5 inci sınıflar arasında yapılır. Bu öğrencilerin 6 ncı sınıftan itibaren akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitim görmeleri sağlanır.

e) Bu sınıflardaki öğrenciler, buldukları okul veya kurumda uygulanan eğitim programı takip ederler. Bu program temel alınarak, öğrencilerin eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda BEP'leri hazırlanır.

f) Özel eğitim sınıflarının mevcudu en fazla; okul öncesi eğitimde ve ilköğretimde 10, ortaöğretim ve yaygın eğitimde 15 öğrenciden oluşur. Ancak, otistik çocuklar için her tür ve kademedeki açılan özel eğitim sınıflarında ise sınıf mevcudu en fazla 4 öğrencidir.

g) Özel eğitim sınıfını tamamlayan öğrencilere kayıtlı bulunduğu okulu veya kurumu tamamlayan yetersizliği olmayan diğer öğrencilere verilen belge verilir.

ğ) Bu sınıflar ders, dinlenme, yemek ve diğer etkinlik saatleri bakımından okulda/kurumda uygulanan programa uyarlar.

h) Sınıfların okul/kurum içindeki yeri, öğrencilerin yetersizlik türü dikkate alınarak belirlenir.

ı) Öğrencilerin akranlarıyla bir arada bulunduğu ders, yemek ve diğer etkinlik saatlerinde sosyal uyumlarına yönelik düzenlemeler yapılarak gerekli koruyucu tedbirler alınır.

i) Okul ve kurumlarda özel eğitim sınıfına devam eden öğrencilerin, yetersizliği olmayan akranları ile alan dersleri ve sosyal etkinlikleri bir arada yapmalarını sağlamaya yönelik düzenlemeler yapılır.

j) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde özel eğitim sınıfları açılabilir. Bu sınıflarda; okul veya kurumun eğitim programı, okulun fizikî şartları ve personel durumu, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin yetersizliği ve gelişim özellikleri ile bireysel yeterlilikleri dikkate alınarak gerekli düzenlemeler yapılır.

Bulunduğu okulun veya kurumun eğitim programından farklı bir eğitim programı uygulayan özel eğitim sınıfları

MADDE 27- (1) Zorunlu öğrenim çağındaki bireylerden ilköğretim programları veya bu programlara denkliği kabul edilen bir özel eğitim programını takip edemeyecek durumda olan bireyler için açılan özel eğitim sınıflarında eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde, aynı yetersizliği olan bireyler için açılan özel eğitim okul ve kurumlarının mevzuat hükümlerin yanı sıra aşağıdaki hususlar da dikkate alınır:

- a) Özel eğitim sınıflarında, aynı tür yetersizliği olan öğrenciler eğitim görür.
- b) Bu sınıflarda eğitim alan öğrenciler, yetersizlik türüne göre hazırlanan özel eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin BEP'leri hazırlanırken takip ettikleri bu eğitim programı temel alınır.
- c) Açılan özel eğitim sınıflarında birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılır.
- ç) Özel eğitim sınıflarında görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri görev yapar. Ancak, bu sınıflarda zihinsel engelliler sınıf öğretmenin görevlendirmesine öncelik verilir.
- d) Sınıfların mevcutları, takip edilen eğitim programının uygulandığı okul veya kurumlardaki mevcutlar dikkate alınarak oluşturulur.
- e) Dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. 4-8 inci sınıflarda beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, iş eğitimi dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.
- f) Özel eğitim sınıfını tamamlayan öğrencilere, takip ettikleri özel eğitim programını uygulayan özel eğitim okul veya kurumlarındaki programı tamamlayan öğrencilere verilen belge verilir.
- g) Bu sınıflarda ders, dinlenme, yemek ve diğer etkinlik saatlerinde okul veya kurumda uygulanan programa uyulur.
- ğ) Öğrencilerin akranlarıyla bir arada bulunduğu ders, yemek ve diğer etkinlik saatlerinde sosyal uyumlarına yönelik düzenlemeler yapılarak koruyucu tedbirler alınır.
- h) Okul ve kurumlarda özel eğitim sınıfına devam eden öğrencilerin, yetersizliği olmayan akranları ile bazı ders ve sosyal etkinlikleri bir arada yapmalarını sağlamaya yönelik düzenlemeler yapılır.
- ı) Sınıfların okul içindeki yeri, öğrencilerin yetersizlik türü dikkate alınarak belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Destek Eğitim Odası

Destek eğitim odası açılması

MADDE 28- (1) Okul ve kurumlarda, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ile üstün yetenekli

öğrenciler için özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak özel eğitim desteği verilmesi amacıyla destek eğitim odası açılır.

(2) Destek eğitim odasında eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Destek eğitim odaları, özel eğitim hizmetleri kurulunun önerisi doğrultusunda millî eğitim müdürlükleri tarafından açılır.

b) Destek eğitim alacak öğrenci sayısına göre okulda veya kurumda birden fazla destek eğitim odası açılabilir.

c) Destek eğitim odasında yürütülecek eğitim hizmetlerinin planlaması okul yönetiminde yapılır.

ç) Destek eğitim odasında eğitim alacak öğrenciler, BEP geliştirme biriminin önerileri doğrultusunda rehberlik ve danışma hizmetleri yürütme komisyonunca belirlenir. Her öğrencinin ihtiyacı doğrultusunda ve azami ölçüde bu eğitimden yararlanması sağlanır.

d) Öğrencinin destek eğitim odasında alacağı haftalık ders saati, haftalık toplam ders saatinin %40'ını aşmayacak şekilde planlanır.

e) Destek eğitim odasında öğrencilerin eğitim performansları dikkate alınarak birebir eğitim yapılır. Ancak, gerektiğinde eğitim performansı bakımından aynı seviyede olan öğrencilerle grup eğitimi de yapılabilir.

f) Destek eğitim odasında, öğrencilerin eğitim performansı ve ihtiyaçları, yetersizlik türüne uygun araç-gereç ve eğitim materyalleri bulunur.

g) Destek eğitim odası açılan okullarda öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına göre görme, işitme, zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri öncelikli olmak üzere, gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen, sınıf öğretmeni ve alan öğretmenleri görevlendirilir. Destek eğitim odasına öncelikle okulun öğretmenlerinden olmak üzere RAM'da görevli öğretmenler ya da diğer okul ve kurumlardaki öğretmenler görevlendirilir.

ğ) Öğrencinin genel başarı değerlendirmesinde, destek eğitim odasında yapılan değerlendirme sonuçları da dikkate alınır.

h) Destek eğitim odasında verilen destek eğitim hizmetleri okulun veya kurumun ders saatleri içinde yapılır.

ı) Destek eğitim odasının okul veya kurum içindeki yeri, öğrencilerin yetersizlik türü dikkate alınarak belirlenir.

BEŞİNCİ KISIM **Eğitim Hizmetleri**

BİRİNCİ BÖLÜM **Eğitim Tür ve Kademelerindeki Özel Eğitim Hizmetleri**

Okul öncesi dönemde özel eğitim hizmetleri

MADDE 29- (1) 37-72 ay arasındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitimi zorunludur. Ancak, bireylerin gelişim ve bireysel özellikleri dikkate alınarak okul öncesi eğitim dönemi süresi bir yıl daha uzatılabilir.

(2) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitimlerini, öncelikle okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma uygulamaları kapsamında sürdürmeleri esastır. Ancak, bu bireyler için okul öncesi özel eğitim okulu/kurumu ve özel eğitim sınıfları da açılabilir.

İlköğretimde özel eğitim hizmetleri

MADDE 30- (1) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ilköğretimlerini, öncelikle kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada sürdürebilecekleri gibi özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ilköğretim okullarında da sürdürebilirler.

(2) İlköğretim programlarının amaçlarını gerçekleştirecek durumda olmayan bireyler ise eğitimlerini, gelişim alanlarındaki performans düzeylerine göre hazırlanmış eğitim programlarının uygulandığı özel eğitim okul ve kurumlarında sürdürürler.

(3) İlköğretim okullarını bitiren öğrenciler genel, mesleki ve teknik ortaöğretim okullarına yönlendirilirler. İlköğretim programlarına denk olmayan eğitim programlarını tamamlayan özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ise özelliklerine uygun okul ve kurumlara yönlendirilirler.

(4) Çeşitli nedenlerle ilköğretimlerini tamamlayamayan, zorunlu öğrenim çağı dışına çıkan bireyler Millî Eğitim Bakanlığı Açık İlköğretim Okulunda eğitimlerini sürdürebilirler. Özel eğitim gerektirdiğini Özel Eğitim Hizmetleri Kurulundan alınacak belge ile belgelendirenlerde yaş kaydı aranmaz. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim sürecinde ve başarılarının değerlendirilmesinde Bu Yönetmeliğin 24 üncü maddesindeki hükümler doğrultusunda özel tedbirler alınarak düzenlemeler yapılır.

Ortaöğretimde özel eğitim hizmetleri

MADDE 31- (1) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ortaöğretimlerini, öncelikle kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarında sürdürebilecekleri gibi özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ortaöğretim kurumlarında da sürdürebilirler.

(2) Merkezî sınavla öğrenci almayan genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına yönlendirme kararı alınan özel eğitime ihtiyacı olan bireyler, ilgili birimlerle yapılacak iş birliği çerçevesinde kontenjan sağlanarak yatılı okulların pansiyonlarına Bakanlıkça sınavsız yerleştirilirler.

(3) Genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarına yönlendirme kararı alınanlardan, yatılı okumak isteyen öğrenciler için, ikamet adresine göre yakın yatılı okulların olanakları da değerlendirilerek yeterli kontenjan sağlanır.

(4) İlköğretimlerini tamamlayan ancak çeşitli nedenlerle ortaöğretime devam edemeyen bireyler, uzaktan öğretim yoluyla Millî Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi veya Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki Açık Öğretim Lisesinde eğitimlerini sürdürebilirler. Millî Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi veya Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki Açık Öğretim Lisesine devam eden ve özel eğitime ihtiyacı olduğunu özel eğitim hizmetleri kurulu kararıyla belgelendiren bireylerin eğitim sürecinde ve başarılarının

değerlendirilmesinde Bu Yönetmeliğin 24 üncü maddesindeki hükümler doğrultusunda özel tedbirler alınarak düzenlemeler yapılır.

Yüksek öğretimde özel eğitim hizmetleri

MADDE 32- (1) Ortaöğretimlerini tamamlayan özel eğitime ihtiyacı olan bireyler; RAM'lar, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu veya rehberlik ve psikolojik danışma servisi tarafından yüksek öğretime yönlendirilirler.

(2) Yüksek öğretime giriş sınavlarında ve değerlendirmede bu bireylerin yetersizlik türü ve özelliklerine uygun düzenlemeler yapılması konularında ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

Yaygın eğitimde özel eğitim hizmetleri

MADDE 33- (1) Özel eğitim kurumları ile diğer kurum ve kuruluşlarda farklı konu ve sürelerde düzenlenen programlarla özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik eğitim hizmeti verilir. Bu hizmetlerin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Yaygın eğitim hizmetleri; bireylerin temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak, onları işe ve mesleğe hazırlamak amacına yönelik programların hazırlanması ve uygulanması biçiminde yürütülür.

b) Yaygın eğitim programları, ailenin, bireyin eğitimine etkin katılımını sağlamaya ve temel yaşam becerilerini kazanmasına yönelik bilgi ve beceriler içerecek şekilde hazırlanır.

c) Yaygın eğitim programları; bireylerin gelişim özellikleri ve yeterlilikleri doğrultusunda bulunduğu çevrenin imkânları ve iş piyasasının talepleri dikkate alınarak uygulama ağırlıklı planlanır.

ç) Yaygın eğitim hizmetleri, illerde oluşturulan il mesleki eğitim kurulu ile resmî ve özel kurum ve kuruluşların iş birliğiyle planlanır ve uygulanır.

d) Kaynaştırma uygulamaları kapsamında özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, diğer resmî ve özel kurum ve kuruluşlarla yapılacak iş birliği çerçevesinde yaygın eğitim programlarından yararlanmaları sağlanır.

e) Özel eğitim okul ve kurumlarında açılan yaygın eğitim programlarına katılan bireylerin iâşe ve ibateleri eğitimleri süresince Bakanlıkça karşılanır. Ayrıca, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin aile eğitimi programlarına katılan birinci derecedeki yakınları ya da velisi de aynı haktan yararlanır.

f) Yaygın eğitim kurumlarında özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için özel eğitim sınıfları oluşturulabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Evde Eğitim Hizmetleri

Evde eğitim hizmetleri

MADDE 34- (1) Okul öncesi ve ilköğretim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden eğitim-öğretim kurumlarından doğrudan yararlanamayacak durumda olanlara evde eğitim hizmeti verilmesi esastır. Bu hizmetlerin verilmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Evde eğitim hizmetleri özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından planlanır.

b) Özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından evde eğitim hizmeti almasına karar verilen bireylerin kaydı, bir ilköğretim okulu veya özel eğitim okuluna/kurumuna yapılır ve okula/kuruma devam etme şartı aranmaz.

c) Bu hizmetler, gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen tarafından sürdürülür. Ancak, bireyin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda okul öncesi, sınıf ve alan öğretmenleri de görevlendirilir.

ç) Evde eğitim hizmetinden yararlanan birey, kayıtlı bulunduğu okulda uygulanan öğretim programlarından sorumludur. Ancak BEP geliştirme birimince, bu programlara dayalı olarak bireyin eğitim performansına göre, ihtiyaç duyduğu alanlarda bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanır.

d) Evde eğitim alan bireyin başarı durumunun değerlendirilmesi, kayıtlı bulunduğu okuldaki diğer öğrenciler gibi yapılır. Ancak, bireyin durumu ve özelliğine göre değerlendirme şekli, yöntem ve tekniklerinde öğretmen tarafından gerekli değişiklikler yapılır ve özel tedbirler alınır.

e) Evde eğitimde, ailelerin bilgilendirilmesi, desteklenmesi ve eğitimin her aşamasına katılımları sağlanır.

f) Evde eğitim süreci birey, aile ve öğretmenin iş birliği ile planlanır.

g) Aile, etkili bir eğitimin gerçekleştirilmesi için uygun eğitim ortamının hazırlanmasını sağlar.

ğ) Bireyin evde eğitim almasını gerektiren şartların ortadan kalkması durumunda bu hizmet sona erdirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi**

Erken çocukluk döneminde özel eğitim hizmetleri

MADDE 35- (1) Erken çocukluk dönemi eğitimi, 0-36 ay arasındaki bireyleri kapsayan eğitimidir.

(2) Bu eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Erken çocukluk dönemi eğitimi hizmetleri, bu dönemdeki eğitimin daha sonraki eğitim kademelerinde istenilen hedeflere ulaşılmasındaki önemi dikkate alınarak planlanır.

b) Erken çocukluk dönemi eğitimi, bireyin eğitimi ve bireyin eğitimine katkı sağlamak amacıyla ailenin bilgilendirilmesi ve desteklenmesi yoluyla yapılır.

c) Erken çocukluk dönemi eğitimi hizmetleri okul ve kurumlarda veya gerektiğinde evde yürütülür.

ç) Erken çocukluk dönemi eğitimi hizmetlerinin planlanması ve koordinasyonu özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından yapılır. Erken çocukluk dönemindeki bireylerin yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim almalarına yönelik tedbirler alınarak buna uygun düzenlemeler yapılır veya açılacak bağımsız birimlerde bu eğitim hizmetleri verilebilir.

d) Erken çocukluk dönemi eğitimi hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesi için öncelikle bireyin ve ailenin eğitim ihtiyaçları belirlenir.

e) Bakanlık, erken çocukluk dönemindeki bireylerin tespiti ve tanılanması ile bu bireylere sunulacak hizmetlerin gerçekleştirilmesinde ilgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yapar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Aile Eğitimi

Aile eğitimi hizmetleri

MADDE 36- (1) Aile eğitimi, tüm eğitim kademelerinde bireyin eğitimine katkı sağlamak amacıyla aileye verilecek her türlü rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini içeren bir eğitimidir.

(2) Aile eğitimi hizmetleri yürütülürken aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Aile eğitim programları; aile eğitiminde esas olacak genel ilke ve amaçlar doğrultusunda bireyin yetersizliği, gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve ailenin ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanır ve yürütülür.

b) Aile eğitimi hizmetlerinin planlanması ve koordinasyonu özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından yapılır.

c) Aile eğitim programları, RAM'lar, özel eğitim okul ve kurumları, kaynaştırma uygulamaları yapılan okullar tarafından hazırlanır ve yürütülür.

ç) Aile eğitimi hizmetleri, bireyin ve ailenin ihtiyaçları doğrultusunda bireysel, grup ya da uzaktan eğitim şeklinde yürütülür.

d) Aile eğitim programları ailenin katılımıyla bir yıllığına planlanır ve aile ile bireyin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda her yıl yeniden geliştirilerek uygulanır.

e) Aile eğitimi hizmetleri, kurumlarda yürütülür. Ancak, ihtiyaç hâlinde bu hizmet evlerde de yürütülebilir.

ALTINCI KISIM Kurumlar

BİRİNCİ BÖLÜM Özel Eğitim Okul ve Kurumları

Özel eğitim okul ve kurumlarının açılması

MADDE 37- (1) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini öncelikle yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte kaynaştırma yoluyla sürdürmeleri esas olmakla birlikte, bu bireyler için Bakanlıkça her tür ve kademedeki örgün ve yaygın özel eğitim okul ve kurumları da açılır. Gerçek ve tüzel kişiler, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve öğretimleri için 8/6/1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunundaki esaslara uygun olarak özel okul veya kurum açabilirler.

(2) Bakanlık, özel eğitim okul ve kurumlarında farklı özel eğitim modelleri denemek, geliştirmek ve yaygınlaştırmak üzere pilot uygulama yapabilir ve bu eğitim modellerinin uygulanacağı özel eğitim okul ve kurumları açabilir.

(3) Okul ve kurumların açılmasında bireylerin yetersizlik türüne göre sayısı, yerleşim biriminin özellikleri ve ulaşım imkânları dikkate alınır.

(4) Bu okul ve kurum binaları, yatırım programından ya da bağış yapanlar tarafından, yetersizlik türüne göre hazırlanmış tip projeye uygun olarak yapılır.

(5) Okul ve kurum binalarının yapımında çevrenin özellikleri ve ihtiyaca göre özel tip projeler de uygulanabilir. Ayrıca, mahallen temin edilen binalarda da Bakanlıkça belirlenen ölçütlere uygun olması durumunda özel eğitim okul ve kurumu açılabilir.

(6) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin devam ettiği okul ve kurumların dışında, bu bireylere eğitim materyalleri ile araç-gereçler hazırlanması ve eğitim programları geliştirilmesi amacıyla da özel eğitim kurumları açılır.

İşitme, görme ve ortopedik yetersizliği olan bireyler için açılan okul ve kurumlar

MADDE 38- (1) İşitme, görme ve ortopedik yetersizliği olan bireyler, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte her tür ve kademedeki kaynaştırma yoluyla eğitim alabilecekleri gibi bu bireyler için her tür ve kademedeki, resmî ve özel gündüzlü ve/veya yatılı özel eğitim okul ve kurumu açılabilir.

(2) Bu okul ve kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Bu okul ve kurumlarda; aynı tür ve kademedeki öğrenim gören yetersizliği olmayan öğrencilerin takip ettiği eğitim programı uygulanır. Okul veya kurumda uygulanan eğitim programı temel alınarak öğrencilerin BEP'leri hazırlanır ve başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

b) Sınıf mevcutları en fazla; okul öncesi, ilköğretim ve yaygın eğitimde 10, ortaöğretimde 15 öğrencidir. İşitme engelliler meslek liseleri ve ortopedik engelliler meslek liselerinde uygulamalı atölye ve laboratuvar derslerinde gruplar en fazla 10 öğrenciden oluşturulur.

c) Bu okul ve kurumlardaki öğrencilerin yetersizlik türleri dikkate alınarak, işitme, görme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri görevlendirilir.

ç) Bu okul ve kurumlarda ilköğretimin 1-5 inci sınıflarında dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak 4-5 inci sınıflarda; beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, din kültürü ve ahlak bilgisi, yabancı dil, bilgisayar dersleri ile modelaj-iş dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. 6-8 inci sınıflarda ise dersler alan öğretmenleri tarafından okutulur.

d) İşitme engelliler meslek liselerinde ve ortopedik engelliler meslek liselerinde uygulamalı meslek derslerinin yapılacağı atölyeler ve laboratuvarlar bulunmaması hâlinde öğrenciler bu derslerle ilgili eğitimlerini diğer mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında sürdürürler.

e) İşitme yetersizliği bulunan öğrencilerin eğitim gördüğü okul ve kurumlarda, öğrenciler istekleri doğrultusunda yabancı dil dersinden muaf tutulur.

Görme Engelliler Basımevi ve Akşam Sanat Okulu

MADDE 39- (1) Görme yetersizliği olan bireyler için gerekli olan araç-gereç ve diğer eğitim materyallerinin üretilmesi, çoğaltılması, dağıtılması ve eğitim programları ile yeni eğitim-öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi amacıyla Bakanlıkça özel eğitim kurumları açılır.

(2) Görme yetersizliği olan bireylerin eğitimi için gerekli olan; Talim ve Terbiye Kurulunca ilköğretim ve ortaöğretim için kabul edilen ders kitaplarının yanı sıra ayrıca, kaynak kitapları, edebî eserleri ve sanat eserlerini, dergi, gazete gibi yazılı materyali Braille yazı ile basar, çoğaltır ve dağıtımını sağlar. Bu bireylerin eğitiminde kullanılan eğitim-öğretim yöntemlerinin ve eğitim programlarının geliştirilmesi konusunda çalışmalar yürütür ve konuşan kitap kasetleri hazırlar.

Zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan okul ve kurumlar

MADDE 40- (1) Zihinsel yetersizliği olan bireyler, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte her tür ve kademede kaynaştırma yoluyla eğitimlerini sürdürebilecekleri gibi bu bireyler için her tür kademede, resmî ve özel gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları açılır.

a) Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan okul ve kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

1) Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan ilköğretim okullarında, Bakanlıkça hazırlanan ve ilköğretim programlarına denkliği kabul edilen özel eğitim programı uygulanır. Bu eğitim programı temel alınarak BEP hazırlanır ve bireylerin başarılarının değerlendirmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

2) Sınıf mevcutları en fazla; okul öncesi ve ilköğretimde 10 öğrencidir.

3) 1-8 inci sınıflarda dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. 4-8 inci sınıflarda beden eğitimi, din kültürü ve ahlak bilgisi, müzik, görsel sanatlar dersleri ile 6-8 inci

sınıflarda teknoloji ve tasarım dersi alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

b) Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan okul ve kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

1) Zorunlu öğrenim çağında olup ilköğretim programlarını takip edemeyecek durumdaki bu bireyler için açılan eğitim ve uygulama okullarında öğrencilerin, öz bakım ve günlük yaşam becerileri ile işlevsel akademik becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla Bakanlıkça hazırlanmış özel eğitim programı uygulanır. Bu program temel alınarak BEP hazırlanır. Bu bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

2) Bu okullarda; tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim uygulaması yapılır. Birebir eğitim uygulaması kapsamındaki öğrenciler grup eğitimine katılmazlar. Bu öğrencilere verilecek eğitimin süresi ve haftalık ders saati sayısı özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından belirlenir.

3) Bir ders saati 40 dakika olup, ders saati ve derslerin dağılımı, Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilen haftalık ders dağıtım çizelgesine göre uygulanır.

4) Toplam altı saatlik günlük çalışma süresinin ders, dinlenme, yemek ve diğer etkinliklere dağılımı okul yönetimince belirlenir.

5) Sınıf mevcutları en fazla; okul öncesinde 6, diğer sınıflarda ise 8 öğrencidir.

6) Dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. 4-8 inci sınıflarda ise beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, iş eğitimi dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

7) Eğitim ve uygulama okulu programını tamamlayanlara Ek-2'de yer alan Eğitim ve Uygulama Okulu Diploması verilir. Bu diploma, ortaöğretime devam etme hakkı sağlamaz.

Otistik bireyler için açılan okul ve kurumlar

MADDE 41- (1) İlköğretim programlarının amaçlarını gerçekleştiremeyecek durumdaki otistik bireyler için resmî ve özel gündüzlü özel eğitim kurumları açılır.

(2) Bu kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Zorunlu öğrenim çağındaki otistik bireyler için açılan otistik çocuklar eğitim merkezlerinde bireylerin öz bakım ve günlük yaşam becerileri ile işlevsel akademik becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla Bakanlıkça hazırlanmış özel eğitim programı uygulanır. Bu program temel alınarak BEP hazırlanır. Bu bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

b) Bu okullarda; tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim uygulaması yapılır. Birebir eğitim uygulaması kapsamındaki

öğrenciler grup eğitimine katılmazlar. Bu öğrencilere verilecek eğitimin süresi ve haftalık ders saati sayısı özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından belirlenir.

c) Bir ders saati 40 dakika olup, ders saati ve derslerin dağılımı, Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilen haftalık ders dağıtım çizelgesine göre uygulanır.

ç) Toplam altı saatlik günlük çalışma süresinin ders, dinlenme, yemek ve diğer etkinliklere dağılımı kurum yönetimince belirlenir.

d) Dersler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. 4-8 inci sınıflarda ise beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, iş eğitimi dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

e) Otistik çocuklar eğitim merkezi programını tamamlayanlara Ek-3'de yer alan Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi Diploması verilir. Bu diploma, ortaöğretime devam etme hakkı sağlamaz.

Sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören bireyler için açılan okul ve kurumlar

MADDE 42- (1) Resmî ve özel sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören ve/veya süregelen hastalığı olan zorunlu öğrenim çağındaki bireylerin eğitimlerini sürdürmeleri için Bakanlık, Sağlık Bakanlığı ve üniversiteler arasında imzalanan protokole göre hastanelerin bünyesinde Bakanlığa bağlı ilköğretim okulları açılır.

(2) Bu ilköğretim okullarında eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Eğitim hizmeti, velinin yazılı isteği ve bireyin tedavisinden sorumlu hekim/hekimlerin yazılı görüşü ile sağlanır.

b) Bireylerin kayıtları, kayıtlı bulunduğu okulda kalır. Kayıtlı olmayan öğrencilerin kaydı ise hastanenin bulunduğu bölgedeki bir okula/kuruma ya da ikamet ettiği yerleşim birimindeki bir okul veya kuruma yapılır.

c) Hastane ilköğretim okullarında eğitim alan her birey için geçici kayıt formu düzenlenerek bu okula geçici kaydı yapılır.

ç) Sağlık kuruluşlarında eğitim alan bireyin başarı durumunun değerlendirilmesi, kayıtlı bulunduğu okuldaki diğer öğrenciler gibi yapılır. Ancak, bireyin durumu ve özelliğine göre değerlendirme şekli, yöntem ve tekniklerinde öğretmen tarafından gerekli değişiklikler yapılarak özel tedbirler alınır.

d) Bu bireylerin başarı değerlendirme sonuçları kayıtlı oldukları okula yazılı olarak bildirilir. Sınıf geçme ve diploma işlemleri bu okul tarafından yürütülür.

e) Hastane ilköğretim okullarında sınıf mevcudu en fazla, okul öncesi ve ilköğretimde 10 öğrenciden oluşur.

f) Sınıfa gelemeyecek durumda olan öğrencilere odalarında eğitim verilir.

g) Sınıf öğretmenlerinden biri, millî eğitim müdürlüğünce müdür yetkili öğretmen olarak görevlendirilir. Müdür yetkili öğretmen aynı zamanda sınıf okutur.

ğ) Bireyler kayıtlı bulunduğu okulun veya kurumun eğitim programından sorumludur.

h) Bu okullarda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılır.

ı) Eğitim alacak bireylerin hastalığı ve eğitim ortamına ilişkin şartlar dikkate alınarak bireylerin haftalık ders saatleri 10 saatten az olmamak üzere planlanır.

i) Dersler sınıf ve alan öğretmenleri tarafından okutulur.

j) Millî eğitim müdürlüğü bu okullara, müdür yetkili öğretmenin önerileri doğrultusunda gerektiğinde okul öncesi, sınıf ve alan öğretmenleri ile gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen görevlendirir.

k) Derse başlama ve bitiş saatleri ile derslerin süresi, bireyin sağlık durumu ve hastane şartları dikkate alınarak okul yönetimi tarafından belirlenir.

l) Yatarak tedavi sürecinin tamamlanması hâlinde veya velinin isteği ya da hekimin eğitim hizmetinin sona erdirilmesine ilişkin görüşü doğrultusunda sağlık kuruluşunda bireye verilen eğitim hizmeti sona erdirilir.

Üstün yetenekli bireylerin eğitimi amacıyla açılan kurumlar

MADDE 43- (1) Okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla Bakanlıkça gündüzlü özel eğitim kurumları açılır.

(2) Bu kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Bireysel eğitim-öğretim yapılması esastır.

b) Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde, sosyal ve duygusal gelişim bütünlük içerisinde ele alınır.

c) Kurumdaki eğitim-öğretim etkinlikleri, öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumlarındaki programlara destek olacak şekilde planlanır ve yürütülür.

ç) Öğrencilerin özel yetenek alanlarıyla ilgili örgün eğitim kurumlarında izledikleri program ile kurumdaki yapacakları çalışmalar arasında paralellik sağlanır.

d) Öğrencilere, geleceğe yönelik düşünme, tahminlerde bulunma ve bunları tartışarak çalışmalarına yansıtma becerileri kazandırılır.

e) Eğitim-öğretim etkinlikleri öğrencileri dıştan yönelimli ve yönetimli bir disiplin ile denetim yerine içten odaklı disiplin ve denetim anlayışını geliştirmeye yönelik olarak düzenlenir.

f) Öğrencilere, kapasiteleri ölçüsünde benlik gelişimi ve iletişim becerileri kazandırılır.

g) Öğrencilerin, liderlik, yaratıcı ve üretici düşünme yetenekleri, ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirilir.

ğ) Öğrencilere, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerileri kazandırılır.

h) Öğrencilere, öğrenme, araştırma, problem çözme ve bağımsız karar verme becerileri kazandırılır.

ı) Eğitim-öğretim süreci; öğrenci, veli, okul ve kurumun iş birliğinde devam ettirilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Diğer Özel Eğitim Okul ve Kurumları

Birden fazla yetersizliği olan bireyler için açılan özel eğitim kurumları

MADDE 44- (1) Zorunlu öğrenim çağındaki birden fazla yetersizliği olan öğrenciler için gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları ya da özel eğitim okul ve kurumları bünyesinde özel eğitim sınıfları açılabilir.

(2) Bu öğrencilerin eğitimlerini sürdürdükleri sınıflarda, eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Öğrenciler ilköğretim programlarını veya yetersizlik türüne göre hazırlanan özel eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin BEP'leri, takip ettikleri eğitim programı temel alınarak hazırlanır. Bu bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

b) Programı tamamlayan öğrencilere, ilköğretim diploması veya takip ettikleri özel eğitim programını tamamlayan öğrencilere verilen belge verilir.

c) Bu sınıflarda aynı tür ek yetersizliği olan öğrenciler eğitim görür.

ç) Bu sınıflarda, öğretmenlerden birinin öğrencilerin ek yetersizliğine göre görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri arasından görevlendirilmesine dikkat edilir.

d) Sınıfların mevcudu en fazla 4 öğrenciden oluşur.

e) Bu sınıflarda bireylerin ek yetersizlik türü dikkate alınarak uygun öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç ve eğitim materyallerinin kullanılması, uygun eğitim ortamının sağlanmasına dikkat edilir.

f) Öğrencilerin eğitiminde ek yetersizliklerinden kaynaklanan sorunlarını en aza indirmek amacıyla personel, araç-gereç ve eğitim materyallerini içeren hizmetlerin sağlanmasına yönelik gerekli tedbirler alınır.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan iş okulları

MADDE 45- (1) İlköğretimlerini tamamlayan, genel ve mesleki ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 21 yaşından gün almamış özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma uyumlarını sağlamak, iş ve mesleğe yönelik bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla resmî ve özel iş okulları açılır.

(2) Bu okullarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) İş okullarında akademik bilgi ve becerilerin yanında iş eğitimi uygulamalarının da yer aldığı eğitim programı uygulanır. Bu program temel alınarak BEP hazırlanır ve bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

b) Personel ve eğitim ortamının uygun olması durumunda farklı yetersizlikleri olan bireyler için özel eğitim sınıfları açılır. Zihinsel yetersizliği olan bireyler için açılan iş okullarında böyle bir uygulamaya yer verilmez.

c) Sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur.

ç) İş okullarında dersler görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik dersleri ile atölye laboratuvar dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

d) Bu kurumlarda bir ders saati 40 dakika olup, ders saati ve derslerin dağılımı, Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilen haftalık ders dağıtım çizelgesine göre uygulanır. Günlük çalışma süresinin ders, dinlenme, yemek ve diğer etkinliklere dağılımı okul yönetiminin belirlediği şekilde yapılır.

e) Programın süresi dört yıldır. Programın birinci sınıfında bireylere akademik bilgi ve beceriler ile uygulamalı iş eğitimi yoluyla atölyelerde gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılır. İkinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda ise akademik bilgi ve becerilerin kazandırıldığı dersler ile uygulamalı atölye dersleri verilir.

f) Uygulamalı iş eğitimi dersleri, çevrenin sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri ve şartları ile istihdam imkânları dikkate alınarak belirlenir.

g) İş yerine yerleştirilen bireyler kültür ve meslek derslerini haftada bir gün okulda, uygulamalı beceri eğitimini ise dört gün iş yerlerinde eğitim görürler. İş yerine yerleştirilemeyen bireyler ise okulda eğitimlerine devam ederler.

ğ) İş yerine yerleştirilen bireyler, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun çirak öğrencilere verdiği haklardan yararlanırlar.

h) İzleme ve yöneltme kurulu tarafından belirlenen bireyler, birinci sınıfın sonunda bir iş yerine yerleştirilirler. Ancak kurul, uygun olan bireyler için birinci sınıftan itibaren de iş yerine yerleştirme kararı alabilir.

ı) Bireylerin iş yerine yerleştirilmesi kararı bir aylık deneme süreci sonucunda kesinleşir.

i) Bireylerin iş yerine yerleştirilebilmesi için velisinden Ek-4'de yer alan İş Yerine Yerleştirilecek Öğrenciler İçin Veli Muvafakat Belgesi alınır.

j) İş yerine yerleştirilen bireyler; iş yeri koordinatör öğretmeni tarafından düzenlenen Ek-5'te yer alan Öğrenciyi İş yerinde Gözlem ve İzleme Formu ile işveren tarafından düzenlenen Ek-6'da yer alan İşe Yerleştirilen Öğrencilerin Devam Takip Çizelgesi dikkate alınarak izleme ve yöneltme kurulunca takip edilir.

k) İşe ya da iş yerine uyum sağlayamayan bireyler için gerekli düzenlemeler yapılarak tedbirler alınır. Ancak, alınan tüm tedbirlere rağmen uyum sorunu devam eden bireylerin iş yeri, iş yeri koordinatör öğretmenin önerisiyle kurul tarafından değiştirilir veya bu bireyler eğitimlerine okulda devam ederler.

l) Okulun imkân ve şartları uygun olduğu takdirde yarıyıl ve yaz tatillerinde de programlara devam edilebilir.

m) Dönem sonlarında bireylere karne verilir. Programı tamamlayan bireylere Ek-7'de yer alan İş Okulu Diploması verilir. Bu diploma, yüksek öğretime devam etme hakkı sağlamaz. Ancak, bu diploma işe girerken ortaöğretim kurumlarından mezun olanlara tanınan haklardan yararlanılmasını sağlar.

n) Programı tamamlayamayan bireyler, yaygın eğitim programlarına, işe ve mesleğe yönlendirilirler.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan iş eğitim merkezleri

MADDE 46- (1) Zorunlu öğrenim çağı dışında kalan ve genel eğitim programlarından yararlanamayacak durumda olan özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin; temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma uyumlarını sağlamak ve iş ve mesleğe yönelik beceriler kazandırmak amacıyla farklı konu ve sürelerde meslek kurslarının düzenlendiği resmî ve özel yaygın eğitim kurumları açılır.

(2) Bu kurumlarda eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) İş eğitim merkezlerinde akademik bilgi ve becerilerin yanında iş eğitimi uygulamalarının da yer aldığı eğitim programı uygulanır. Bu program temel alınarak BEP hazırlanır ve bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır.

b) Personel ve eğitim ortamının uygun olması durumunda farklı yetersizlikleri olan bireyler için özel eğitim sınıfları açılabilir.

c) Bir kurs programı en az beş kursiyer olması durumunda açılır.

ç) Bu kurumlarda sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur. Aynı kurs programına devam edecek kursiyer sayısı 10 kişiden fazla olduğunda kursiyerlerin yaş, bireysel ve gelişim özellikleri ile yeterlilikleri dikkate alınarak birden fazla sınıf oluşturulabilir.

d) Bu kurumlarda dersler görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur. Ancak beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik dersleri ile atölye

laboratuvar dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır.

e) Kurs programları, çevrenin sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri ve şartları ile istihdam imkânları dikkate alınarak açılır.

f) Kursların süresi, programın içeriğine göre en az bir en fazla üç öğretim yılı olarak belirlenir.

g) Kurumun imkân ve şartları uygun olduğu takdirde yarıyıl ve yaz tatillerinde de programlara devam edilebilir.

ğ) Bu kurumlarda bir ders saati 40 dakika olup, ders saati ve derslerin dağılımı, Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilen haftalık ders dağıtım çizelgesine göre uygulanır. Günlük çalışma süresinin ders, dinlenme, yemek ve diğer etkinliklere dağılımı okul yönetimince belirlenir.

h) Bakanlıkça hazırlanan programların dışındaki programlar; il millî eğitim müdürlüğü tarafından onaylanır ve bir örneği Bakanlığa gönderilir.

ı) Açılacak kursların türleri ile alınacak kursiyer sayıları ve yeterlilikleri, kurum tarafından en az iki ay önceden duyurulur.

i) Bir kurs programını tamamlayan kursiyer, farklı bir kurs programından da yararlanabilir.

j) Bir kurs programını tamamlayan kursiyere Ek-8'de yer alan İş Eğitim Merkezi Kurs Bitirme Belgesi verilir. Ancak, bu belge mesleki eğitim merkezlerince verilen belgeye denk değildir.

k) Kurs için başvuru, kontenjandan fazla ise daha önce kurs programından yararlanmayanlara öncelik verilir.

l) Kurs programını tamamlayan bireyler diğer yaygın eğitim programlarına, işe ve mesleğe yönlendirilirler.